

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

Два дні з Сухомлинським. Фоторепортаж	4-7
Спецвипуск «Освіта Херсонщини»	
<i>Анатолій Зубко.</i> Формування освітнього простору післядипломної педагогічної освіти: регіональний вимір	8
АКТУАЛЬНА ТЕМА: До 100-річчя В. О. Сухомлинського: маємо ЕТАЛОН	
<i>Олеся Рідкоус.</i> В.О. Сухомлинський про організацію роботи з педагогічним колективом в Павлівській школі	16
<i>Анатолій Носенко, Тетяна Хижинська.</i> Поєднання традицій та інновацій у роботі освітнього закладу як шлях підвищення конкурентноспроможності випускника школи в сучасних умовах	23
<i>Олена Чешенко.</i> Портфоліо досвіду творчих освітян Одещини	28
Експериментальні пошуки розвитку особистості	
<i>Ольга Маренчук.</i> Експериментальна робота «Школи-родини» як фактор формування та розвитку особистості громадянина-патріота	29
<i>Олена Федосова.</i> Управлінський супровід формування громадянської компетентності в освітньому процесі крізь призму педагогічних ідей В.О. Сухомлинського	33
НУШ: експериментуємо та створюємо нове	
<i>Ірина Мітковська, Інга Белова.</i> Створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності (з досвіду роботи пілотного закладу освіти)	37
Українська школа потребує нового ВЧИТЕЛЯ	
<i>Ольга Виговська.</i> Від особистісно орієнтованої освіти до людиноцентристської: повернення вчителя педагогічній освіті	42
Всеукраїнський шкільний експеримент: визначаємо пріоритети	
<i>Тетяна Борзенкова, Олена Павловська.</i> Кроки до майбутньої нової профільної школи	46
<i>Тетяна Оксенчук.</i> Родинно-шкільний виховний простір як фактор соціалізації особистості учня	47
Учітьесь, читайте, і чужому навчаєтесь, й свого не цурайтесь	
<i>Оксана Войтко.</i> Ключ до успіху Південної Кореї як передової освітньої держави	50
<i>Олена Пищик.</i> Самоосвіта керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах післядипломної освіти	56
Різнобарвний досвід херсонських освітян	
<i>Лідія Слободенюк, Олена Юдіна.</i> Шляхи впровадження інклюзивної освіти в Херсонській області	64
<i>Галина Юзбашева.</i> Етапи розвитку методики навчання в українській школі на основі диференційованого підходу	70
<i>Наталія Білоус.</i> Механізми соціалізації особистості в сучасному освітньому просторі	76
<i>Людмила Стратійчук.</i> Феномен обдарованості в контексті сучасної освіти	80
<i>Олена Білокриницька.</i> Процес соціалізації – запорука успішного розкриття можливостей сучасного школяра	84
<i>Галина Соломахіна, Зоя Шешеня.</i> Сучасний освітній простір як запорука розвитку, виховання і соціалізації особистості – майбутнього державотворця	88
<i>Анжеліка Мельник.</i> Ліцей мистецтв як інноваційний освітній заклад мистецького спрямування	92
Особистісно орієнтований підхід в НУШ	
<i>Тетяна Микитась.</i> Особистісно орієнтований підхід в організації освітнього процесу в Новій українській школі	96
<i>Галина Смирнова.</i> На шляху творчості і гармонії навчання й виховання	101
НАШІ ЮВІЛЯРИ	104

CONTENTS

SCHOOL PEDAGOGICS

Two days with Sukhomlynsky. Photoreport	4-7
«Education of Kherson region» special issue	
<i>Anatolij Zubko.</i> Formation of educational space of postgraduate pedagogical education: regional dimension	8

ДИРЕКТОР

ШКОЛИ
ЛІЦЕЮ
ГІМНАЗІЙ

МОН. НАПН

Всеукраїнський
науково-практичний
журнал: рецензований

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor shkoli, liceu, gimnazii.
Abbreviated key title: Dir.sk.liceu gimn.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 20652 – 10472 ПР
від 31.03.2014

Передплатний індекс
22953

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ І
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Головний і науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Зміст та анотації англійською
Світлана ПЕРВАК

Коректура

Наталія ВАСИЛЕНКО

Ольга ВИГОВСЬКА

Бібліографічний редактор

Наталія ТАРАСОВА

Верстальник

Дмитро МИРОНЕНКО

Відповідальний редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

© О.Виговська, ідея та концепція
© О.Виговський, дизайн та оформлення
© Всеукраїнський науково-практичний журнал
«Директор школи, ліцею, гімназії», 2018
© Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

СПІВЗАСНОВНИКИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ім. М. П. ДРАГОМАНОВА

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ

ім. Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР

ім. М. ПИРОГОВА

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**

Анаїда **АМІРХАНЯН**
(Вірменія)

Володимир **БЕХ**

Іван **БЕХ**

Оксана **БЕЛКІНА**

Надія **БІБІК**

Володимир **БОЇДАР**

Тетяна **БОРЗЕНКОВА**

Маріанна **БОСЕНКО**

Людмила **ВАЩЕНКО**

Ольга **ВИГОВСЬКА**

Ролф **ГОЛОБ**
(Швейцарія)

Микола **ГУЗИК**

Анатолій **ДЕРКАЧ** (Росія)

Лілія **ДОНСЬКА**

Олександра **ДУБОГАЙ**

Карлхайнц **ДЮР** (Німеччина)

Галина **ЄЛЬНИКОВА**

Наталія **ЗАВАДОВСЬКА**

Людмила **КАЛІНІНА**

Людмила **КАРАМУШКА**

Валентин **КРУДУ**
(Республіка Молдова)

Володимир **ЛУГОВИЙ**

Олександр **ЛЯШЕНКО**

Василь **МАДЗІГОН**

Сергій **МАКСИМЕНКО**

Юрій **МАЛЬОВАНІЙ**

Валентин **МОЛЯКО**

Віктор **ОГНЕВ'ЮК**

Віктор **ОЛІЙНИК**

Наташа **ОНДРУШКОВА**
(Словаччина)

Іван **ОСАДЧИЙ**

Надія **ОСТРОВЕРХОВА**

Людмила **ПАРАЩЕНКО**

Світлана **РУДАКІВСЬКА**

Олександра **САВЧЕНКО**

Ганна **САЗОНЕНКО**

Анатолій **СОЛОГУБ**

Сергій **СТЕПАНОВ** (Росія)

Олег **ТОПУЗОВ**

Георгій **ФІЛІПЧУК**

Василина **ХАЙРУЛІНА**

Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**

Олена **ЧИНОК**

Раїса **ЧУМІЧЕВА** (Росія)

Галина **ШЕВЧЕНКО**

HOT TOPIC: To the 100th anniversary of V.O. Sukhomlinsky: We've got a BENCHMARK

Olesya Ridkous. V.O. Sukhomlinsky about work organization

with pedagogic collective in Pavlysh school16

Anatoliy Nosenko, Tetyana Khyzhinska. The integration of traditions and innovations in the work of educational institution as a way of improvement of competitive ability of a school – leaver in contemporary conditions23

Olena Cheshenko. Portfolio of the experience of creative educators of the Odessa region28

Experimental search of personality's development

Olga Marenchuk. Experimental work of the «School-family» as a formation factor and development of the personality of the citizen-patriot29

Olena Fedosova. Management support formation of civilian competence in the educational process through the prison of V.A. Sukhomlinsky pedagogical ideas33

NUS: experimenting and creating something new

Irina Mitkovska, Inga Belova. Creation of the educational environment of the new Ukrainian school in conditions of experimental activity (from the experience of the pilot educational institution)37

Ukrainian school requires a new TEACHER

Olha Vyhovska. From personality-oriented to human-centric education: getting the teacher back to teacher education42

All-Ukrainian school experiment: defining priorities

Tetyana Borzenkova, Olena Pavlovskaya. Steps to the future new profile school46

Do not refuse of yours!

Oksana Voytko. The key for the success of Southen Korea50

Olena Pischyk. Self-emp;oyee of professional (professional and technical) educario under conditions of pediatric pedagogical education56

Colorful experience of Kherson educators

Lidiya Slobodenyuk, Olena Yudina. The ways of implementation of inclusive education in Kherson region64

Galina Yuzbasheva. Stages of the development of teaching methods in the Ukrainian school on the basis of a differentiated approach70

Natalia Bilous. Mechanisms of socialization of personality in modern educational area76

Lyudmila Stratiychuk. Phenomenon of talent in the context of modern education ...80

Tetyana Oksenchuk. Family-school educational space, as a factor in the socialization of the student's personality64

Olena Bilokrinizka. Chervonopartizanskaya secondary school I-III degrees: the process of socialization – the key to the successful disclosure of opportunities of modern schoolboy84

Galina Solomahina, Zoja Sheshena. Modern educational space is sn gage of development, education and socialization of personality – the future stateman ...88

Angelika Melnyk. Lyceum of Arts as an innovative educational institution of artistic direction92

Person-oriented approach in NUS

Tatjana Mikitas. A person-oriented approach to organizing an educational process at the New Ukrainian School96

Galina Smirnova. On the Way of Creativity and Harmony of Education and Education101

OUR JUBILEES104

Електронна пошта редакції: jurnal.director@gmail.com

Тел. редактора: +38 (067) 955-03-40; +38 (063) 064-12-46.

Наш сайт: <http://director-ua.info>

<http://director.npu.edu>

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
«Директор школи, ліцею, гімназії»
можливий лише за письмової згоди редакції.*

**Журнал № 4 рекомендовано до друку Вченою
Радою НПУ ім. М.П. Драгоманова, протокол
№ 1 від 27.09.2018 року.**

Підписано до друку 12.10.2018 р. Формат 70×100 1/16.

9,5 обліково-видавничих арк.

PDF-формат.

Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

Свідоцтво: ДК № 6047 від 27.02.2018 р.

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

У цьому НОМЕРІ:

- СПЕЦВИПУСК «Освіта Херсонщини» 8-41; 47-49
- АКТУАЛЬНА ТЕМА:
До 100-річчя В. О. Сухомлинського: маємо ЕТАЛОН 16-36
- Два дні з Сухомлинським. Фоторепортаж 4-7
- Створюємо освітнє середовище НУШ
в умовах експериментальної діяльності 37-41
- *Українська школа потребує нового ВЧИТЕЛЯ* 42-45
- *Визначаємо пріоритети шкільного експерименту* 46
- *...чужому научайтесь, й свого не цурайтесь* 50-55
- Самоосвіта для керівника – над усе! 56
- *Різноманітний досвід херсонських освітян* 64-103

ДВА ДНІ З СУХОМЛІНСЬКИМ¹

День перший

Передача естафети на 2019 р. (прапора Асоціації Рівненському ОІППО)

Служити громаді має бути метою життя.
Олександр Машишкін,
однієї з мрій Євгенія Гора

Цьогоріч світова освітянська спільнота відзначила 100-річчя від дня народження класика педагогіки 20 століття, публіциста, письменника — **Василя Олександровича Сухомлиньського**.

4 жовтня 2018 р. у м. Кропивницькому в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені В. Винниченка відбулися X Міжнародна науково-практична конференція та XXV ювілейні Всеукраїнські педагогічні читання «Творча спадщина Василя Сухомлиньського у вітчизняному та міжнародному вимірах», у яких взяли участь понад 200 фахівців з України та зарубіжжя.

Традиційно у святкових заходах взяли участь: науковці, педагогічно-практики з різних регіонів України — Кієва й Харкова, Одеси й Чернігова, Дніпропетровська й Рівного, Кіровограда й Миколаєва, Умані й Броварів, Ізмаїла й Прилук, Павлиша, Херсона й області, а також Австралії й Китаю.

Фото-розповідь, підготовлена її автором-укладачем, покликана ознайомити читачів журналу як з хронікою святкових заходів, так і з новим прочитанням доробку українського класика, педагога, директора школи.

Тож, знайомтеся! Це того варте!

Сухомлиністи України

Освітняни Китайської Народної Республіки

Л. Корецька

С. Лобанова

О. Чорноіваченко

Є. Красняков

Інь Чунсун

О. Савченко

О. Сухомлиньська

С. Михіда

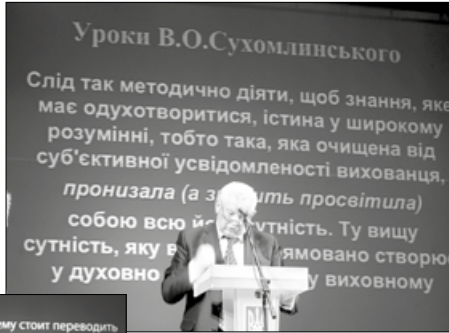
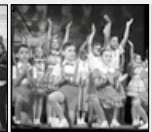
Г. Ключек

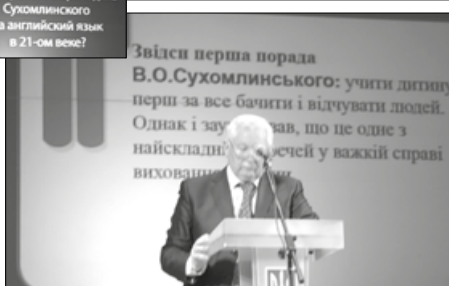
І. Бех

І. Бех

Чому варто переводити Сухомлиньського на англійський мовний вимір в 21-му столітті?

¹ Укладач О. Вигovsky.

Місто Кропивницький зустрів учасників заходів на площі перед будівлею міської ради біля пам'ятника Олександрі Пашутіну (за задумом архітектора В. Кривенка та скульптора Л. Яремчука статуя тримається за стілець, що символізує спадкоємність міської влади).

Служіння громаді має бути метою життя! Ці слова О. Пашутіна суголосні будь-кому, хто працює для людей, зокрема й освітянам. Гості відчули неабияку повагу до себе!

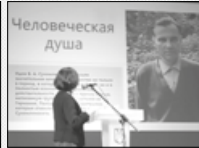
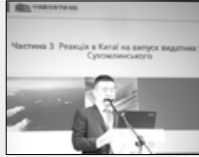
Світлина фоторепортажу передають як атмосферу урочистостей, які відбувалися в Кіровоградському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. М.Л. Кропивницького, так і змістове їх наповнення (підписи до фото ілюструють зазначене).

До учасників і гостей урочистостей звернулася з щирим словом Ольга Сухомлинська¹, дочка великого педагога, академік НАПН України.

«Як науковець я вивчала й опановувала вітчизняну і зарубіжну історію педагогіки. І це дало змогу подивитися на працю батька на тлі інших здобутків і звершень, порівняти його ідеї з ідеями діячів минулого і сьогодення...

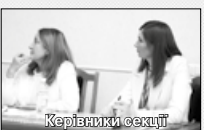
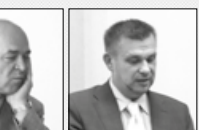
Я не можу сказати, що досконало знаю його 46 монографій, 500 статей і 1500 художніх творів. Я вивчаю їх, перечитую і кожного разу знаходжу щось нове, чого я допору не побачила або що пройшло поза мою увагою».

1. Сю Сю: «Імя Василя Сухомлинского – вне времени и пространства» (В наших школах внедряются идеи В.А. Сухомлинского о всестороннем и гармоничном развитии учащихся. К тому же, легко понимать его тексты).
2. Статистика магистерских и кандидатских диссертаций: 1/5.
3. Общий тираж превышает 1005000 экземпляров.
4. Человеческая жизнь не для того дана, чтобы исчезнуть без следа, а для того, чтобы уходя, человек оставил свой след (В.А. Сухомлинский).

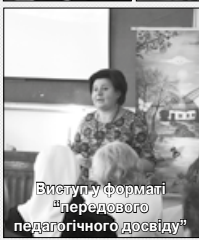

Виступ Ольги Сухомлинської. На екрані – фото її батьків

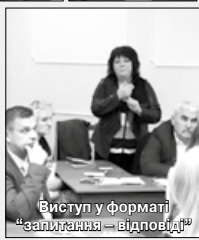
Секційні заняття у навчальному корпусі ЦДПУ ім. В. Винниченка

Керівники секції

Виступ у форматі "передового педагогічного досвіду"

Виступ у форматі "запитання – відповідь"

Оргкомітет конференції

3 її виступу у м. Кропивницькому, 4 жовтня 2018 р.

ДВА ДНІ З СУХОМЛІНСЬКИМ

День другий

5 жовтня 2018 року учасники Всеукраїнських читань відвідали НВК «Павлівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-ліцей імені В. О. Сухомлинського» та музей педагога.

Учасникам було проведено екскурсію меморіальним музеєм В.О. Сухомлинського, який зазнав у 2018 значних змін. А українські й китайські колеги, перебуваючи другий день під враженням почутого від дочки Василя Сухомлинського, тепер могли на архівних матеріалах, документах, рукописах і їх правках, особистих листах пересвідчитися у величчі ДУХУ такої простої, доступної ЛЮДИНИ.

Так вона зазначала: «Селянський син з діда-прадіда, інтелігент у першому поколінні, мій батько був такий, як усі батьки. Я так вважала, хоча в повоєнні часи мати батька довелося далеко не кожній дитині, це був великий подарунок долі. Поранений і контузжений, хворобливий, він, проте, був молодим, вродливим чоловіком, говорив тихо і лагідно, у нього завжди була усмішка в очах. Добре володів словом, любив жарти і сам умів дотепно жартувати. Як писав Довженко про свого батька, так і я притуюлю його слова до свого: «З нього можна було писати лицарів, апостолів, великих учених чи січачів – він годився на все».

Батько і мати наші були від першого народження педагогами. В дні завжди було взаємне довіря, повага до старших, праця. Я ніколи не бачила щоб батьки марнували час, пам'ятаю їх завжди у роботі...
- В. Сухомлинський

Родина Василя Сухомлинського

Родина брата Івана

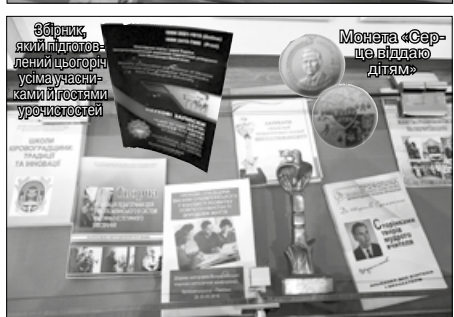
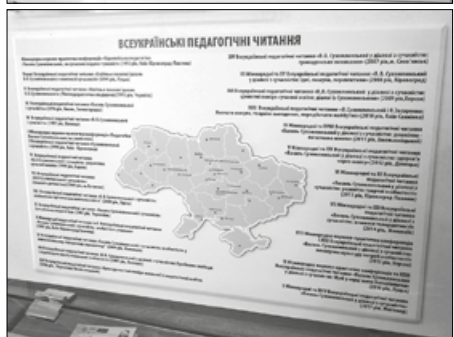

Родинний сакруток

Тут і так створювався доробок «за вагою золота»

Кабінет директора

Збірник, який підготував цей огорні усіма учасниками й гостями учасниками

Монета «Серце віддаю дітям»

До 100-річчя В. О. Сухомлинського

Побували гості й на святі врожаю та виставці квіткових композицій.

З вітальним словом до присутніх звернувся президент НАПН України, академік **В. Г. Кремень**, який підкреслив, що місцева влада фактично створює в Павлівській МЕККУ, і що це стає можливим, бо з кожним роком авторитет і пошанування Василя Сухомлинського об'єктивно зростають!

Від **В.П. Таборанського**, начальника Управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської ОДА, гостям подаровано ювілейні монети до 100-річчя В. О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» (див. фото 1).

Насамкінець, вшановуючи пам'ять видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського, учасники поклали квіти на його могилу.

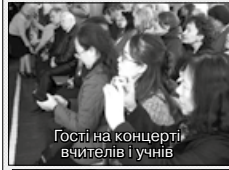
Завершимо цей фоторепортаж про 2 дні з Сухомлинським знову ж таки словами Ольги Василівни Сухомлинської: *«Мій батько завжди поряд зі мною і він скеровує мого життя. І мені дуже жаль, що він не супроводжував наше з братом дорослішання, наше професійне зростання, не побачив своїх красивих онуків – Олексія і Лесю, не потримав на руках своїх правнуків – Вадима, Єзюра, Варвару. Але всі ми відчуваємо його поряд із собою.»*

Так само і ми це відчуваємо, і вчителі та учні...

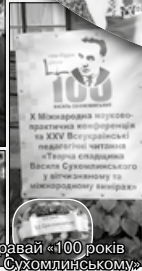
2. Значки від учнів – гостям Павліша
3. М. Голово, випускник Павлівської школи, між двома своїми директорами: В. Деркач (як учень), В. Хайруліна (як учитель)
4. Т. Кайдалова, учениця школи, заслужений вчитель України (м. Алматы, Казахстан): «Він дорого на нас дивився, поки ми гралися, а потім запитав, чи були ми колись вранці у лузі»
5. Подарунки школи: В. Деркач – О. Сухомлинській та іншим
6. Подарунки школи: Сертифікат від О. Довгого на новий кабінет фізики
7. Доземний уклін Учителю від учасників урочистостей

На подарів Павлівській школи

Гості на концерті вчителів і учнів

Каравай «100 років В. О. Сухомлинському»

О. Сухомлинська, О. Довгий, В. Кремень, О. Савченко

Учні Павлівської школи зустрічають гостей – педагогів з України й Китаю

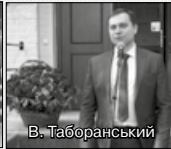
1

2

Л. Березівська

В. Таборанський

Гаявина казок

САМШИТОВА АЛЕЯ

3

4

Свято врожаю

Дарунки школи від китайської делегації

5

Талановиті вчителі та учні: шкільна зала наповнюється музикою, танцями, співами. Серця гостей резонують – високою нотою залунало всюди: «Я люблю свою Країну, я люблю її Людей!»

7

7

7

Кожна квітка на прощанні подарунок учням – учням Європи промислена розгадка серця в собі виконує певну роботу. Це в собі щось потрібне для людей і дітей. В. О. Сухомлинський

5-Б клас

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

Педагогіка
ШКОЛИ

Спецвипуск
«Освіта
Херсонщини»

УДК 371.14: 371

**Анатолій
ЗУБКО**

Ректор
Комунального вищого
навчального закладу
«Херсонська академія
неперервної освіти»
Херсонської
обласної ради,
доктор філософії,
професор,
заслужений працівник
освіти України

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

У статті розкрито особливості створення освітнього простору післядипломної педагогічної освіти Херсонщини шляхом поєднання курсової підготовки, системи роботи з учителями в міжкурсовий період та самоосвіти.

Визначено методологічні принципи організації курсової підготовки слухачів у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», представлено звучку та динамічну систему роботи з педагогами в міжкурсовий період, яка охоплює проведення науково-практичних, навчально-методичних і авторських семінарів, організаційно-методичних нарад, тренінгів, науково-практичних конференцій, педагогічних і краєзнавчих читань, роботу шкіл фахової майстерності, молодого фахівця, перспективно-го педагогічного досвіду, обласної школи методиста, авторських творчих майстерень педагогів, обласних творчих груп.

Ключові слова: освітній простір, післядипломна педагогічна освіта, розвиток професійної компетентності, педагог, курсова підготовка.

Соціально-економічний розвиток України в новому тисячолітті об'єктивно пов'язаний з якісними змінами в освітньо-культурній сфері життя нашого суспільства, піднесенням її на рівень вимог часу. Освіта є основою відтворення інтелектуального та духовного потенціалу народу, потужним засобом виведення української науки, техніки і культури на рівень світових зразків, національного відродження, становлення державності, утвердження принципів демократизації в суспільстві.

Надання освіти якісно нового змісту, відродження й розбудова національної сис-

теми освіти взаємопов'язані з її гуманізацією, перенесенням особистості в центр інтересів держави, її освітньої політики й навчальних процесів у кожній з ланок системи безперервної освіти. Розвиток особистості того, хто навчається, має перетворитися на мету функціонування освітніх систем.

Система післядипломної педагогічної освіти є невід'ємним складником державної освітньої системи і покликана створювати сприятливі умови для професійного розвитку освітян. Така педагогічна освіта є складним системним утворенням, що функціонує й розвивається відповідно до

загальних та специфічних для цієї галузі закономірностей і сприяє розвитку своїх структурних компонентів. Усвідомленню місця й ролі системи післядипломної та відповідно й неперервної педагогічної освіти сприяло посилення уваги науковців і практиків до проблеми підвищення професіоналізму дипломованих спеціалістів, тобто освіти дорослих – фахівців з певним життєвим і професійним досвідом.

В. В. Олійник зазначає, що «...освіті України необхідна принципово інша система ППО, що відповідає сучасним реаліям розвитку суспільства, гнучка, з достатнім запасом надійності, адаптована до соціальних змін та науково-технічного прогресу, здатна до саморозвитку тощо» [3, с. 6].

Відповідно до соціально-економічних запитів у ситуації перманентних змін у суспільстві, інтеграції у європейський і світовий освітній простір, інтенсивного зростання високотехнологічних комунікацій і виробництв система післядипломної педагогічної освіти перебуває у стані постійного пошуку шляхів актуального, прогнозованого, випереджального реагування на виклики часу. Це потребує відповідного програмно-цільового забезпечення ефективності й результату окресленого пошуку, створення освітнього середовища, що, задовольняючи запити в якісній післядипломній освіті педагогів, водночас інтегруватиметься в єдиний світовий освітній простір, відповідатиме міжнародним стандартам. З огляду на це важливим є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Основним ціннісним виміром якості сучасної післядипломної освіти має стати професійний розвиток педагога з високим рівнем інформованості, вмотивованості до власного розвитку й постійної самоосвіти, громадянської активності та відповідальності, мобільності, гнучкості, здатності творчо мислити, ефективно реалізовувати державну освітню політику.

Інноваційний характер післядипломного освітнього простору детермінований зростанням інформаційних потоків, упровадженням нових педагогічних технологій, необхідністю задоволення потреб особистісного й професійного розвитку педагогів, які подекуди не повною мірою готові до впровадження нововведень у шкільну практику, що зумовлює певні труднощі в професійній діяльності, серед яких:

- організація проектної і дослідницької діяльності учнів;
- розроблення й реалізація методичних моделей, технологій і прийомів;
- аналіз результатів освітнього процесу та подальше їх використання в педагогічній діяльності;
- вивчення, узагальнення і творче використання перспективного педагогічного досвіду.

Зазначені причини актуалізують пошук сучасних прийомів, методів, технологій не лише організації, діагностики й оцінювання навчального процесу, а й формування освітнього простору післядипломної педагогічної освіти.

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» інтегрує зусилля науковців і педагогів-практиків щодо створення та науково-методичного забезпечення освітнього простору післядипломної педагогічної освіти регіону, здійснення на базі закладів освіти теоретичних і прикладних досліджень, упровадження їх у практику роботи (див. врізи на С. 14-16).

Важливим напрямом роботи академії у системі післядипломної педагогічної освіти є координація науково-методичної роботи методичних служб районів та об'єднаних

ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: історія та сьогодення

Історично доля академії нерозривно пов'язана з долею рідного міста та краю й у свідомості багатьох поколінь педагогів асоціюється з народною освітою та просвітою. У державному архіві Херсонської області зберігаються документи про те, що 27 травня 1944 р. засновано Херсонський обласний інститут удосконалення вчителів. Протягом 70 років діяльності закладу змінювалися його статус і назва: у 1944-1961 рр. та 1969-1994 рр. – Херсонський обласний інститут удосконалення вчителів, 1961-1969 рр. – Інститут удосконалення кваліфікації вчителів, 1994-2011 рр. – Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, з 20 квітня 2011 р. – Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради. Проте упродовж усього існування закладу не змінювались основні завдання – допомога вчителів в підвищенні його професійної компетентності, втілення в практику роботи педагогів сучасних форм і методів навчання й виховання.

Сьогодні академія є вищим навчальним закладом, який має 4 кафедри (педагогіки й менеджменту освіти; теорії й методики викладання навчальних дисциплін; теорії й методики виховання, психології та інклюзивної освіти; теорії й методики дошкільної, початкової освіти та мовних комунікацій), Інститут підвищення кваліфікації, у складі якого функціонують 7 навчально-методичні відділи та 23 навчально-методичні лабораторії відповідно до предметів та основних напрямів роботи закладу, аспірантура і докторантура, науково-педагогічна бібліотека, видавничий відділ, музей історії народної освіти.

Важливим аспектом діяльності академії є врахування сформованої мотиваційної потреби вчителів різних фахів, які адекватні їхнім професійним запитам і відповідають потребам часу та вимогам суспільства. Така діяльність здійснюється на основі принципів демократизації, гуманізації та гуманітаризації, системності, неперервності, наступності, інтеграції, гнучкості, мобільності, варіативності, індивідуалізації.

Сьогодні професійний розвиток педагогів Херсонщини забезпечують висококваліфіковані **науково-педагогічні й педагогічні працівники академії: 101** співробітник, з яких науковий ступінь доктора наук мають **9** учених, кандидата наук – **35**, учене звання професора – **10**, доцента – **21**. У навчально-методичних лабораторіях закладу працюють методисти з великим досвідом роботи в освітній галузі, з них зі стажем роботи понад **20 років – 20 осіб**, понад **10 років – 15 осіб**. Почесне звання «Відмінник освіти України» присвоєно **40 працівникам академії**.

Цілісний освітній простір післядипломної педагогічної освіти на Херсонщині створюється шляхом поєднання курсової підготовки, системи роботи з учителями в міжкурсовий період та самоосвіти. Щорічно підвищують кваліфікацію понад **4 тисячі освітян** за очною, очно-дистанційною та індивідуальною формою навчання. Постійно збільшується діапазон напрямів, за якими здійснюється курсова підготовка. Зокрема, порівняно з 2009 роком кількість програм підвищення кваліфікації збільшилася з **75 до 92**. З метою задоволення професійних потреб педагогів, урахування специфіки функціонування регіональної освітньої системи розроблено й впроваджено технології підвищення кваліфікації одночасно за двома й більше спеціальностями для вчителів, які викладають кілька навчальних предметів одного профілю.

Н. Г. Протасова зазначає, що «підвищення ефективності сучасної післядипломної освіти педагогів потребує не тільки

територіальних громад. Ефективність такої співпраці забезпечується шляхом налагодження системи підвищення фахових компетенцій педагогічних працівників у міжкурсовий період на принципах наступності, науково-методичної підтримки, стимулювання творчої активності та консультування.

Мережева взаємодія академії та методичних служб регіону забезпечує оперативне розв'язання завдань управлінської діяльності щодо роботи з нормативно-правовими документами, планування методичних форм роботи, організаційної діяльності – за напрямками роботи з керівниками навчальних закладів, педагогами та обдарованою учнівською молоддю, інформаційно-коригувальної – на рівні методичних порадників, рекомендацій тощо.

Серед низки завдань післядипломної педагогічної освіти важливим є науковий вектор діяльності академії. Поліпшення якості кадрового забезпечення освіти здійснюється шляхом підготовки науково-педагогічних і педагогічних працівників у докторантурі (за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки) й аспірантурі (за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки). З метою наукового супроводу досліджень докторантів, аспірантів і здобувачів функціонує школа «Молодого вченого», яку ведуть провідні вчені – доктор педагогічних наук, професор Є.П. Голобородько, доктор педагогічних наук, професор В.В. Кузьменко, доктор філософії, професор А.М. Зубко. За час роботи докторантури і аспірантури захищено 4 докторських і 48 кандидатських дисертацій з актуальних проблем післядипломної освіти, навчання та виховання учнівсь-

кої молоді, результати яких використовуються у практиці роботи школи.

Як відомо, проведення наукових досліджень, упровадження їх результатів у навчальний процес та відповідність змісту освіти сучасним досягненням педагогічної науки є одним із важливих завдань вищого навчального закладу. Зважаючи на це, в академії триває розроблення науково-дослідних тем «Історико-педагогічні аспекти розвитку неперервної освіти в Україні та зарубіжжі» (державний реєстраційний номер 0115U002891), «*Теоретико-методологічні основи розвитку особистості в системі неперервної освіти*» (державний реєстраційний номер 0116 U004931), «*Теоретико-методологічні основи модернізації навчання, виховання й управління в умовах інтеграції України у світовий освітній простір*». Результати своєї роботи працівники академії публікують у фахових виданнях, оприлюднюють у виступах на конференціях, семінарах та інших заходах. Щорічно публікується понад **400 праць**.

Результати наукових досліджень викладачів академії впроваджуються у освітній процес закладів освіти. Це підвищує якість освіти, сприяє цілеспрямованому формуванню творчого потенціалу сучасного педагога, забезпечує інноваційний характер освітнього простору Херсонщини.

Важливим напрямом діяльності академії є науково-методичний супровід експериментальної роботи, що є основою формування інноваційного освітнього простору Південного регіону.

У навчальних закладах Херсонської області проводяться дослідження за **51** експериментальною

усвідомлення особливостей освіти дорослих, фахівців з певним життєвим та професійним досвідом і врахування їх у процесі навчання, а й необхідності розроблення нових методик, технологій навчання, адекватних системі вітчизняної освіти, конкретним умовам життя і праці педагогів» [1, с. 12]. Ми поділяємо цю думку і вважаємо, що андрагогічний підхід має стати основою функціонування системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Технології і методики навчання фахівців мають розроблятися з урахуванням конкретних особливостей цієї системи, а їх впровадження передбачає вдумливу творчу співпрацю науковців, практиків післядипломної освіти, її організаторів та самих слухачів. Йдеться про необхідність не механічного втілення зарубіжних або «універсальних» методик навчання фахівців, а розроблення таких моделей навчання, що найбільш повно відповідали б традиціям підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні, умовам конкретного регіону, цілям певного закладу чи осередку підвищення кваліфікації, можливостям їх як матеріальним, так і педагогічним, специфіці освітніх потреб фахівців, що підвищують кваліфікацію. На наш погляд, втілення андрагогічного підходу в практику підвищення кваліфікації педагогічних кадрів виключає будь-яку уніфікацію освітнього процесу, регламентацію організації та управління ним, і протиставляє одноманітності – різноманітність моделей навчання та реальну свободу вибору, творчості.

В академії робота зі слухачами будується на діагностичній основі, що дає змогу максимально об'єктивно визначати коло професійних інтересів педагогів і відповідно до здобутих результатів формувати зміст курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Змістова лінія модулів програм підвищення кваліфікації вчителів та керівників закладів загальної середньої освіти спрямована на вдосконалення професійних знань та вмінь; ознайомлення з перспективними педагогічними технологіями та новаторським досвідом, пошук раціональних методів навчання, розвитку та виховання учнів, оволодіння аналізом своєї діяльності для подальшої корекції власної роботи. Тож до змісту навчально-тематичних планів включено актуальні питання освіти, проблеми філософії, соціології, психології, методики викладання навчальних дисциплін, обмін перспективним педагогічним досвідом та ін.

Науково-педагогічні працівники академії з урахуванням запитів педагогів розробляють програми освітньої діяльності проблемно-тематичних курсів підвищення кваліфікації.

Особистісний розвиток педагогів забезпечує цікаво організоване дозвілля слухачів, під час якого відбуваються зустрічі з письменниками Херсонщини, артистами обласної філармонії, екскурсії до бібліотек, музеїв та картинних галерей. Завжди цікавою є організована в академії постійно діюча виставка «Від творчого вчителя – до творчого учня», на якій представлено кращі твори мистецтва педагогів нашого краю.

Одним з основних напрямів діяльності академії є забезпечення неперервної післядипломної освіти педагогічних працівників Південного регіону. Це зумовлено тим, що сьогоднішня освіта надзвичайно мінливе, для нього характерні перманентні системні зміни. Це і визначення нової парадигми освіти в Концепції Нової української школи, і нові Державні стандарти, і запровадження нових підходів до навчання та викладання, і розширення змісту освіти новими навчальними предметами та курсами. Освітня діяльність академії має випереджувальний характер, тому з метою оперативного реагування на освітні запити вчителів в області створено гнучку та динамічну

систему роботи з педагогами в міжкурсовий період, яка охоплює проведення науково-практичних, навчально-методичних і авторських семінарів, організаційно-методичних нарад, тренінгів, науково-практичних конференцій, педагогічних та краєзнавчих читань, роботу шкіл фахової майстерності, молодого фахівця, перспективного педагогічного досвіду, обласної школи методиста, авторських творчих майстерень педагогів, обласних творчих груп, вивчення, узагальнення, упровадження і поширення перспективного педагогічного досвіду та ін. [2].

Для педагогів Херсонщини методисти академії щорічно організовують понад **100 семінарів**, що проводяться як на базі академії та навчальних закладів, так і в режимі онлайн. Під час навчально-методичних семінарів педагогічні працівники області розглядають питання щодо оновлення змісту освіти, розширюють професійні знання з актуальних психолого-педагогічних проблем. Особливе зацікавлення вчителів викликають авторські семінари, на яких відбувається спілкування з авторами підручників, навчальних програм, освітніх технологій навчання і виховання.

Щорічно на базі академії проводяться науково-практичні та науково-методичні конференції, педагогічні та краєзнавчі читання міжнародного, всеукраїнського, регіонального та обласного рівнів, на яких розглядаються актуальні питання дошкільної, позашкільної та загальної середньої освіти. Такий формат спілкування створює оптимальні умови для обміну педагогічним досвідом, аналізу та узагальнення нових теоретичних і прикладних результатів досліджень.

Значна увага в академії приділяється *організації освітнього процесу на науковій основі*, оскільки сучасній школі потрібен учитель, здатний працювати у форматі творчих пошуків, що ґрунтуються на здобутках традиційної методики і містять інноваційні елементи. З метою стимулювання творчості педагогів як фундаторів освітніх інновацій працюють **27 обласних творчих груп та 7 авторських творчих майстерень педагогів** з актуальних питань організації освітнього процесу в школі, методики викладання окремих предметів, використання інноваційних освітніх технологій тощо. В академії також працюють школи фахової майстерності за всіма освітніми галузями, що створює умови для неперервної освіти і професійного розвитку протягом життя.

У системі післядипломної педагогічної освіти регіону планомірно реалізується широке коло заходів щодо виявлення, вивчення, узагальнення і впровадження перспективного педагогічного досвіду. Академія в цьому питанні забезпечує координацію роботи закладів освіти області та методичних служб районів і об'єднаних територіальних громад. Зокрема, організовано роботу Всеукраїнської школи перспективного педагогічного досвіду для вчителів фізичної культури, 5 обласних шкіл перспективного педагогічного досвіду, які проводили переможці та лауреати Всеукраїнського конкурсу «Учитель року».

Щорічно в академії видається анотований каталог перспективного педагогічного досвіду з усіх освітніх галузей, де розміщено адреси кращого досвіду освітян Херсонщини (понад 200), який узагальнено, схвалено та рекомендовано до впровадження в освітній процес.

Загалом системою науково-методичної роботи в міжкурсовий період щорічно охоплено близько **12 тисяч педагогічних працівників**, проводиться понад **200 заходів на рік**.

В умовах безперервного оновлення освіти підвищується значення самоосвіти в упровадженні нових програм, технологій навчання, тож важливою є роль бібліотеки як інформаційного

програмою, з них **6** – всеукраїнського, **45** – регіонального рівня, серед них: **2** – з ініціативи Інституту педагогіки НАПН України, **2** – Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, **4** – Університету менеджменту освіти НАПН України, **36** – КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

Наукові ідеї, покладені в основу інновацій, які експериментально апробовано в закладах освіти області, стосуються проблем використання інформаційних технологій у навчальному процесі, створення нових моделей освітнього середовища, інклюзивної освіти, соціалізації учнів, виховання активної особистості, здоров'язбережувальних технологій, модернізації управлінських функцій тощо.

На сучасному етапі свого розвитку академія в науково-методичній сфері активно співпрацює із закладами вищої освіти України. Серед них особливо продуктивною є співпраця в межах Консорціуму закладів післядипломної педагогічної освіти. Співробітники беруть участь у міжнародних та всеукраїнських наукових заходах, здійснюють прикладні наукові дослідження в галузі освіти, що сприяє інтеграції науки і освіти, підвищенню якості післядипломної педагогічної освіти.

Поряд зі співпрацею з навчальними закладами України дедалі більшої актуальності набуває інтеграція у світовий освітній простір. Сьогодні академія співпрацює з вищими навчальними закладами та громадськими організаціями Казахстану, Латвії, Білорусії, Польщі, Німеччини, Франції, Великобританії. У системі післядипломної педагогічної освіти Херсонщини співробітництво реалізується в різноманітних організаційних

формах: конференції з обміну досвідом у межах курсів підвищення кваліфікації (у режимі онлайн), науково-практичні семінари для керівників закладів освіти та працівників методичних служб (у режимі онлайн), творчі групи педагогів з проблем інтеграції медіа-освіти в освітній процес, спільні міжнародні науково-практичні конференції, виставки тощо.

Продуктивною для освітян регіону стала співпраця з Британською радою України, Гете-Інститутом, Французьким альянсом, Корпусом Миру США, що забезпечують залучення носіїв мов до проведення лекційних та практичних занять на курсах, семінарах.

З часу заснування і до сьогодні академія є просвітницьким та науково-методичним центром для освітян Херсонщини. Пріоритетом діяльності закладу завжди є неперервний професійний розвиток педагога та підвищення якості освіти в Південному регіоні. **Нині колектив академії працює над реалізацією перспективних завдань:**

- співпраця з Національною академією педагогічних наук України, її науковими установами, педагогічною громадськістю області;
- забезпечення неперервного професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до потреб регіональної системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку;
- використання сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення фахової майстерності педагогічних працівників;
- забезпечення якості післядипломної освіти на всіх рівнях відповідно до світових та європейських стандартів;

центру. Пріоритетом діяльності науково-педагогічної бібліотеки є поповнення її фондів сучасною науковою, навчальною, методичною та фаховою літературою для освітян. Сьогодні фонд бібліотеки становить **39228 книжок, брошур, журналів** з різних галузей знань, зокрема, педагогіки, психології, філософії, соціології, політології тощо. Ознайомитися з новинками в галузі освіти вчителі можуть і на сторінках педагогічної преси, у тому числі **92 освітні журнали та галузеві газети**.

З метою більш ефективного обслуговування читачів використовується мережа Інтернет. Веб-сторінка бібліотеки на сайті академії постійно поповнюється новими бібліографічними, рекомендаційними списками літератури з актуальних проблем освіти та іншою інформацією. Важливим завданням науково-педагогічної бібліотеки академії є не лише збереження та організація користування книжками, а й активізація соціально-прикладних функцій, насамперед культурно-просвітницької, ідеологічної, естетичної. Тож бібліотека постійно ознайомлює слухачів з новинками методичної літератури з предметів, підручниками і програмами, педагогічною пресою, оформлює тематичні книжкові виставки, складає бібліографічні списки літератури за певною тематикою.

Вагома роль у здійсненні науково-методичного супроводу діяльності закладів освіти області належить Музею історії народної освіти, основними напрямками роботи якого є науковий, фондovий, експозиційно-виставковий та освітньо-виховний. Фондова колекція музею налічує понад **4 тисячі експонатів**. Тематика відображає розвиток освітнього процесу на Херсонщині з 1813 року до сьогодні. У музеї створено 6 експозиційних просторів, кожен з яких тематично охоплює той чи інший історичний час. Не менш цікавою є колекція шкільних документів та різноманітні фотоматеріали XIX-XX ст., що характеризують діяльність закладів освіти. За сприяння методичних служб постійно триває робота щодо поповнення музейного фонду матеріалами з кожного району області, які викликають професійний інтерес освітян.

Однією з необхідних умов успішної модернізації освіти на сучасному етапі є формування єдиного інформаційного освітнього середовища. Ключовою ланкою, що забезпечує присутність у веб-просторі, є **сайт академії**, на якому розміщується й систематично поновлюється інформація про заклад, його структуру, новини з життя, нормативно-правові документи в галузі освіти, наукове та навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу в освітніх закладах.

Гнучко диференціювати підходи до організації освітнього процесу залежно від потреб, побажань і можливостей слухачів дає можливість запровадження дистанційного навчання в системі післядипломної освіти регіону. З цієї метою створено інформаційно-навчальний ресурс «Дистанційне навчання педагогічних кадрів», на якому розміщуються додаткові навчальні презентації, науково-методичні матеріали, нормативно-правові документи не тільки для слухачів курсів, а й для всіх освітян.

Як науково-методичний центр академія поширює здобутки педагогів і науковців на шпальтах власних видань: збірник наукових праць «Педагогічний альманах», науково-методичний журнал «Таврійський вісник освіти», бюлетень «Педагогічний проспект». За роки свого існування вони стали рупором педагогічної громади не тільки Херсонщини, а й усієї країни, оскільки на їхніх сторінках висвітлено кращий педагогічний досвід, результати наукових досліджень, інновації в освітній галузі тощо. **Двадцять вісім видавництв України співпрацюють з академією**, що дає змогу освітянам області поширювати свій досвід на шпальтах всеукраїнських видань.

Ректор, професор
А. М. Зубко вручає дипломи
магістрам

Консультація магістрів

DOCCU

Семинар для вчителів
з основ здоров'я

Кафедра теорії й методики викладання навчальних
дисциплін

Кафедра педагогіки й менеджменту освіти

Кафедра теорії й методики
виховання, психології
та інклюзивної освіти

Кафедра теорії й методики
дошкільної, початкової освіти
та мовних комунікацій

Вітання доктора педагогічних
наук, професора, члена-
кореспондента НАПН України,
професора кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
Є. Голобородько (у центрі)

Авторський семінар
І. С. Маркової

- забезпечення зворотного зв'язку в системі післядипломної педагогічної освіти через моніторинг якості освіти в регіоні;
- проектування, координація та науково-методичне забезпечення діяльності методичних служб районів та об'єднаних територіальних громад;
- розвиток наукової та інноваційної діяльності педагогів з метою підвищення якості освіти в регіоні;
- формування інформаційно-навчального середовища системи освіти, інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти й науки;
- аналіз, узагальнення та поширення вітчизняного та європейського перспективного педагогічного досвіду та педагогічних інновацій з метою активізації творчої спрямованості педагогів. У полі зору академії – актуальні питання перспектив розвитку та розбудови закладів освіти Таврійського краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зубко, А. М. Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти: монографія / А. М. Зубко. – Херсон: РПО, 2010. – 167 с.
2. Зубко, А. М., Жорова, І. Я. Коштовний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради: 70 років у педагогічному просторі Південного регіону / А. М. Зубко, І. Я. Жорова // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 2. – С. 5–14.
3. Олійник, В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: стан та перспективи розвитку / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – № 1. – С. 3–11.

Анатолій Зубко
Формирование образовательного пространства последипломного педагогического образования: региональное измерение

В статье раскрыты особенности создания образовательного пространства последипломного педагогического образования Херсонщины путем интеграции курсовой подготовки, системы работы с учителями в межкурсовой период и самообразования.

Определены методологические принципы организации курсовой подготовки слушателей в КВУЗ «Херсонская академия непрерывного образования», представлена гибкая и динамическая система работы с педагогами в межкурсовой период, которая включает проведение научно-практических, учебно-методических и авторских семинаров, организационно-методических совещаний, тренингов, научно-практических конференций, организационно-методических чтений, работу школ профессионального мастерства, молодого специалиста, перспективного педагогического опыта, областной школы методиста, авторских мастерских педагогов, областных творческих групп.

Ключевые слова: образовательное пространство, последипломное педагогическое образование, развитие профессиональной компетентности, педагог, курсовая подготовка.

Anatolij Zubko
Formation of educational space of postgraduate pedagogical education: regional dimension

The article reveals the peculiarities of the creation of the educational space for postgraduate pedagogical education in Kherson region, the integration of the curriculum preparation, the system of work with teachers in the intercourse time and self-education.

The author has determined the methodological principles of the organization of the course preparation of listeners in the CHEI «Kherson Academy of Postgraduate Pedagogical Education»; presented a flexible and dynamic system of work with teachers in the intercourse time, which includes the conduct of scientific and practical, educational and methodological and author's workshops, organizational and methodological meetings, trainings, scientific and practical conferences, pedagogical and local lore readings; work of schools which develop the professional skills of young specialist, perspective pedagogical experience, regional school for the methodologist, author's workshops of teachers, regional creative groups.

Keywords: educational space, postgraduate pedagogical education, development of professional competence, teacher, course preparation.

Переможці олімпіади з інформатики

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» зустрічає гостей НАПН України

Україно-австрійський проект, круглий стіл

Свято рідної мови

Викладачі КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» в музеї В. О. Сухомлинського (Павлиш, 05.10.2018 р.)

УДК 373.5.091.12
Сухомлинський

Педагогіка
школи

Олеся
РІДКОУС

Старший викладач
кафедри педагогіки й
менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська
академія неперервної
освіти»

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ В ПАВЛИСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито особливості організації роботи з педагогічним колективом директора Павлиської середньої школи В.О. Сухомлинського.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічний досвід, педагогічний колектив, педагогічна рада, навчально-виховний процес.

Постановка проблеми. Звернуто особливу увагу педагогічної громадськості на передовий досвід роботи вчителів, серед яких є чимало педагогів-новаторів, творців шкіл-лабораторій, авторських шкіл, ефективних систем організації навчально-виховного процесу.

Серед таких видатних педагогів-новаторів є і Василь Олександрович Сухомлинський, педагогічні ідеї та погляди якого вшановують педагоги і громадськість світу. До педагогічної спадщини постійно виявляють інтерес науковці, педагоги-практики, діячі культури, світова педагогічна громадськість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Корисні ідеї з проблем управління сучасною школою висвітлено в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як П. Друкер, В. Зигерт, Л. Ланг, Ф. Тейлор, О. Бароєва, О. Гонча-

ренко, В. Драгун, Л. Карамушка, Г. Кравченко, Т. Сорочан та ін. Значний внесок у вивчення наукового доробку педагога-гуманіста В.О. Сухомлинського зробили Ш. Амонашвілі та українські вчені: М. Антонєць, І. Бех, Л. Бондар, М. Вашуленко, І.Зязюн, О.Савченко, Г.Сагач, О. Сухомлинська, Л.В. Ткачук, М.Д. Ярмаченко.

Однак, як показав аналіз філософської, психологічної, педагогічної та методичної літератури, **проблему вкористання науково-педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського для організації управління сучасною школою вивчено ще недостатньо.**

Актуальність проблеми. Поєднуючи науку і практичний досвід управління, В.О. Сухомлинський пропонує свій шлях, свою технологію залучення вчителів до творчої педагогічної праці, до осмислення та вдосконалення власного педагогічного досвіду. Сукупність цих міркувань має бути покладено в основу науково-методичної роботи та професійного розвитку вчителів сучасної школи.

Формулювання цілей статті. *Метою нашого дослідження є аналіз основних ідей В.О. Сухомлинського про організацію роботи педагогічного колективу Павлівської середньої школи.*

Виклад основного матеріалу. В.О. Сухомлинський – незвичайний директор школи, бо був творчим *«вчителем вчителів»*, з якими працював разом, досвід яких вивчав, узагальнював і творчо використовував в своїй роботі і в роботі колективу Павлівської школи-раді. Працюючи директором Павлівської середньої школи, що на Кіровоградщині, Василь Олександрович та його колектив упродовж **22 років проводили педагогічний експеримент в рамках сільської школи.** Результати цієї роботи знайшли відображення у багатющій спадщині В.О. Сухомлинського. У своїх творах вчений не обійшов увагою жодного питання, яким жила школа. Він любив писати про людей, свою школу і вчителів. Джерелами педагогічного світогляду і діяльності вчителя-вихователя, директора школи В. Сухомлинського були народна мудрість і педагогіка; класична педагогічна спадщина (Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський, Я. Корчак, А.С. Макаренко та ін.); вивчення та аналіз свого й передового педагогічного досвіду вітчизняних сучасників-педагогів, постійне вдосконалення себе як людини, вчителя, вихователя, директора, вченого, письменника; напружена працездатність, висока самосвідомість і вимогливість до себе як Людини і Педагога, високі моральні принципи взаємовідносин між людьми, основа педагогічної діяльності – принципи гуманізму, охоплення різних сторін життя своєї школи-родини, краї-

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

Особливості	Цитати В.О. Сухомлинського
1. Центр педагогічної діяльності – людина	Ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті – з людиною. Від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя [Т.2, с. 420].
2. Кінцевий результат педагогічної праці формується роками	Кінцевий результат педагогічної праці можна побачити не сьогодні, не завтра, а через дуже тривалий час. Те, що ви зробили, сказали, зуміли прищепити дитині, інколи виявляється через п'ять-десять років [Т.2, с. 420].
3. Багато-гранність впливів на дитину	На дитину впливає багато людей і явищ життя, на неї впливають мати, батько, шкільні товариші... «вуличне середовище», прочитані книжки, переглянуті кінофільми... Вплив на дитину може бути позитивним і негативним... Місія школи – боротися за людину, переборювати негативні впливи, давати простір позитивним... людська природа може розкриватися повною мірою лише тоді, коли у дитини є розумний, умилй, мудрий вихователь [Т.2, с. 424].
4. Об'єкт праці – найкращі грані духовного життя особистості	...розум, почуття, воля, переконаність, самовідданість... Впливати на ці сфери можна тільки так само... Найважливіший інструмент нашого впливу на духовний світ школяра – слово вчителя, краса навколишнього світу й мистецтва, створення обставин, в яких найяскравіше виражаються почуття – весь емоційний діапазон людських відносин... [Т.2, с. 421].
5. Учительська професія – це людинознавство	...постійне проникнення в складний духовний світ людини, яка ніколи не припиняється. Прекрасна риса – повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один з тих коренів, які живлять покликання до педагогічної праці [Т. 4, с. 421].

ни, світу. Розглянемо **особливості професії вчителя, на які звертав увагу В.О.Сухомлинський.**

Василь Олександрович створив школу-лабораторію педагогічної творчості, з передовим педагогічним досвідом якої приїздили знайомитися педагоги усього світу. *Одне з головних завдань в роботі директора школи Василь Сухомлинський вбачав необхідність дати кожній дитині прекрасних вчителів-вихователів, створити*

6. Дитина повсякчас змінюється	Однією з найважливіших особливостей творчості педагога є те, що об'єкт його праці – дитина – повсякчас змінюється. Завжди новий, сьогодні не той, що на нас вчора. Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зівставиш» [Т.2, с. 421].
7. Бачити індивідуальний світ людини	...немає жодної педагогічної закономірності, немає жодної істини, яка б була абсолютно однаково застосована до всіх дітей. Тому що практична педагогіка – це знання й уміння, не тільки доведені до ступеня майстерності, але й підняті до рівня мистецтва. Тому що виховувати людину – це передусім знати її душу, бачити й відчувати її індивідуальний світ... Безмежна віра в людину, в добре начало в ній – ось що повинно жити у вашій душі [Т.2, с. 422-423].
8. Віра в успіх виховання дитини	Наріжний камінь педагогічного покликання – це глибока віра в можливість успішного виховання кожної дитини. Я не вірю в те, що є невірні діти, підлітки, юнаки, дівчата... від нас залежить зробити так, щоб ніщо не пригнітило, не знівечило, не вбило в маленькій людині гарного, доброго, людського [Т. 2, с. 423].
9. Гармонія серця і розуму	Навряд чи є інші професії, крім професії педагога й лікаря, які б вимагали стільки сердечності... кожному вихованцю треба дати частинку свого серця, для радощів і прикрас кожної треба знайти місце в своєму серці. Чуйність, сердечна турбота про людину – це плоть і кров педагогічного покликання... Мистецтво й майстерність педагога саме полягає в умінні поєднувати сердечність з мудрістю [Т.2, с. 423-424].
10. Мудра влада педагога над дитиною	Мудрість влади людини над людиною, а тим більше дорослої людини над дитиною – це велика творчість, глибоке сердечне проникнення в світ дитячих думок і почуттів, це вміння розуміти мову дитинства, зберегти в собі краплю дитинства і водночас не стати на одну дошку з дитиною за рівнем розвитку... Не придушити й зламати, а підняти й підтримати, не знеособити внутрішні духовні сили дитини, а утвердити почуття власної гідності – тільки так треба здійснювати свою владу над дитиною, і тільки за цієї умови ваша влада може бути мудрою [Т.2, с. 643].

звичайних вчителів, **вироснував їх педагогічну майстерність, виховував їх щодня**. Зі свого педагогічного досвіду і досвіду роботи кращих вчителів школи Василь Сухомлинський **виділив низку ознак поняття «хороший учитель»**:

1. Це насамперед людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить в те, що кожна дитина може стати доброю людиною, вмє дружити з дітьми, бере близько до серця дитячі радості й прикраси, знає душу дитини, ніколи не забуває, що й сам він був дитиною.

2. Людина, що добре знає науку свого предмета викладання, здатна до самостійного дослідження, має широкий кругозір, всебічно науково освічена.

3. Людина, яка знає психологію, педагогіку, дефектологію, відчуває, що «без знання науки про виховання працювати з дітьми неможливо».

4. Людина, яка досконало володіє вмінням у певній трудовій діяльності, має певну трудову пристрась [1, с. 49-51].

Директор школи **відвідував у кожного вчителя по 40 уроків протягом навчального року**, вів щоденники спостереження й аналізу уроків кожного вчителя (у музеї Павлівської школи зберігаються томи цих аналізів – цінні методичні посібники). Прикладом такої копіткої і мудрої роботи директора школи є робота з молодим учителем фізики – випускником Київського університету, який був не дуже досвічений в методиці викладання і виховання учнів. Василь Олександрович відвідував цикл уроків цього вчителя, детально аналізував їх як окремо, так і системно. **Складав для вчителя завдання, давав тіль-**

дружній педагогічний колектив – запоруку успіху навчально-виховної роботи. Творчій роботі з учителями автор присвятив чимало робіт, статей, виступів.

Іноді запитують: «Де В.О. Сухомлинський знайшов таких учителів, як в Павлівській школі?» Василь Олександрович знаходив їх в

ки для нього свої відкриті уроки, готував разом з ним його уроки. І робив це протягом 8 років. Така ж копітка робота проводилась і з іншими вчителями школи.

Ніколи директор не виносив на педагогічну раду або інше колективне обговорення недоліків методичної роботи вчителя на перших порах його діяльності. Він зазначав: «Не страшна дидактична, методична недосвіченість учителя: прогалини в знаннях також на перших порах не страшні, якщо людина працьовита, охоплена жаждою знань. Із 25 наших учителів з вищою освітою 12 чоловік закінчили педагогічний інститут або університет заочно, вже будучи вчителями нашої школи. З 10 вчителів, які не мають вищої освіти, 6 навчаються заочно в педагогічних вузах. Якщо в людини немає віри в дитину, якщо вона скиглить, розчаровується при найменшій невдачі, якщо вона переконана, що з дитини нічого не вийде, їй нічого робити в школі: вона й дітей калічитиме, і сама все життя мучитиметься» [1, с. 53].

Директор не одну годину провів індивідуальні бесіди з окремими учителями, обговорюючи педагогічні проблеми, обмінюючись досвідом роботи. Василь Сухомлинський вважав, що «джерелом інтелектуального багатства колективу є насамперед індивідуальне читання вчителя. Справжній педагог – книголюб: така золота правда нашого колективу, що стало традицією. Атмосфера любові до книжки, повага до книжки, благоговіння перед книжкою – в цьому полягає суть школи і педагогічної праці.

У нашій бібліотеці 18 тисяч книжок, у власних бібліотеках вчителів їх понад 49 тисяч. Наша шкільна бібліотека – одне з джерел самоосвіти всього колективу.

11. Спількування з дітьми в усіх сферах духовного життя	... стало принципом виховної роботи в нашій школі. Я не був би педагогом, і стежки до дитячого серця були б для мене наглухо закриті, якби я був би тільки викладачем, – так думає і відчуває кожний з наших учителів [Т.4, с. 62].
12. Справжній педагог – книголюб	Джерелом інтелектуального багатства колективу є насамперед індивідуальне читання вчителя. Справжній педагог – книголюб: таке золоте правило життя нашого колективу, що стало традицією. Атмосфера любові до книжки, поваги до книжки, благоговіння перед книжкою – в цьому полягає суть школи і педагогічної праці [Т. 4, с. 53].
13. Постійне самовдосконалення	Інтелектуальне зростання, постійне збагачення. Оновлення, поповнення, поглиблення, удосконалення знань – це питання життя вчителів... Чим більше знає вчитель, тим легше його учням засвоювати елементарні знання, тим більшим авторитетом і довірою користується він серед учнів і батьків, тим більше до нього, як до джерела знань тягнуться діти [Т.4, с. 51, 55].
14. Педагогічна творчість в колі однодумців	Наш педагогічний колектив – творча співдружність однодумців, в якій кожний робить свій індивідуальний внесок у колективну творчість, кожний, збагачуючись духовно завдяки творчості колективу, водночас духовно збагачує своїх товаришів [Т.4, с. 61].
15. Кінцевий результат роботи вчителя – виховання справжньої Людини, Громадянина, Сім'янина	Мистецтво виховання всебічно розвинутої особистості – це насамперед уміння бачити в сьогоденній нашій праці той засів, який дасть паростки й перетвориться в могутню поросль через роки й роки. Бути справжнім вихователем – це означає бачити в дитячому колективі покоління, творчі сили якого розкриються на суспільній ниві через значний проміжок часу. За поточними, повсякденними справами педагога школи ніколи не повинен випускати з думки перспективи, він повинен бачити, яким стануть його вихованці через десять, двадцять, тридцять років... у виховній роботі з дітьми закладаються ідейні, моральні, етичні, естетичні основи і сім'ї, і майбутнього [Т.1, с. 202-203].

В ній відібрано все найцінніше, що є в російській, українській, білоруській, болгарській, польській, чеській, німецькій літературі, багато творів східних письменників, а також книжок для дошкільного і молодшого шкільного віку, зокрема всі твори, що ввійшли в золотий фонд світової літератури, той мінімум, який повинен бути прочитаний у роки дитинства, отрочтва, ранньої юності» [1, с. 53-54].

Чималий вклад в ці бібліотеки вніс сам директор, бо постійно привозив з відряджень книжки для школи, просив їх надсилати знайомих, рідних. Так, в листі до сина Сергія – студента Київського політехнічного інституту батько попросив: «Прошу тебе, подивись, чи нема в книгарнях чогось нового з психології праці, творчості. Якщо є – купи й перешли» [3, с. 600].

Кожний з учителів Павлівської школи передплачував по кілька журналів, газет, обмінювався ними з колегами, учнями, батьками учнів. Педагог наголошував, що особливо велике значення для всебічного розвитку вчителів і постійного поглиблення їх знань має ознайомлення з проблемами науки, техніки, мистецтва, духовного життя суспільства. Приблизно двічі на місяць учителі читають для своїх колег лекції з наукових проблем. До кожної лекції добирають і виставляють на стенді в учительській або в шкільній бібліотеці літературу. Кінцеву мету кожної лекції ми вважаємо досягнутою, якщо після ознайомлення з тією чи іншою проблемою починається поглиблене читання відповідної наукової літератури, журналів всім колективом школи.

Поступово директор Павлівської середньої школи *створював педагогічний колектив однодумців*, які творчо працювали, обмінювалися своїм досвідом, обговорювали різні науково-практичні проблеми навчання й виховання учнів, колективу школи. Так, «двічі на місяць по понеділках у нас *проводяться засідання науково-педагогічної ради або психологічного семінару, присвячені саме дитині. Немає нічого потрібнішого, кориснішого і цікавішого, ніж розмова про дитину.*

Першу частину педагогічного понеділка становить розповідь когось-небудь із вихователів (класного керівника, керівника гуртка, піонервожатого, організатора сімейного вогнища культури, знань, працьовитості, творчої праці) про духовне життя свого колективу, про

взаємний обмін цінностями і багатствами, про колективне прагнення, радість, прикрощі, переживання. *Потім вихователь спиняється на одному чи двох вихованцях, характеризує їх особистість, вчинки, поведінку... на яскравих фактах. Про дитину висловлюють думку інші вчителі... Колектив визначає, що повинен зробити... вихователь цієї дитини, ...хто з учителів може і повинен стати ще одним її вихователем. Смісл – збагатити духовне життя дитини, ... розкрити в ній усе добре, побачити ту золоту жилку, яка з часом – при належному шліфуванні, обробці – визначить достоїнство і багатство її особистості...*

Другою частиною педагогічного понеділка буває звичайно теоретична доповідь, присвячена одній з проблем, пов'язаних з навчанням і всебічним розвитком особистості. Доповіді готують директор, завуч, найбільш досвідчені вчителі. Кожна доповідь будується на яскравих фактах педагогічної роботи колективу і спрямована на поліпшення роботи. Після доповіді звичайно розгоряється дискусія... І в доповіді, і в суперечках у центрі уваги стоїть жива дитина, її духовний світ» [1, с. 61].

У Павлівській школі значну роль в об'єднанні колективу творчих однодумців відіграє робота педагогічної ради школи. В.О. Сухомлинський зазначав: «Державне керівництво школою з боку директора ми прагнемо поєднувати з колегіальністю обговорення і розв'язання важливих питань навчально-виховної роботи... спільність педагогічних поглядів і переконань дає змогу нашим учителям розв'язувати колективно – на засіданні педагогічної ради – практичні питання життя і роботи школи (педагогічна рада збирається сім разів на рік). Колективні рішення і рекомендації з конкретних питань обов'язкові для всіх працівників школи» [1, с.65-69].

Розглянуто склад, напрями роботи, роль педагогічної ради школи. *«Педагогічна рада обговорює доповіді директора і завуча, присвячені огляду відвіданих*

уроків за певний період. У цих доповідях аналізуються вузлові питання навчально-виховного процесу: активність розумової праці учнів, розвиток і поглиблення знань у процесі навчання, застосування знань на практиці, запобігання неуспішності, формування моральних переконань тощо. Однією з форм участі учителів у колективному керівництві школою є короткі повідомлення-довіді про досвід роботи. Учителі подають пропозиції, які нерідко мають дуже великий вплив на практичну роботу всього колективу...

Педагогічна рада обговорює також естетичну обстановку в школі, її створення і збереження, про мовну культуру, про додержання норм і правил шкільної гігієни.

Рішення педагогічної ради є продуктом колективної думки, і кожний учитель виконує їх як волю колективу» [1, с. 68-69].

Цікавим є розділ про творчий розподіл роботи між директором і завучем школи, колективні дослідження певних проблем навчально-виховного процесу, про допомогу вчителям в удосконаленні педагогічної майстерності та багато інших питань життя школи.

Основні поради майбутнім директорам шкіл В. Сухомлинський написав у книжці «Розмова з молодим директором школи». Поради, надані у вигляді восьми бесід:

1. Основні проблеми творчої праці педагога.
2. Взаємозалежність педагогічних явищ.
3. Духовне життя шкільного колективу.
4. Важкі діти.
5. Про деякі питання морально-виховання.
6. Про керівництво розумовою працею школярів.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

В.О. Сухомлинський вважав, що творчість педагогічного колективу невіддільна від наукового дослідження власної праці і глибокого вивчення дитини. Тому вчителі школи брали активну участь і в науковій роботі, виступали з доповідями з проблем навчання й виховання дітей, друкували відповідні статті. У школі видавався науковий збірник «Педагогічна думка», де друкувались роботи всіх членів колективу школи.

Отже, *робота з вдосконалення педагогічної майстерності кожного працівника Павлівської школи велась повсякчас, роками, індивідуально і колективно на чолі з директором.* Про це свідчать його численні роботи, статті: «Серце віддаю дітям» «Сто порад учителям», статті в п'ятому томі видань: «Суспільство і вчитель», «Учитель і діти», «На нашій совісті – людина», «Народний учитель», «Педагогіка серця», «Слово вчителя в моральному вихованні», «Не бійтесь бути ласкавими», «Лист про педагогічну етику» та ін. Бо головне завдання кожного вчителя-вихователя – робота на майбутнє: всебічний розвиток кожної дитини, виховання справжньої Людини, Громадянина, Трудівника, Сім'янина.

У житті школи **виникало чимало практичних проблем** щодо організації навчально-виховного процесу. І кожній проблемі намагалися приділити увагу директор і весь колектив вчителів, шукаючи роками шляхи її розв'язання, втілення результатів дослідження в життя кожної дитини і колективу. Так, **В. Сухомлинський наводить назви двадцять одного питання, яким присвячувалися спеціальні дослідження, бесіди, роздуми, доповіді директора, вчителів на різних засіданнях, зустрічах тощо.**

«Роздуми над цим питанням – найважливіша основа практичного планування того, що треба зробити завтра, через місяць, через рік, до чого повинен прагнути колектив, кожне з перелічених питань час від часу стає предметом обговорення в педагогічному колективі. **Ми добиваємося того,** щоб усі працівники школи – від директора до сторожа – здійснювали педагогічні ідеї, **щоб цими ідеями жив колектив.**»

Результатами педагогічних досліджень колектив Павлівської середньої школи обмінювався з вчителями, керівниками інших шкіл країни. В. Сухомлинський писав: «*Приїзд директорів і завучів у Павлівську школу став однією з традицій навчально-виховного процесу. Двічі на місяць два-три дні відводяться на бесіди, відвідування уроків, перегляд учнівських робіт, зустрічі з учителями.* **Так виникла школа педагогічної культури.** На наш погляд, це дуже цінна форма поширення досвіду керівництва школою. Заняття часто виливаються у цікаві зустрічі. Головне в школі педагогічної культури – це живе, безпосереднє спостереження явищ навчально-виховної роботи, роздуми про ці явища, про взаємозв'язок і залежність між ними. Справжнє керівництво школою починається, за загальним переконанням учасників цих зустрічей, там, де *нескінченний потік явищ постає перед директором як взаємозв'язок проблем*» [2, с. 396].

7. Поради про відвідування та аналіз уроків.

8. Підсумування наслідків навчального року. Цю книжку вперше було випущено у світ у 1973 році. В основу її покладено статті-бесіди з молодим директором школи, опубліковані в журналі «Народное образование» (1965, № 9; 1966, № 2, 3, 7, 8). У своїй роботі В. Сухомлинський посилається на роботи К.Д. Ушинського, Я. Корчака, А.С. Макаренка, Арістотеля, Д.М. Леонтєєва, Л.В. Занкова, Г.С. Костюка, твори Ф.М. Достоєвського, І.А. Ільфа і Є.П. Петрова, Антуана де Сент-Екзюпері та ін.

Так, у сьомій бесіді «*Поради про відвідування та аналіз уроків*» розглянуто питання:

- у кого, по скільки уроків відвідувати й аналізувати; для чого відвідувати й аналізувати уроки;
- як учитель розуміє мету уроку і як ця мета досягається;
- для чого і як перевіряти знання;
- чи навчаються діти вчитися? – розумова праця учнів у процесі вивчення нового матеріалу;
- як розвиваються і поглиблюються знання;
- міцні знання всіх учнів – головний критерій оцінки уроку;
- як даються домашні завдання;
- узагальнення в процесі аналізу уроків. І такий детальний план основних питань у кожній з повчальних бесід Василя Олександровича.

Усе життя В.О. Сухомлинський працював над головною проблемою – як виховати справжню Людину, Громадянина, Трудівника, Сім'янина на гуманістичній системі організації навчально-виховного процесу в школі. І тут, на його думку, одне із провідних завдань – *творча, енергійна, розумна, майстерна робота директора школи*. Тому в передмові від автора книжки «*Розмова з молодим директором школи*» Василь Олександрович писав, що поради і рекомендації з окремих

проблем навчального процесу і керівництва ним *ґрунтуються на багаторічній науці та узагальненні досвіду країнних керівників шкіл країни. Таке узагальнення – справа дуже відповідальна та потребує вдумливого наукового аналізу і може стати керівництвом лише за умови, коли творчість педагогів будується на міцній науковій основі.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський, В.О. Павльшська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т.4. – Київ: Радянська школа, 1977. – С. 7-390.
2. Сухомлинський, В.О. Розмова з молодим директором школи/ В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т.4. – Київ : Радянська школа, 1977, – С. 393-626.
3. Сухомлинський, В.О. Листи до сина. / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т. 3. – Київ: Радянська школа, 1977. – С. 585-657).
4. Сухомлинский, В.А. Педагогический коллектив средней школы / В.А. Сухомлинский. – Москва : Учпедгиз, 1958. – 207 с.

Олеся Ридкоус
В.А. Сухомлинский про организацию работы с педагогическим коллективом в Павльшской школе

В статье раскрываются особенности организации работы с педагогическим коллективом директора Павльшской средней школы В.А.Сухомлинского.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, педагогический опыт, педагогический коллектив, педагогический совет, учебно-воспитательный процесс.

Olesya Ridkous
V.O. Sukhomlinsky about work organization with pedagogic collective in Pavlysh school

In the article reveals the peculiarities of organization of work with pedagogical collective by the director of Pavlysh secondary school V.A.Sukhomlinsky.

Keywords: pedagogical skill, pedagogical experience, pedagogical team, pedagogical council, educational process.

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ У РОБОТІ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

ВИПУСКНИКА ШКОЛИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 373.5.015.311

Педагогіка
школи

У статті на основі теоретичного матеріалу, узагальненої практики та власних напрацювань у Семенівському навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – позашкільний навчальний заклад» Каховської районної ради Херсонської області висвітлено досвід поєднання традицій з новими формами організації освітнього процесу.

Ключові слова: традиції закладу освіти, інновації в організації освітнього процесу, робота з обдарованими учнями, конкурентоспроможність випускників.

Актуальність. Сучасна шкільна освіта в Україні покликана надати учневі необхідні знання, навчити приймати рішення, критично мислити, розв'язувати конфлікти, орієнтуватися на ринку праці. Одним із шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його з сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм на здобуття ключових компетентностей та створення ефективних механізмів їх впровадження.

Аналіз досліджень та публікацій. Останнім часом до проблеми діяльності інноваційних навчальних закладів зверталися Ю. Юрчонок, Л. Коробченко, К. Білицька, В. Арістов та ін. [2]. Зокрема Л. Даниленко зазначає, що

«інновація в освіті є не лише кінцевим продуктом застосування новизни у навчально-виховному процесі й управлінському процесі, а й процедурою їхнього постійного оновлення» [1, с. 78]. В.В. Химинець стверджує: «Школа в режимі розвитку – це процес динамічного її пристосування до постійних змін умов, що відбуваються в навколишньому середовищі для поліпшення якості освіти» [3, с. 120]. Разом з тим практичний аспект цієї проблеми недостатньо розкрито, тому метою статті є висвітлення педагогічної позиції поєднання традицій та інновацій у навчанні й вихованні школярів як шляху підвищення конкурентоспроможності випускників Семенівського НВК у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Традиції та інновації нашо-

Анатолій НОСЕНКО

Директор Семенівського НВК «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – позашкільний навчальний заклад» Каховської районної ради Херсонської області, заслужений працівник народної освіти України, відмінник освіти України, «учитель – методист», нагороджений Орденами «Знак пошани», «За заслуги» ІІІ ступеня, депутат Каховської районної ради

Тетяна ХИЖИНСЬКА

Заступник директора з навчально-виховної роботи Семенівського НВК «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – позашкільний навчальний заклад» Каховської районної ради Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

го закладу – це створення нового з урахуванням вже набутого досвіду, що змінює звичний погляд на явище, сприяє перебудові суспільно-педагогічних відносин.

Анатолій НОСЕНКО

Тетяна ХИЖИНСЬКА

Семенівський навчально-виховний комплекс є освітнім закладом із пріоритетним вивченням української мови та математики, опорний з питань школи практичної діяльності, розвитку індивідуальних творчих здібностей учнів. Робота навчального закладу спрямована на поліпшення результативності навчально-виховного процесу, накопичення матеріалів для розвитку індивідуальних розумових здібностей учнів та реалізації успішного виконання державного замовлення на випускника школи III ступеня.

Семенівський навчально-виховний комплекс складається з трьох структурних підрозділів: загальноосвітня школа I-III ступенів, дитячо-юнацький футбольний клуб, музична школа.

Усі структурні підрозділи органічно вплітаються в єдиний розклад повного дня і становлять змістову суть діяльності комплексу.

У закладі діє музейний комплекс (дев'ять залів з великою кількістю цікавих експонатів), присвячений історії села і школи.

Особливістю навчання у НВК є не тільки предметна підготовка, а й

оволодіння учнями ключовими компетентностями (вміння вчитися, загальнокультурна, соціальна, здоров'язбережувальна компетентності з інформаційно-комунікаційними технологіями), що передбачають особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток.

Учні Семенівського НВК впевнено впроваджують у життя **дев'із школи** – *«Високий ступінь навченості + успішна самореалізація у суспільному житті»*.

Традиційний підхід до організації навчального процесу з використанням інноваційних технологій дає певний результат. Сімнадцятий рік поспіль семенівські школярі утримують першість у районних предметних олімпіадах серед шкіл Каховського району, щорічно є призерами обласних олімпіад, стабільно протягом двох останніх років учні здобувають дипломи з історії, географії, правознавства, англійської мови, трудового навчання. У 2015 р. випускники Семенівського НВК показали кращий результат із ЗНО з української мови в Каховському районі. Золота медалістка Куліш Дар'я склала ЗНО з математики на 200 балів. У 2016 р. **80% випускників** стали **студентами вузів на бюджетній основі**.

У НВК постійно вдосконалюється система роботи з обдарованими учнями й методична робота з педагогічними кадрами завдяки упровадженню ефективних форм і методів. Створено освітній простір, що сприяє розвитку творчої особистості учнів і педагогів, інноваційному розвитку навчального закладу. Усі ланки методичної роботи в школі забезпечує методична рада, завданням якої є надання методичних консультацій педагогічним працівникам на методичних нарадах, семінарах, шкільних методичних об'єднаннях та в індивідуальному порядку, координація колективних форм і методів роботи та самоосвіти з підвищення педагогічної майстерності й вдосконалення фахової підготовки вчителів, організація

системи заходів щодо розвитку творчого потенціалу педагогів, впровадження досягнень кращого педагогічного досвіду та освітніх технологій.

Упроваджуються два стандарти змісту освіти: стандарт обов'язкової загальноосвітньої підготовки, якого має досягти кожен школяр, і стандарт підвищеної підготовки, який обирає для себе здібний учень. Така організація навчально-виховного процесу сприяє визначенню профільних інтересів учнів, реалізує різнорівневе вивчення окремих предметів інваріантної складової методами розвивального навчання, усуває розбіжність між рівнем навчальних досягнень із предметів та вимогами до підготовки абітурієнтів закладів вищої освіти, передбачає підготовку до вступу до закладів вищої освіти, участі в предметних олімпіадах, орієнтацію на майбутню професію.

Зважаючи на те, що одним із шляхів реалізації профільних напрямів є індивідуалізація занять, з метою реалізації у школі особистісно орієнтованого підходу та врахування життєвих інтересів учнів і бажання батьків у НВК організовано систему розвиваючих індивідуальних занять та групових занять, що дає усім без винятку учням можливість виявити свої таланти і свій творчий потенціал.

Складовою педагогічної системи Семенівського НВК є матеріально-технічна база закладу, яка добре збережена і постійно оновлюється. Обладнано комп'ютерний клас, столярну та слюсарну майстерні, майстерню обслуговуючої праці. Працює кабінетна система. Кожний навчальний кабінет забезпечений навчальною літературою та дидактичними матеріалами. У зразковому стані спортивний зал, спортивний та ігровий майданчики.

Усі свята, заходи, інформативні години, загальношкільні батьківські збори відбуваються в актовій залі навчального закладу.

На виконання схваленої урядом України цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації», договору про співробітництво між Федерацією футболу України та Міністерством освіти і науки України щодо розвитку шкільного футболу як окремого підрозділу навчально-виховного комплексу працюють дитячо-юнацький футбольний клуб з охопленням учнів 2-11 класів через спортивну годину та футбольні секції.

Як підрозділ навчально-виховного комплексу функціонує 8-річна музична школа (фортепіано). Навчання з предмета «Музичний інструмент фортепіано» проводиться в обсязі, передбаченому типовим навчальним планом та програмами, затвердженими наказом Міністерства культури і туризму України від 11.08.2015 р. № 588.

Робочий навчальний план складений відповідно до Типового навчального плану музичної школи, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11.08.2015 р. №588 «Про затвердження Типових навчальних планів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання)». Музична школа організовує виступи учнів під час загальношкільних свят та заходів.

У виховній роботі педагоги Семенівського НВК керуються Основними орієнтирами виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України, Національною Стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепцією національно-патріотичного виховання, щорічними методичними рекомендаціями з питань організації виховної роботи в навчальних закладах.

Організація виховного процесу є особливо актуальною у ситуації загострення проблем соціального буття. Тож, спираючись на досягнення педагогічної

Значним поштовхом до втілення творчих ідей стала поїздка А.В. Носенка у Сахнівську школу, яку очолював О.А. Захаренко, та до Павлишської школи радості В.О. Сухомлинського

науки, законодавчі нормативні документи, у НВК створено систему виховної роботи з пріоритетним вибором ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави, а саме – національно-патріотичного виховання учнів. Основна увага спрямована на формування громадянина – патріота України, створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, формування здатності до адаптації у суспільному житті.

Семенівський НВК відомий своїми традиціями. Щорічно проводиться «Спортивна весна», велоестафети, спортивні змагання між учительським та учнівськими колективами, День школи, зустріч з випускниками минулих років (остання субота січня), конкурс «Учень року», концертні програми до знаменних календарних дат, випускні вечори. Організуються виставки гуртківців з декоративно-прикладного мистецтва. На святах Першого та Останнього дзвоників учні традиційно покладають квіти до пам'ятника загиблим воїнам у роки Другої світової війни, до меморіальних дошок: поету – земляку, прозаїку, драматургу М. Братану та випускникам школи, які загинули, виконуючи свій інтернаціональний обов'язок в Афганістані та захищаючи суверенітет України.

Незмінним керівником Семенівської школи з 1973 р. є **А.В. Носенко**, учитель вищої категорії, учитель-методист, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України, нагороджений орденами «Знак пошани» та «За заслуги» III ступеня, який генерує і продовжує славні традиції Семенівського НВК в організації

освітнього процесу, примноженні та зберіганні матеріальної бази закладу. Педагог постійно долучає до своїх дій і справ учнів, учителів, батьків, громадськість. Ініціював створення музейного комплексу (Музей історії с. Семенівки і Музей історії школи), який у 2008 р. визнано кращим в області, а в 2011 р. йому присвоєно звання «зразковий музей» за вагомих внесок у справу виховання учнівської молоді, примноження надбань національної культури, збереження національної спадщини українського народу та музейного фонду України, пропаганди пам'яток історії, культури і природи музею історії школи і освіти Семенівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – позашкільний навчальний заклад» Каховської районної ради Херсонської області.

У свій час значним поштовхом до втілення творчих ідей стала поїздка А.В. Носенка до Черкаської області у Сахнівську школу, яку очолював відомий у Радянському Союзі педагог О.А. Захаренко, та до Павлишської школи радості В.О. Сухомлинського. Постійно працюючи над проблемами матеріально-технічного забезпечення школи, Анатолій Володимирович вивчив і запровадив у практику окремі аспекти діяльності школи О.А.Захаренка, творчо розвинув їх у конкретних умовах. У 1981 р. Семенівська школа була удостоєна звання «Зразкова школа Херсонської області». У 80-ті роки заклад був незмінним лідером змагання шкіл Каховського району, до десяти разів виборював перехідний Червоний прапор. Два прапори, які виборювалися упродовж трьох

років, довічно передані школі і зберігаються у шкільному музеї. У 2011 р. освітній заклад нагороджено медаллю «10 років незалежності України». У 2013 р. в V ювілейній акції «Флагмани освіти і науки України» Семенівський НВК відзначено Грамотою та нагороджено медаллю «Флагман освіти і науки України».

Освітня робота Семенівського навчально-виховного комплексу сприяє розкриттю талантів і можливостей кожного учня.

ВИСНОВКИ. Сучасний заклад освіти – складна соціально-педагогічна система суспільства, яка здатна забезпечувати якість освіти в реальній практиці шляхом оновлення професійної підготовки, стилю професійної діяльності педагогів, жити й працювати в режимі інноваційних змін, приймати й розуміти нове, оволодівати новою ситуацією, зберігаючи й удосконалюючи традиційні педагогічні технології.

Не зупиняючись на досягнутих результатах, Семенівський НВК працює над створенням умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, забезпечення інтелектуального, соціального, морального й фізичного розвитку учнів. Заклад освіти зберігає свої традиції, кращі напрацювання педагогічного досвіду та розвиває й удосконалює інноваційну діяльність, впевнено дивиться у майбутнє.

З 1 вересня 2018 р. Семенівський НВК розпочне новий навчальний рік в статусі опорної школи. Попереду наполеглива безперервна праця колективу школи і завжди жаданий результат – нове, духовно багате, розвинене, активно-творче молоде покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Даниленко, Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах. Монографія. – Київ: Міленіум, 2004. – 358 с.
2. Кучера, Т.Н. Навчальний посібник з курсу «Філософія освіти» за спеціальністю «Педагогіка» вищої школи / Т. Н. Кучера. – Харків: ХНМУ, 2015. – 63 с.
3. Химинець, В.В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

В керівництві роботою вчителів не може бути шаблоном:

до кожного вчителя необхідно підходити з урахуванням його сил і можливостей.

В. Сухомлинський

Анатолій Носенко, Татьяна Хижинская

Единство традиций и инноваций в работе образовательного учреждения как путь повышения конкурентоспособности выпускника школы в современных условиях

В статье на основе теоретического материала, обобщенной практики и собственных наработок в Семеновском учебно-воспитательном комплексе «Общеобразовательная школа I-III ступеней – внешкольное учебное заведение» Каховского районного совета Херсонской области освещен опыт сочетания традиций с новыми формами организации образовательного процесса.

Ключевые слова: традиции учебного заведения, инновации в организации образовательного процесса, работа с одаренными учениками, конкурентоспособность выпускников.

Anatoliy Nosenko, Tetyana Khyzhinska

The integration of traditions and innovations in the work of educational institution as a way of improvement of competitive ability of a school – leaver in contemporary conditions.

In this article on the basis of theoretical material, systematization of practice and personal ground work at the School of Semenivka “Secondary school – out – of – school educational establishment” of Kakhovka district council Kherson region there was classified the experience of traditions’ integration with new forms of organisation of educational process.

Keywords: the traditions of educational establishment, innovations in organisation of educational process, the work with talented pupils, school – leavers’ competitive ability.

Олена ЧЕШЕНКО

Методист Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», старший викладач кафедри суспільно-гуманітарної освіти, регіональний координатор Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю

На фото: команда спікерів веб-семинару (зліва направо): Лимаренко Т.П., Мамей О.В., Здох Р.Г., Чешенко О.І., Кучмей З.М., Волканова В.М.

ПОРТФОЛІО ДОСВІДУ ТВОРЧИХ ОСВІТЯН ОДЕЩИНИ

Для ознайомлення наших читачів з творчими напрацюваннями освітян Одещини в цьому номері журналу подаємо інформаційний блок, створений онлайн на Диску Google, який розроблено і підготовлено до поширення серед освітянської громадськості України Оленою Іванівною Чешенко.

Тож, знайомтеся!

Добре здоров'я і якісна освіта є тим фундаментом, який забезпечує дитині продуктивне та якісне життя.

Для популяризації та пропаганди передового педагогічного досвіду пропонуємо:

► **ПОРТФОЛІО** досвіду творчих освітян Одещини з проблем виховання та здоров'язбереження, створених онлайн на Диску Google: «Школи здоров'я Одещини» # Збірки досвіду створення шкіл культури здоров'я в Одеській області – [Електронний ресурс онлайн на Диску Google] – Режим доступу – <https://drive.google.com/drive/folders/1dXjK1ITCQTsJHOEGE3k0rdB5iQm0BDN>

► «ПОРТФОЛІО» Одеського закладу дошкільної освіти «Ясла-садок» № 295 Одеської міської ради Одеської області – навчального закладу «Школи здоров'я Одещини» Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю, яке висвітлено на шпальтах сайту¹ кафедри суспільно-гуманітарної освіти академії – [Електронний ресурс онлайн на Диску Google] – Режим доступу – : <https://drive.google.com/drive/folders/1aJ5lxBeJjyChZ3hcNt612T12r2F4U>

► **ПОРТФОЛІО** комунального дошкільного навчального закладу «Юженський міський ясла-садок № 1 «Золота рибка» комбінованого типу» Одеської області – навчального закладу Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю за програмою «Педагогіка здоров'я». – [Електронний ресурс онлайн на Диску Google] – Режим доступу – : https://drive.google.com/drive/folders/1MTd7FYb51WpcCOQLJChQfN_6vA0_1_gW

¹ http://kafedraoioiv.org.ua/news/portfolio_dosvidu_tvorchikh_osvitjan_odeshhini_z_problem_vikhovannja_ta_zdorov_jazberezhenstva

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2018

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА «ШКОЛИ-РОДИНИ» ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА

УДК 37.017.4

Педагогіка
школи

У статті розкрито значення експериментальної роботи закладу з громадянського та патріотичного виховання як одного з головних факторів формування та розвитку особистості учня сучасної школи, визначено особливості роботи «Школи-родини» з пошуку новітніх шляхів успішної соціалізації школярів. Автор статті ділиться досвідом роботи з впровадження в освітній процес педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського.

Ключові слова: «Школа-родина», громадянин, патріот, соціалізація, педагогічна спадщина, особистість, моральні якості.

Постановка проблеми.

Радикальні зміни в житті нашого суспільства підтверджують актуальність завдання подальшого вдосконалення системи патріотичного та громадянського виховання учнів сучасної школи, необхідність пошуку шляхів оптимального розв'язання проблеми формування особистості. У наш час важко переоцінити роль освітньо-виховного середовища «Школи-родини» як умови всебічного розвитку особистості, здатної до самостійного і відповідального вибору.

Мета статті – показати, що першочерговим завданням педагогів та батьків «Школи-родини» є створення такого середовища, яке сприяло б формуванню та розвитку особистості громадянина-патріо-

та, ознайомити з напрямками реалізації ідей Василя Сухомлинського в освітньому просторі, а також з досвідом використання в навчальному процесі школи можливостей дитячого парку імені видатного педагога, створеного дбайливими руками вчителів, батьків та учнів.

Вклад основного матеріалу. За ініціативою педагогів, батьків та громадськості у Херсонській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів № 39 «Школа-родина» Херсонської міської ради багато років ведеться експериментальна робота з громадянського та патріотичного виховання учнів: з 2001 р. розпочалося впровадження експериментальної роботи «Апробація концепції та програми

Ольга МАРЕНЧУК

Директор
Херсонській ЗОШ
І-ІІІ ступенів № 39
«Школа-родина»
Херсонської
міської ради,
Заслужений працівник
освіти України,
відмінник освіти
України,
кавалер орденів княгині
Ольги ІІ і ІІІ ступенів,
депутат Херсонської
міської ради

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

школи нової генерації – української національної школи – родини» як послідовне продовження з 2006 р. – «Громадянське виховання в умовах тісної співпраці сім'ї та школи», з 2010 р. – дослідно-експериментальна робота з теми: «Впровадження діяльнісного підходу в систему громадянського виховання в національній школі». Результати цієї роботи та творчі здобутки колектива сприяли тому, що в серпні 2015 р. заклад набув офіційного статусу «Херсонська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 39 «Школа-родина» Херсонської міської ради» та продовжує педагогічний експеримент з нової теми «Школа-родина як осередок становлення особистості громадянина-патріота».

Як відомо, формування громадянських рис особистості дитини значною мірою залежить від спрямованості освітнього закладу і атмосфери в ньому. Усвідомивши, що школа у селищі Текстильному міста Херсона – єдиний освітній, соціальний та культурний центр, наш педагогічний колектив почав зміцнювати відносини з родинами учнів та мешканцями селища. Це дало можливість спільно з батьками формувати особистість дитини та забезпечити її участь в житті великої спільноти. Батьки школи є активними учасниками освітнього процесу, відвідують навчальні заняття та виховні заходи.

Основним у формуванні особистості дитини має бути правильна організація її життя, досвід позитивної, моральної, соціально-прийнятної поведінки, якої набуває дитина під керівництвом дорослого, вихователя [1]. Ми постійно дбаємо про збагачення цього досвіду шляхом зміцнення зв'язків з науковими та громадськими організаціями, вищими та позашкільними навчальними закладами. Багато років триває співпраця закладу з КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Викладачі академії разом з педагогами школи проводять для учнів незвичайні квест-фестивалі «Знаємо,

вміємо, творимо», «Стежками моєї України». Багато років поспіль для здібних учнів закладу проводяться інтелектуальні марафони, майстер-класи, різноманітні творчі конкурси. Відповідно до меморандуму про співпрацю між Державним вищим навчальним закладом «Херсонський державний аграрний університет» і нашою школою старшокласники відвідують факультативні заняття та беруть участь у роботі «Школи економіки».

Головною складовою виховного середовища «Школи-родини» є волонтерство, яке перетворилося в невід'ємну частину шкільного життя. Відмінність між підходами до благочинності в «Школі-родині» від інших шкіл, які проводять окремі волонтерські акції, полягає в тому, що створюється чітко організована система проведення благодійних акцій та корисних справ, яка охоплює не лише учнів, а й учителів, батьків, інших членів громади.

Волонтерська діяльність наших учнів спрямована на розв'язання екологічних проблем у селищі, захист громадянських прав, організацію спортивних і культурних заходів для мешканців селища Текстильного, допомогу ветеранам, людям похилого віку, інвалідам, малозабезпеченим, соціально незахищеним. Для школи це добра можливість соціалізації дитини та її громадянського виховання.

Багато років триває благодійна діяльність школи в Олешківському будинку для дітей-інвалідів та Комишанському психоневрологічному диспансері. Благодійні концерти учнів і вчителів для пацієнтів, традиційні поїздки з подарунками на Різдвяні та Великодні свята, відвідування з акціями благодійності протягом усього навчального року зігрівають серця дітям – інвалідам та хворим, які потребують особливої уваги.

За пропозицією педколектива та батьківської громади було створено клуб «Ветеран» для вчителів-ветеранів педагогічної праці. Вони оточені увагою учнів, вчителів, батьків. Шановні корифеї

педагогічної праці – бажані гості на загальношкільних святах, їм надається необхідна допомога.

У Херсонській загальноосвітній школі I-III ступенів № 39 «Школа-родина» шанують та наслідують творчу спадщину Василя Олександровича Сухомлинського, використовують його мудрі поради у вихованні дітей. Уроки за методикою видатного педагога, педради, семінари за його спадщиною стали невід'ємною складовою освітнього процесу школи.

Як і радив видатний педагог, вчителі «Школи-родини» проводять у шкільному парку захоплюючі уроки мислення: «Біля квітучої клумби», «Бджілка на квітці», «Стоять дерева у вінчальному вбранні» та ін. Підбиваючи підсумки спостережень за змінами у природі, ознайомлюючи дітей з явищами цвітіння дерев, квітів, педагоги розвивають мовлення і мислення учнів, виховують любов до природи, складають разом із дітьми цікаві казки про природні явища, які їх оточують.

На таких уроках діти отримують багато нової цікавої інформації, роблять для себе справжні відкриття, а біля розкішних квітів знаходять милозвучні слова та яскраві вирази, які вдало використовують, складаючи описи та казки. Пізнавальна частина «уроків мислення серед природи» обов'язково чергується з грою. Їх мета – ознайомити дітей з навколишньою дійсністю, явищами природи, тваринним і рослинним світом. Тому навчання в «зелених класах» шкільного парку, складання книжок-картинок про природу, подорожі у природу, використання і розв'язання задач із живого задачника, створення казок, написання оповідань, використання пісень, книжок, проведення свят сприяють засвоєнню моральних цінностей дітьми.

НАСЛІДУЄМО Василя Сухомлинського

Не випадково нашу школу обрано для презентації доповіді роботи лауреатів Всеукраїнського фестивалю педагогічних ідей «Гуманізація освітнього простору у вимірі педагогіки В. О. Сухомлинського» з питань початкової освіти «Калейдоскоп педагогічних досягнень». Педагоги школи брали активну участь у XIX Міжнародній науково-практичній конференції та XXIII Всеукраїнських педагогічних читаннях «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Щоб у серці жила Батьківщина» (м. Луцьк, 2016 р.). Незабутньою стала поїздка адміністрації та вчителів закладу до Павлиської школи та творча зустріч з її педколективом та учнями.

Зусиллями адміністрації, вчителів, батьків та учнів на території школи створено затишний дитячий парк відпочинку імені В.О. Сухомлинського – з лавами, клумбами та казковими галявинами для проведення уроків серед природи, екскурсій, виховних заходів та сімейного відпочинку.

Створення дитячого парку відпочинку в «Школі-родині» перетворилося на добродійну трудову акцію: діти разом з батьками та вчителями розробляли проекти клумб, оформлювали експозиції, насаджували квіти, прикрашали ділянки клумбами, іграшками, казковими героями. Дитяча творчість вдало поєднувалася з дорослими порадами та дієвою допомогою. Кожна експозиція була наповнена змістом із настанов Василя Сухомлинського про виховання майбутнього покоління.

«Живучи в суспільстві, – писав В. Сухомлинський, – ти на кожному кроці стикаєшся з іншими людьми, кожна твоя втіха, кожна радість чогось коштують іншим людям – напруження їх духовних і фізичних сил, турбот, неспокою, тривоги, роздумів» [2, с.185]. Шкільний парк імені В.О. Сухомлинського перетворився на справжній «зелений музей» під відкритим небом. У парку створено казкові галявини, тематичні клумби та «зелені класи» для проведення уроків, виховних заходів, квест-фестивалів під час роботи мовного літнього табору відпочинку.

Василь Сухомлинський зазначав, що природа – «найкращий вихователь дитячої душі» [4, с. 33]. Він вважав, що духовне збагачення людини необхідно поєднувати з постійним спілкуванням з природою. «Краса природи – це могутнє джерело енергії думки, це поштовх, що пробуджує і ліниву, і сонну, і інертну душу. Перед лицем краси я бачу кожну дитину такою, якою вона є насправді, під впливом краси вона стає такою, якою повинна бути» [4, с. 34]. Він започаткував проведення уроків мислення серед природи, які він називав «мандрівкою до джерел мислення і мови». У головній книзі свого життя «Серце віддаю дітям» видатний педагог писав: «Ходімо, діти, до школи, – сказав я малюкам і попрямував до саду. Діти з подивом дивились на мене. – Так, діти, ми підемо до школи. Наша школа буде під блакитним небом, на зеленій травичці, під гіллястою грушею, на винограднику, на зелену лузі» [4, с. 30].

Під час роботи мовного загону в пришкольному таборі відпочинку «Веселка» проведено дидактичну екскурсію «Поспішаймо творити добро» до шкільного дитячого парку імені В.О. Сухомлинського. Діти описували та замальовували об'єкти парку, проводили екскурсії до нього українською, англійською, німецькою та польською мовами.

Велика увага в школі приділяється роботі з екологічного виховання учнів. Так, навесні та восени учні, педпрацівники та батьки старанно прибирають територію школи, обрізають кущі та дерева, підбілюють дерева та бордюри. Руками вчителів, дітей, батьків та мешканців селища посаджено алею з піхт та соснові галявини на території школи та поза її межами. Все це є справжньою школою соціалізації та становлення особистості учнів. Не випадково на банері, що зустрічає усіх у центральному холі школи, розміщено такі слова видатного педагога: «Головною потребою кожного школяра мають стати праця, самостійна думка, відкриття істини» [3, с.211].

Пошукова діяльність, робота шкільного музею етнографії та побуту українського народу, благодійні акції, участь у роботі шкільного самоврядування, проведення навчальних і виховних заходів з розвитку творчих здібностей учнів – ефективні шляхи для формування комплексу особистісних якостей і рис характеру учня «Школи-родини».

ВИСНОВКИ. Реалізація педагогічних ідей Василя Олександровича Сухомлинського в діяльності нашого педагогічного колективу, в створенні дитячого парку відпочинку, «зелених куточків» «Школи-родини» сприяє вихованню в учнів працьовитості, завзятості, моральної чистоти, шанобливого ставлення до природи, любові до рідного краю, країни. Середовище «Школи-родини» ґрунтується на ідейному багатстві народу, його морально-етичних цінностях, виховній муд-

рості. «Школа-родина» справді є школою добра, людяності, радості та творчості, що дає змогу кожному вихованцеві реалізувати себе як самодостатню особистість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1976. – Т. 5: Народження добра. – С. 217-223.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані праці в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1976. – Т. 2: Як виховати справжню людину. – С. 184-201.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 5: На нашій совісті – люди-на. – С. 203-217.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 3: Школа під блакитним небом. – С. 30-42.

Ольга Маренчук

Экспериментальная работа «Школы-семьи» как фактор формирования и развития личности гражданина-патриота

В статье раскрыто значение экспериментальной работы заведения по гражданскому и патриотическому воспитанию как одного из главных факторов формирования и развития личности ученика современной школы, определены особенности работы «Школы-семьи» по поиску новых путей успешной социализации школьников. Автор статьи делится опытом работы по внедрению в образовательный процесс педагогического наследия В. А. Сухомлинского.

Ключевые слова: «Школа-семья», гражданин, патриот, социализация, педагогическое наследие, личность, нравственные качества.

Olga Marenchuk

Experimental work of the «School-family» as a formation factor and development of the personality of the citizen-patriot

The article reveals the value of the experimental work of the institution of civil and patriotic education as one of the main formation factors and development of the personality of a pupil of the modern school, it were defined the features of the work of the «School-family» for research of a new ways of successful socialization of pupils. The author of the article shares the experience of the introduction in the educational process of V. O. Sukhomlynsky's pedagogical heritage.

Keywords: «School-family», citizen, patriot, socialization, pedagogical heritage, personality, moral qualities.

УПРАВЛІНСЬКИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

УДК 37.017.4:37.07

Сухомлинський

Педагогіка
школи

У статті розглянуто проблеми управлінського супроводу формування громадянської компетентності в освітньому процесі, що висвітлюються в творах В. Сухомлинського. Автор акцентує увагу на можливостях використання запропонованих педагогом засобів у формуванні громадянської компетентності учнів у сучасній освітній практиці.

Ключові слова: громадянська компетентність, громадянське виховання, громадянськість, громадянське бачення світу.

Постановка проблеми та її значення. Події та зміни, що впродовж останніх років відбуваються в Європі й світі, зокрема, етнічні конфлікти, радикальний націоналізм, глобальні загрози, розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій, екологічні проблеми, міграція населення, недовіра до традиційних політичних інститутів, форм правління і політичних лідерів, загострюють проблеми розуміння, сприйняття й реалізації демократичної моделі громадянства. Ці та інші чинники обумовлюють необхідність формування нового типу громадянина – не лише освіченого, а й активного, здатного брати участь у житті суспільства, країни, всього світу та нести відповідальність за свої вчинки, дії і рішення.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням ви-

значення змісту та способів формування громадянських компетентностей присвячено багато досліджень українських учених. Основна увага науковців спрямована на формування й розвиток цих якостей у дітей і молоді (В. Машика, О. Наровлянський, О. Овчарук, О. Пошетун, Т. Ремех, Т. Смагіна, І. Усенко, Г. Фрейман, О. Шестопалюк та ін.) [2].

Метою статті є розкриття на основі аналізу науково-методичних праць, наукових досліджень творчого доробку В. О. Сухомлинського щодо особливостей управлінського супроводу формування громадянських компетентностей в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Проблема громадянського виховання розробляється на державно-програмному, концептуальному

Олена ФЕДОСОВА

Директор
НВК «Гімназія – спеціалізована школа І ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов»
Генічеської районної ради Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

та практичному рівнях. Відповідно до Закону України «Про освіту» метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності [1].

Звертаючись до творчого доробку Василя Сухомлинського, важливо зазначити, що громадянське виховання позиціонується ним як головна педагогічна проблема. Цю проблему педагог розглядав у працях *«Як виховати справжню людину»*, *«Народження громадянина»*, *«Вітчизна у серці»* та ін. Так, у своїй книжці *«Народження громадянина»* Василь Олександрович писав: «Домогтися того, щоб вихованця вже з дитинства хвилювало теперішнє та майбутнє Вітчизни, – одна з найважливіших передумов запобігання моральним зривам у дитячі роки...» [3, с. 50]. Першочерговою умовою успішного формування рис громадянина педагог вважав організацію емоційно насиченого, діяльного життя школи, розвиток громадянської активності кожного індивіда. Він переконував, що виховувати громадянина самими бесідами та повчаннями неможливо, якими б хорошими вони не були. Потрібна практична справа, треба, щоб діти не просто знали, що таке «добре» і що таке «погано», а й діяли в ім'я торжества добра, правди, справедливості. Діти повинні, наголошував педагог, почувати себе не тільки дітьми, а й юними громадянами своєї держави, зобов'язаними віддавати суспільству свою трудову енергію. Без цього нема й не може бути морального становлення особистості, без цього завоювані дітьми знання залишатимуться

мертвим, байдужим до світоглядних ідей вантажем.

З огляду на це науковий доробок В. О. Сухомлинського на сучасному етапі духовного відродження набуває особливої актуальності, оскільки педагог не тільки розкрив зміст поняття «громадянськість», а й обґрунтував процес його формування. Як засвідчив аналіз педагогічної спадщини Василя Олександровича, вчений розумів громадянськість як інтегральну якість особистості, що характеризує політичну й моральну свідомість і проявляється в добровільній активній діяльності на благо Вітчизни [4].

Аналізуючи сутність і особливості громадянського виховання, В. О. Сухомлинський виокремлює такі його компоненти, як громадянське бачення світу, моральність, ідейну переконливість, взаємодію людини і колективу, моральну стійкість, громадянську гідність.

У системі виховної роботи В. О. Сухомлинського чітко визначалася перспектива поступового розширення громадянського бачення світу – *«від сім'ї, школи, села, району, області до горизонтів країни, Батьківщини»*, проходилися уроки громадянськості, вечори *«Вчися бути справжнім громадянином»*, дискусії *«Можна, не можна, можна»*. Тож педагог наголошував на тому, що вихованець стає громадянином тільки тоді, коли живе долею Вітчизни.

Громадянська освіта в навчально-виховному комплексі *«Гімназія – спеціалізована школа I ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов»* Генічеської районної ради Херсонської області здійснюється комплексно через освітню діяльність, реалізацію дослідно-експериментальної роботи *«Формування готовності учнів до саморозвитку в умовах освітнього простору закла-*

ду освіти» під керівництвом науково-педагогічних працівників Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, позакласну роботу, а також роботу органів учнівського самоврядування.

Практика роботи педагогічного колективу гімназії підтверджує, що творчі, відповідно підготовлені педагоги, використовуючи активні методи і форми, які ґрунтуються на демократичному стилі, вміло проектують розвиток громадянських якостей учнів і прагнуть, щоб їхні вихованці не тільки усвідомлювали певні морально-правові категорії, а й прагнули до їх реалізації у своїй поведінці в довкіллі. *Педагогічна майстерність педагогів здатна перетворити складні категорії громадянського виховання у цілком доступні для дітей поняття.* Вчителі закладу освіти навчають школярів способів ділового й особистісного спілкування, співробітництва, толерантної і коректної форми зауважень, відстоювання власної думки без використання недобррозумілих суджень та оцінок, а також, роз'яснюють можливі способи поведінки, які виражають бажання подати допомогу людям, підтримати ініціативу інших, справедливо ставитися до зауважень партнера, вчити уміння аргументувати заперечення, уміння переконувати партнера. Така робота поєднується з встановленням правил поведінки дитини в школі, родині, громадських місцях.

Роль дітей як активних учасників у власній освіті постійно зростає. Тому вчителі, керівни-

ки закладів освіти мають навчити молоде покоління демократії, створити їм умови для набуття досвіду демократичної поведінки на кожному рівні шкільного життя. *Щоб упровадити цю ідею в життя, вчитель сам повинен стати для учнів взірцем громадянина і патріота своєї держави.*

Ці завдання розв'язуються як у навчальному процесі, так і в позакласній та позашкільній роботі відповідно до ступенів шкільної освіти, змісту навчальних предметів і вікових особливостей учнів. З огляду на це, **можна визначити завдання з формування громадянської компетентності на кожному рівні освіти.**

Ми впевнені, що особливістю завдань громадянської освіти в початковій школі є створення умов для формування елементарних знань про державу, закони, права і відповідальність людини і громадянина, основні моральні цінності й норми поведінки. На цьому ступені розвиваються комунікативні вміння дитини, що дають можливість їй інтегруватися в оточення, класний і шкільний колектив, сім'ю, а через нього – в суспільство, насамперед уміння спілкуватись і розв'язувати конфліктні ситуації через діалог. Закладаються також основи ціннісних орієнтацій свідомого громадянина.

В основній школі одночасно з поглибленням знанневої та ціннісної, складових громадянської компетентності, і насамперед морально-етичної, наголос має бути зроблений на соціальній складовій, що забезпечує учнів знаннями й навичками, які необхідні для участі в житті класу, школи,

Роль дітей як активних учасників у власній освіті постійно зростає. Тому вчителі, керівники закладів освіти мають створити їм умови для набуття досвіду демократичної поведінки на кожному рівні шкільного життя

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрана.

2. Пометун, О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18.

3. Сеніна, В. К. Використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні в учнів почуття громадянськості / В. К. Сеніна // Радянська школа. – 1981. – № 12. – С. 48–53.

4. Сухомлинський, В. О. Громадянська зрілість / В. О. Сухомлинський // Блокнот агітатора. – 1968. – № 6. – С. 19–22.

громади (співпраця, співробітництво, комунікації, повага до інших, толерантність, права та обов'язки, плюралізм, розв'язання конфліктів, громадянське суспільство).

У старшій школі треба концентрувати увагу на політологічних, правових й економічних аспектах громадянської компетентності, що передбачають глибоке розуміння учнем сутності демократії, форм участі громадян у житті суспільства і держави, їхніх прав і обов'язків, прав і свобод людини, форм і функцій державної влади, процесів прийняття рішень та контролю за ними, суті ринкових відносин, економічних чинників розвитку демократичного суспільства. Особливістю формування громадянських умінь на цьому рівні освіти є здатність учня свідомо застосовувати здобуті знання, уміння та навички для розв'язання проблем власного життя, життя громади, держави і суспільства, орієнтуючись на цінності громадянського суспільства.

Таке бачення завдань громадянської освіти на різних ступенях школи дало можливість нам перейти відповідно до завдань проекту до визначення потенціалу різних предметів у формуванні громадянської компетентності учнів старшої школи в процесі навчання.

ВИСНОВКИ. Історія розвитку людства доводить, що майбутнє кожної держави залежить від того, наскільки вона зможе забезпечити виховання духовно зрілих, соціально-активних громадян. Зазначені питання є лише частковою констатацією нагальних проблем формування й розвитку громадянських компетентностей вчителів та учнів. У подальшому необхідно є наполеглива робота всіх інститутів суспільства в напрямі розвитку системи підготовки педагогів, що, у свою чергу, має стати провідним фактором реформування системи освіти.

Елена Федосова

Управленческое сопровождение формирования гражданской компетентности в образовательном процессе через призму педагогических идей В. А. Сухомлинского

В статье рассматриваются проблемы управленческого сопровождения формирования гражданской компетентности в образовательном процессе, которые освещаются в произведениях В. Сухомлинского. Автор статьи акцентирует внимание на возможностях использования предложенных педагогом средств в формировании гражданской компетентности учеников в современной образовательной практике.

Ключевые слова: гражданская компетентность, гражданское воспитание, гражданственность, гражданское видение мира.

Fedosova Elena

Management support formation of civilian competence in the educational process through the prism of V.A. Sukhomlinsky pedagogical ideas

The article discusses the issues of administrative support for the formation of the civil process in the educational process, which is covered in the V. Sukhomlinsky works. The author of the article focuses on the possibilities of using resources offered by the teacher for the formation of the civil competence of students in modern educational practice.

Keywords: civil competence, civil education, citizenship, civil vision of the world.

СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЕКСПЕРИМЕН- ТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(з досвіду роботи пілотного закладу освіти)

УДК 37.014.3(477)

Педагогіка
школи

У статті розкрито шляхи створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності, особливості тематично-інтегрованого навчання, нові форми і методи роботи вчителя, оцінювання результатів навчальної діяльності учнів, партнерські відносини між учасниками навчального процесу.

Ключові слова: Нова українська школа, ключові компетентності, інтегроване навчання, групова робота, діяльнісний підхід, нове освітнє середовище, дитиноцентризм, партнерство, успіх.

Постановка проблеми. Головна мета сучасної освіти – формування основи для самореалізації особистості, яка стає можливою за умови створення умов для самопізнання, самовдосконалення та розвитку творчого потенціалу учня. Багаторічний досвід роботи вчених у галузі початкової освіти дає підстави стверджувати, що розв’язання проблеми особистісно зорієнтованої освіти і її продуктивності пов’язане з *інтеграцією змісту освіти.*

Метою статті є розкриття шляхів створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Летять роки, життя не стоїть на місці. Все кипить, вирує, змінюється. Змінюється і наша школа, у якій створено найсприятливіші умови для всебічного розвитку

дітей – майбутніх громадян України, бо дитина – головна цінність суспільства, вище за яку нічого не може бути.

Учителі Херсонської спеціалізованої школи №27 з поглибленим вивченням інформатики та іноземних мов Херсонської міської ради добре розуміють, що найважливіше сьогодні – навчити своїх вихованців користуватися здобутими знаннями, навчити їх діяти. Понад десять років учні школи беруть участь у конкурсному відборі за «Програмою обміну майбутніх лідерів» (FLEX), четверо учнів навчалися у школах США, проживали в американських сім’ях. Троє вчителів та група учнів закінчили англійські мовні курси в Оксфордській школі і отримали сертифікати рівня A2, B1, C1.

Вільне володіння іноземними мовами дало змогу учням взяти участь у роботі

**Ірина
МІТКОВСЬКА**

Директор
Херсонської спеціалізованої
школи №27
з поглибленим вивченням
інформатики та іноземних мов
Херсонської міської ради

**Інга
БСЛОВА**

Заступник директора
Херсонської спеціалізованої
школи №27
з поглибленим вивченням
інформатики та іноземних мов
Херсонської міської ради

Директор школи, лицев, гімназії № 4 2010

**Ірина
МІТКОВСЬКА**

Інга БЄЛОВА

Україна» (2016 р.)

Розкриттю творчого потенціалу, підвищенню фахової майстерності сприяють участь педагогів у різноманітних конкурсах, проєктах, інноваціях, експериментах.

Школа має бути в авангарді суспільних змін. Майбутнім поколінням українців ми маємо запропонувати сучасну школу. Дитині недостатньо дати лише знання – важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Саме тому у вересні 2017 р., коли в країні розпочалося пілотне впровадження нового Державного стандарту загальної початкової освіти, ми взяли участь у конкурсі на право реалізувати цей проєкт. Міністерство освіти і науки України відібрало 100 шкіл, у тому числі й нашу, для створення Нової української школи,

яка б забезпечила всі умови для розвитку і навчання нового покоління українців. Міжнародного Молодшого Парламенту «Інтер-рейл-2009» і отримати сертифікати від президента Європейського молодіжного парламенту в Україні Оксани Андрусак.

Школа є переможцем обласного конкурсу «Школа Херсонщини – 2010» у номінації «Школа сучасних освітніх технологій». Серед вагомих досягнень школи – відзнака «Флагмани освіти і науки України». (2013 р.) та відзнака Всеукраїнського суспільно-ділового журналу «Бути лідером.

Україна» (2016 р.)

Розкриттю творчого потенціалу, підвищенню фахової майстерності сприяють участь педагогів у різноманітних конкурсах, проєктах, інноваціях, експериментах.

Школа має бути в авангарді суспільних змін. Майбутнім поколінням українців ми маємо запропонувати сучасну школу. Дитині недостатньо дати лише знання – важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Саме тому у вересні 2017 р., коли в країні розпочалося пілотне впровадження нового Державного стандарту загальної початкової освіти, ми взяли участь у конкурсі на право реалізувати цей проєкт. Міністерство освіти і науки України відібрало 100 шкіл, у тому числі й нашу, для створення Нової української школи,

яка б забезпечила всі умови для розвитку і навчання нового покоління українців.

З 1 вересня 2017 р. два перші класи почали працювати у всеукраїнському експерименті за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти».

Мета експерименту – розробити, експериментально перевірити та впровадити навчально-методичне забезпечення компетентісно орієнтованого навчання в початковій школі на основі положень Концепції Нової української школи, в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти.

Основою досягнення результатів є **інноваційні ідеї:**

- системний підхід до створення умов природовідповідного розвитку дітей молодшого шкільного віку (розвантаження навчального змісту, створення відповідного психодідактичного середовища);
- упровадження змісту навчання на засадах компетентісного підходу як інструмента діяльнісної початкової освіти, що ґрунтується на врівноваженості знанневого, емоційного і мотиваційного компонентів діяльності учня, утвердження його як самоцінної, гідної поваги особистості, громадянина української держави;
- акцентування уваги на суб'єктності навчальної взаємодії. Від цього залежатиме ефективність формування в учнів ключових і предметних компетентностей, що охоплюють знання, уміння, навички, способи діяльності, досвід та здатність застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях, а також особистісно ціннісне ставлення до життя і здоров'я, соціуму, природи, праці, навчання і мистецтва, здатність до творчого самовираження [2, с. 90].

Особливості експериментальної навчальної програми:

- Визначає основний зміст навчання.

- Визначає очікувані результати, що забезпечують формування предметної і ключових компетентностей.
- Визначає можливості реалізації інтеграції: внутрішньопредметної, міжпредметної.

Викладання нового курсу потребує від учителя більш глибокої підготовки до уроку. Особливо велику роль в інтеграції відіграють посібники і підручники, які мають бути узагальнювальними за своїм змістом. Адже використання знань з різних навчальних предметів будується на їх порівнянні, синтезі. Наші учні мали змогу навчатися за зошитами – підручниками Марини Пристинської, Інни Большакової з української мови, Світлани Скворцової, Оксани Онопрієнко з математики, Надії Бібік, Марини Пристинської з курсу «Я досліджую світ».

Особливості наших навчальних зошитів:

- Презентують основний зміст навчання, побудований з урахуванням нейрофізіологічних особливостей дозрівання розумових процесів у сучасних учнів.
- Містять різнорівневі завдання.
- Поєднують функції підручника і робочого зошита.
- Навчальні завдання діалогічного й діяльнісного характеру.
- Численні завдання, що передбачають різні види діяльності.
- Акцентування уваги на дослідницькому характері навчання [3, с. 10].

Під час вивчення курсу «Я досліджую світ» навчання здійснювалось за темами тижня (17-34 тижні): «Зимові свята», «Світ захоплень», «Ми – мандрівники», «Ми – дослідники. Ми – винахідники», «Спорт. Олімпійські ігри», «Мої улюблені книжки», «Транспорт», «Професії», «Весна», «Час / Як керувати часом?», «Великдень», «Навіщо їсти?», «Світ рослин», «Світ тварин», «Веселка», «Моя родина», «Я – українець / українка. Я – європеець / європейка. День вишиванки», «Літо (канікули)».

Інтегрований курс «Я досліджую світ» у нашому проекті поєднує 6 освіт-

ніх галузей: «Мовно-літературну», «Математичну», «Природничу», «Технологічну», «Соціальну та здоров'язбережувальну», «Громадянську та історичну» (7 тижневих годин). Крім того, передбачено окремі уроки відпрацювання навчальних умінь з математики, української мови, англійської мови, мистецтва та фізкультури і хореографії (23 години на тиждень).

Навчальні заняття в рамках кожної теми вчителі проводять як «міні-уроки», що переходять в активну діяльність дітей у малих групах. Вони або дослідники космосу, материків, країн, або винахідники, або науковці з дослідів за краплинкою води, осіннім листочком, снігом. Така робота дуже захоплює малюків!

Наукові дослідження показують, що інтеграція змісту освіти багато в чому розв'язує проблему зміцнення та збереження психічного і фізичного здоров'я школярів, сприяє підвищенню мотивації навчальної діяльності. Інтегровані уроки сприяють формуванню цілісної картини світу у дітей, розуміння зв'язків між явищами в природі, суспільстві й світі в цілому, сприяють більш міцному засвоєнню знань, спонукають до пошукової та дослідницької діяльності. Інтеграційні зв'язки між предметами початкової школи недостатньо розроблено, викладено суперечливо, чимало розбіжностей серед учених у розумінні суті цих зв'язків. Учителі початкових класів змушені розв'язувати цю проблему самостійно [1, с. 5]. Наші молоді вчителі – Ю.Д. Харченко та Т.М. Бурятинська добре розуміють, що перш ніж нові підходи впроваджуватимуться в масштабах країни, їм доведеться відпрацювати їх у своїх класах, заохочуючи дітей до активних самостійних дій, створюючи атмосферу довіри і взаємоповаги, формуючи автономність та незалежне мислення кожної особистості. Допомогає цьому і створення такого **освітнього середовища**, яке приваблюватиме, зацікавлюватиме дітей протягом усього навчального року і спонукатиме їх до навчання. Отже, це середовище має бути мобільним, змінним залежно від теми тижня і теми дня. І, головне, має забезпечити як академічне навчання, так і со-

Наші вчителі й батьки дуже раді, що долучились до побудови Нової української школи. Довелося змінити своє бачення, навчитись бачити незвичне у звичних речах

ціально-емоційне навчання. Класна кімната змінюється і наповнюється різноманітними ілюстраціями, таблицями, термінами (стіна слів), проектами дітей, малюнками тощо. Заповнюється клас в міру вивчення теми кожного дня і в кінці тижня ми маємо повну картину того, що вивчали. Підсумок – проєкт, спільна творча робота, створення лепбуку, творчість вчителя.

Починається все з облаштування **комфортного фізичного середовища**. Наші класи обладнано одномісними партами, центрами (меблі) для розміщення дидактичних матеріалів, технічно оснащені проєктором, екраном або телевізором, ноутбуками, фабриками друку. Меблі та обладнання в класі ми розташували таким чином, щоб дітям було зручно й безпечно пересуватись, а учитель міг одночасно бачити всіх учнів, які працюють у групах або всім класом. Спочатку парти поставили так, щоб розмістилися по 6 учнів на кожній, склад яких постійно змінюється. Учні бачать один одного, що заохочує їх до обговорення та спілкування. Така спільна робота сприяє розвитку взаємоповаги і відповідальності, вчить співпрацювати і навчатися разом. Учитель вільно пересувається по класу і може спілкуватися або з окремою групою дітей, або індивідуально з учнем. Але підтримувати увагу і дисципліну учителеві складніше, оскільки не всі учні дивляться на нього.

Ще одним плюсом Нової української школи стало те, що кожний ранок починається з **ранкової зустрічі**, під час якої діти обмінюються новинами, дізнаються про плани на день. До і після уроків діти відмічають свій настрій прищепками у **«Календарі настрою»** і вкладають маленькі записочки з побажанням або зауваженням до однокласників в індивідуальні **«Скриньки побажань»** (кільо-

рові стаканчики з фотографіями учнів класу). Така робота ще більше об'єднує дітей, а вчитель має змогу вчасно допомогти учням у конфліктній ситуації.

Разом з тим сформованість навчальних навичок не відстає від «загальноприйнятого рівня». Наші першокласники читають у межах вивчених літер, каліграфічно пишуть, швидко рахують. А ще – вільно і зв'язано висловлюють свою думку, готові її відстоювати та аргументувати. Тому вони з першого місяця навчання включаються у проєктну діяльність, при цьому проєкти роблять колективні під час уроків, а не вдома з батьками. Діти захоплені роботою – це саме те, чого не вистачає традиційній системі навчання. Кожний урок вони працюють у групах, здобуваючи знання через діяльнісний підхід, екскурсії, гру, досліди, експерименти.

У сучасному освітньому просторі **ефективність навчання є результатом активної взаємодії всіх учасників у навчальному процесі**. Цієї мети можна досягти шляхом використання методів активного навчання. Однією з важливих умов досягнення цієї мети є використання сучасних інноваційних технологій. Саме їх застосування робить процес навчання цікавим та ефективним, бо зорієнтовані вони насамперед на те, щоб кожен учень усвідомив себе творчою особистістю, навчився взаємодіяти з однокласниками, критично мислив і вірив у свою інтелектуальну спроможність. У своїй роботі ми використовуємо лепбук, «Daily 5».

Нова українська школа відкрила для нас **«Daily 5»**, або **«Щоденні 5»** – це систематична щоденна робота. До цієї методики належить 5 видів діяльності: «Читання для себе», «Читання для когось», «Слухання», «Робота зі словами», «Письмо для себе».

Які форми оцінювання індивідуальних досягнень учнів наших класів ми вибрали?

Відсутність оцінок протягом першого і другого років навчання в початковій школі в жодному разі не повинно сприйматися як повна відмова від системи контролю і оцінювання з боку вчителя. Навпаки, оцінку ми замінили розгорнутою системою взаємин, співпрацею дитини і дорослого у контрольно-оцінювальній діяльності, яка будується на змістово-оцінювальній основі. Найважливішою умовою ефективності системи контролю та оцінювання результатів навчальної діяльності школярів, на наш погляд, є врахування їхніх індивідуальних особливостей. Незамінну допомогу в цьому може надати портфоліо, яке ми зробили на кожного учня на початку навчального року.

Неможливо досягти успіху без тісної взаємодії між учителями і батьками. Тож ми запрошуємо батьківську спільноту до участі та співпраці – під час Ранкових зустрічей, відкритих уроків, майстер-класів, спільних з дітьми батьківських зборів, що проходять у різних цікавих і корисних для всіх учасників формах («Коло», «Спільна справа», «Творча родина»). Нам вдалось переконати батьків у перевагах Нової української школи безпосередньо роботою в класі, зробити їх партнерами і помічниками. Це було нескладно, адже батьки бачать зміни і їхній вплив на розвиток дитини. Діти із задоволенням йдуть до школи, адаптація першокласників минає швидко та без особливих ускладнень. Кожен вечір дитині є що розповісти батькам цікавого про свій успішний день у школі. І найголовніше – вони не бояться помилятися, висловлювати свою думку, що сприяє розвитку емпатії та емоційного інтелекту.

ВИСНОВКИ. Школа має бути в авангарді суспільних змін. Майбутнім поколінням українців ми маємо запропонувати сучасну школу. Дитині недостатньо дати лише знання. Важливо навчити її користуватися ними. Знання та вміння, що взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Так працювати непросто. Довелось змінити своє бачення, перебудувати сприйняття навчального матеріалу, виготовити велику кількість роздавальних матеріалів, навчитись бачити незвичне у звичних речах. Проте діти швидко пристосувалися до змін і їм це подобається. Наші вчителі й батьки дуже раді, що долучились до побудови Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большакова, І. Міжпредметна інтеграція змісту навчання / І. Большакова // Початкова освіта. – 2013. – № 40 (712). – С. 4 -7.
2. Савченко, О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – Київ : Магістр – S, 1997. – С. 89–90.
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. – Київ, ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240 с.

Ірина Митковская, Инга Белова

Создание образовательного пространства Новой украинской школы в условиях экспериментальной деятельности (из опыта работы пилотного учреждения образования)

В статье раскрыты пути создания среды обучения Новой украинской школы в условиях экспериментальной деятельности, особенности тематического интегрированного обучения, новые формы и методы работы учителя, оценивание результатов учебной деятельности учащихся, партнерские отношения между участниками учебного процесса.

Ключевые слова: Новая украинская школа, ключевые компетентности, интегрированное обучение, групповая работа, деятельный подход, новая среда обучения, партнерство, успех.

Irina Mitkovska, Inga Belova

Creation of the educational environment of the new Ukrainian school in conditions of experimental activity (from the experience of the pilot educational institution)

The article describes the ways of creating the educational environment of the New Ukrainian school in the conditions of experimental activity, the features of the thematically integrated education, new forms and methods of the teacher's work, evaluation of the results of educational activities of students, partnerships between the participants in the educational process.

Keywords: New Ukrainian School (NES), key competencies, integrated learning, group work, activity approach, new educational environment, childhood centering, partnership, success.

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.015.311:
[111.32+159.923+
177.782

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

Головний і науковий редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії», кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України

ВІД ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ ДО ЛЮДИНОЦЕНТРИСЬКОЇ: ПОВЕРНЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТИ

З того моменту, коли визнаємо за вчителем його право бути у власній педагогічній діяльності нарівні зі своїми учнями ціллю та результатом, і це буде зафіксовано у нормативно-правових документах, почнеться стрімке повернення вчителів до себе, до своєї особистості, відбудеться справжня розкриленість вчителя не на словах, а на ділі.

Діяльність, у якій вчитель і ціль, і результат – це творча педагогічна діяльність в авторському розумінні (далі – ТПД, Виговська, 1995). Якщо для класичної педагогічної діяльності (далі – ПД) вимога оволодіння педагогічною культурою професійного спілкування залишається для багатьох базисною, але необов'язковою, то для творчої педагогічної діяльності ця вимога є органічною: без такого спілкування не буде і самої творчої педагогічної діяльності – друге без першого не існує. А це основне, що є головним в ПД вчителя – взаємодія, спілкування. За словами міністра Лілії Гриневич – це лобне місце. Така ТПД має увійти в номенклатуру діяльності, стати основною діяльністю вчителя, за уміння здійснювати яку оцінюватиметься успішність/якість отримання вчителем педагогічної освіти, його готовність бути професіоналом, майстром, творцем.

Ключові слова: поняття «людина», прогнозовані зміни педагогічної практики; особистісно орієнтована освіта, педагогічна культура професійного спілкування за Сухомлинським, творча педагогічна діяльність, віртуальний полілог, людиноцентриська педагогічна освіта.

Мета статті: познайомити читача з авторськими ідеями та розробками, зокрема і з результатами власного дисертаційного дослідження, які, за умов вимог, на пряму сприятимуть вирішенню головних завдань реформи НУШ і педагогічних вишів.

ПОСТАНОВКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ПРОБЛЕМИ

У всі часи підготовка вчителів як «висококваліфікованих фахівців» не була поза увагою ні освітянських керівників, ні вчених, ні громадськості. І зараз до вчителів, їхньої діяльності,

якості підготовки у ВНЗ та якості їхньої роботи у школах країни прикуті погляди багатьох: з одного боку – держави як до тих, хто плекає громадян країни, з другого – суспільства, бо саме вчителі або здатні, або ні задовольнити зрослі потреби батьків та молоді країни. Наголосу на тому, що українська освіта постійно перебуває в стані реформаційних змін. І цей процес продовжується. Учитель, система його підготовки, ефективність його діяльності та відповідність останньої вимогам часу залишаються в епіцентрі уваги реформаторів.

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

НОВА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: прецедент стратегічних змін

Запрошую Вас разом зі мною відійти від усталеного і звичного в підготовці вчителів і поміркувати над перспективами роботи сучасних учителів.

Усі наші найсучасніші та найкращі концепції щодо поліпшення і навчального, і виховного процесів, стану самого вчителя, його професійної підготовки, якості освіти, зокрема знань наших учнів, як і багато іншого та важливого, мають певний вплив, можна сказати «працюють», але винятково до дверей класної кімнати, поки вчитель ще не зайшов у клас до своїх учнів. Далі працюватиме вчитель САМ як уміє, як уважає за потрібне.

Тож, якщо ми насправді хочемо зробити шкільне життя дитини цікавим, щоб вчилася вона з радістю, зміцнювала свій людський інтелектуально-духовний потенціал, була здоровою і фізично, і духовно, почувалася щасливою, впевненою у собі людиною, **маємо подбати про те, щоб у клас зайшла найкраща людина – Вчитель!**

Тоді першим прецедентом для вищої педагогічної освіти стане насамперед така підготовка майбутніх учителів, щоб у класи до дітей заходили найкращі люди! Такий учитель, як говорив **В.О. Сухомлинський**, буде йти в клас до дітей з тим предметом, з якого він фахівець, а не навпаки, як робить більшість сучасних учителів.

ПОВЕРНЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ: точка відліку

Ведемо мову про підготовку сучасного вчителя, а наповнюємо її традиційним усталеним змістом.

Тоді як у всесвіті вже відбулися й постійно відбуваються значні зміни [7]. В той же час і педагоги ставлять питання щодо недостатності того, чого навчає сучасна школа не лише в Україні, а й у світі в цілому. Не вчать послугуватися власним мозком, до речі нагадати, що і вчителів цього не вчать. А далі – цифрові діти, вони мають жити в занадто щільному інформаційному світі, і цього їм треба вчити. В контексті цієї розмови нагадаю лише про світові наукові досягнення і Хокінга, і Докінза. Так Докінз довів власну гіпотезу, за якою альтруїзм – генетично зумовлена людська якість. А це напругу міняє саму сутність виховання сучасної людини. У зв'язку з чим нейрофізіологам, психологам і педагогам необхідно провести ще додаткові наукові дослідження щодо можливостей навчання, виховання, розвитку. У світі відбуваються не лише зміни у світобудові, а й у життєдіяльності самих суспільств: рівний доступ до освіти як принцип співжиття змушує переосмислити інклюзивну освіту [3], переосмислюється і сама ідентичність, насамперед українця [3], бо патріоти, які захищають Україну, ладні віддати і віддають за неїку свої іони життя, а розмовляють російською. А це вже порушує звичний і усталений зв'язок: мова і патріотизм; актуальні дослідження, зокрема американських учених, на порядок денний ставлять завдання переосмислення всього понятійного апарату щодо проблем виховання, зокрема проблем мови, нації й ін.

Як колись В.О.Сухомлинський, так і нам залишається лише дивуватися сьогодні стосовно головного питання – людини, коли її роль у всесвіті значна як для самого життя, так і для кожного зокрема, а увага до людини декларується, більш того, і вища освіта, і середня не говорять про людське в навчально-виховному процесі. «Дивно і незрозуміло, – зауважував Василь Олександрович, – чому в час самоутвердження особистості школа не дає людині ніяких знань про неї, про людину, зокрема про те специфічне, що підносить людину над світом живого: про людську психіку, мислення й свідомість, про емоційну, естетичну, вольову і творчу сфери духовного життя. Той факт, що людина, по суті, нічого не знає про себе, часто буває джерелом великого лиха, за яке суспільству доводиться дорого розплачуватись» [10, 377-378].

У цій статті автор інформує читачів щодо можливостей виправлення стану з українським учительством, бо переконаний, що Учителем не колись має стати, а реально вже є таким, на якого сподівається наше суспільство, якого очікують діти України, тому й пропонує ТПД (див врізи на С. 44-45)!

Єдина умова цього розкривається словами педагога-реформатора Миколи Пирогова: «...обираючи цей шлях, прийдеться... вихователям... попрацювати», тож і продовжу: **працювати треба багато і серйозно, щоб насамперед зробити себе!**

Ми розказуємо про те, чого можна сьогодні навчити вчителів (врізи на С. 44-45). І це справді так: мій власний досвід викладача вищої школи дає мені підстави стверджувати таку можливість. **До захисту кандидатської я була абсолютно переконана, що авторська концепція ТПД 100-відсотково гарантує результат лише за однієї умови: якщо вчитель опанує її.**

Наголошу, що висновок стосовно **100-відсоткової гарантії** поширюється лише на тих учителів, яких можемо вважати духовними, мудрими і компетентними людьми, які здобули сучасну фундаментальну педагогічну освіту.

Тож питання залишається відкритим для подальших дискусій: чи можна навчити цього всіх і чи потрібно це робити, а головне, КОГО треба вчити, ХТО здатен нею користуватися і КОМУ вона найбільше може прислужитися?

ЩО МИ ПРОПОНУЄМО СУЧАСНОМУ ВЧИТЕЛЮ аби стати йому майстром, професіоналом у власній педагогічній діяльності?

Зрозуміло, що все в роботі вчителя залежить від його культури, світогляду, концепції педагогічної діяльності, яку він щоденно й реалізує.

Ми розробили діяльність, в лоні якої розв'язується безліч актуальних проблем як теорії, так і практики – це творча педагогічна діяльність (ТПД) вчителя основної школи.

В своїй концепції творчої педагогічної діяльності як саморозвитку вчителя у цілісному навчально-виховному процесі ми намагалися заперечити характерну позицію відносно того, що діяльність педагога рутинна, будь-яка можливість власного розвитку у ній відсутня, вчителі не бачать для себе ні «купины, ні Казбеку». Другий позиції, яка являється собою стратегічне завдання сучасної школи і міститься в словах **М.І. Пирогова** «*Дайте внутрішній людині ...час і засоби підкорити собі зовнішнього, ... і у вас ... будуть люди і громадяни... обираючи цей шлях, прийдесть багатьом вихователям спочатку перевиговувати себе*», дати постійний притулок у живому педагогічному процесі [9]. По-третє, прагнули довести, що **ідея співтворчості** – центральна у творчій педагогічній діяльності: як тільки заговорили про діяльність вчителя – це те саме, що ми вже почали говорити про діяльність учнів і навпаки.

Розкриємо далі деякі основні теоретичні положення зазначеної концепції та покажемо як нам вдалося їх реалізувати у педагогічній практиці.

За визначенням автора, **творчою називають педагогічну діяльність, у якій під час її здійснення на правах її цілі та результату і за рахунок її засобів твориться її суб'єкт – учитель** [1]. Зокрема, В.А. Сухомлинський також уявляв собі мету і результат творчої педагогічної діяльності в творенні, перш за все, людини, а не творчої особистості [10].

В основу розробки концепції творчої педагогічної діяльності нами закладено два закони протікання творчої діяльності: **закон розвитку творчої діяльності**, який носить об'єктивний характер, і **закон зростання людських потреб**.

Розвиток творчої педагогічної діяльності визначається розв'язанням протиріч між накопиченим багатством соціальних сил, які знаходяться у зв'язках і відносинах суб'єктів педагогічної діяльності, та можливістю їх привласнення за умов віртуального, глибинного спілкування. **Педагогізація людських взаємин у цілісному навчально-виховному процесі як найпотужнішого засобу людського розвитку** – це окрема діяльність педагога, а для вченого – предмет дослідження.

Отже, зростання творчого потенціалу суб'єктів педагогічної діяльності проходить у відповідності до зростання потреб людини. Тож, у цілісному навчально-виховному процесі необхідно передбачити можливість розгорнення творчих (сутнісних) сил педагога для того, щоб в рамках педагогічної діяльності задовольнялась значна частина його людських потреб. Прикладом того, які багаті можливості для обдарованих, талановитих вчителів надає педагогічна діяльність для їх саморозкриття, самореалізації, а також і саморозвитку, може слугувати діяльність і особистість педагога-новатора С.М. Ільїна, який на зустрічі у 80-роках з київськими вчителями і студентами відверто заявив: «*Я сам собі цікавий!*».

В педагогічній діяльності реалізація сутнісних сил педагога можлива тільки для тих учителів, які обрали педагогічну діяльність за покликом, а любов до дітей стала невід'ємною їхньою рисою – тож у такій діяльності, на думку **Франкла, він і знаходить сенс свого життя** [1]. Крім того, ці вчителі усвідомлюють унікальну ситуацію, яку надає їм власна педагогічна діяльність разом зі многовидом, багатством зв'язків і відносин педагога з іншими людьми: учнями, батьками, колегами. А це, як відомо, умова істинного людського, творчого багатства особистості.

Закон розвитку творчої педагогічної діяльності конкретизується через введення психологами глибинного,

Ми створили певні можливості й продовжуємо розробки ЩО РАДИКАЛЬНО ЗМІНИТЬ людську та професійну підготовку вчителів

- Ви рішення зазначеної в цій статті загальноукраїнської державної проблеми якості вчительства потребує спеціально підготовлених кадрів, установ і структур, на які будуть покладені відповідальні повноваження щодо її вирішення. Тож у найближчій перспективі має запрацювати Національний проєкт педагогічної освіти з відповідним (натомість традиційному – за остаточним принципом) пріоритетним фінансуванням!
- У проблемі започаткування нової якісної педагогічної освіти відповідальність за державою. Ми обґрунтували працюючу ідею, яку варто реалізувати.
- Вчитель-творець як результат такої підготовки, буде здатний плекати духовність та інтелект країни. Він почуватиме себе хазяїном власної педагогічної долі, здатним зарадити собі й іншим. З таким учителем українське суспільство вийде на передові позиції натомість сьогоднішніх – ар'єргардних [7]!
- Запропоновану ТПД можна вважати засобом створення у навчально-виховному процесі благополуччя для дітей-учнів і дорослих-учителів.
Тому така ТПД є реабілітаційною для кожного вчителя та його вихованців.

Ми:

- ініціюємо кардинально протилежне сьогоднішньому ставлення до вчителя та очікуємо появу нового статусу (відповідно до його нової ролі – духовного лідера нації) відповідального творця власної педагогічної діяльності;
 - продемонстрували, як можна працювати сьогодні й не «вигорати», а розвиватися, переважно перебувати у стані творчості, а, отже, емоційної піднесеності.
- Педагогі для свого суспільства – першопрохідці! Хотілося б вірити, що серед освітан – достатня кількість професіоналів-патріотів, які здатні створити власну виховну систему, бо її не можна запозичити (за К.Д. Ушинським) [11],

тож і спричинити появу освітян – будівничих країни.

Покладено початок позитивним змінам:

- Педагогічна освіта отримала **автентичний пріоритет – людиноцентричність.**

- Відбувається справжнє становлення педагогів, для яких найголовнішим пріоритетом є Людина: люди, діти, і він сам – всі загалом і кожен зокрема.

Підготувати сучасного вчителя означає забезпечити людиноцентриську фундаментальну педагогічну освіту! Якщо не спроможемося підготувати такого вчителя, жодне із завдань не вирішиться!

Немає вчителя, немає школи, немає суспільства, немає держави! Вибір за нами!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Выговская О.И. Творческая педагогическая деятельность в целостном учебно-воспитательном процессе: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01/Укр. пед. ун-т им. М.П. Драгоманова /О.И. Выговская. – К., 1995. – 203 с.

2. Выговська Ольга. Авторська концепція людини та особистісно орієнтоване навчання: наукове обґрунтування семантичних змін /О. Выговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2005. – № 5-6. – С. 41 – 47.

3. Выговська О.И. Инклюзивная освіта – лакмусовий папірець якості педагогічної освіти: від школи для всіх до толерантного суспільства – 2016. – № 4-6. – С. 62-81.

4. Выговська О.И. Людиноцентриська педагогічна освіта: стратегічні орієнтири, методологічні засади // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2016. – № 1-3. – С. 101-110.

5. Выговська О. Педагогічна культура за Сухомлинським – визначальний фактор педагогічної діяльності сучасного вчителя. /Школа першого ступеня: теорія і практика: Збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – Випуск 20. – Переяслав-Хмельницький. – 2006. – С. 329-344.

6. Закон про освіту // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

7. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі // В.Г. Кремень. – 2-е вид. – К.: Т-во «Знання» України, 2010. – 520 с.

8. Нова українська школа (оновлена концепція) // <http://mon.gov.ua/5/konczepczija.pdf>

9. Пирогов Н. И. Избранные педологические сочинения. – М., 1985. – 496 с.

10. Сухомлинський В.А. Вибрані педагогічні твори: В 3-х т. Т.1 / В. О. Сухомлинський; укл. О. С. Богданова, В. З. Смаль. – М.: Педагогіка, 1979. – 560 с., мал.

11. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. – С.-Пб, 1896, т. 2.

віртуального спілкування. Глибинне спілкування, на думку Г.С. Батішева, – це завжди зустріч двох поколінь висхідного і низхідного в історії, але глибинно причетних один одному в даний її момент, коли його учасники *обидва вчаться жити* [2].

Диалог, як форма спілкування по відношенню до глибинного спілкування – є вторинним. **«Справа в тому, що це онто-комунікативне звертання до інших неможливо створити на рівні засобів мовного самовираження чи мислення, його... можна лише виявити назовні символічно, якщо воно вже є в бутті, якщо саме дійсне буття людини вже вироблено таким».**

Обопільний характер позитивних змін – сутнісна характеристика такої взаємодії. Причому, **якщо вихователь в процесі взаємодії не виявляє ніяких змін в собі, це однозначно свідчить про те, що ніщо не змінилося і у вихованцях. І навпаки, власний розвиток в процесі взаємодії – вірна ознака благотворного впливу на вихованця.**

Результатами діагностичного та формуючого експериментів власного дослідження (проведеного автором цієї статті з кінця 1995 по 2015 рр.) з проблеми підготовки сучасного вчителя, який відповідає всім викликам сьогодення, доведено, що такого вчителя підготувати можливо ще під час навчання майбутнього вчителя у виші, якщо в основу такої підготовки покладемо авторську концепцію творчої педагогічної діяльності [1]. У дисертаційному дослідженні автора доведено, що у творчій педагогічній діяльності створюються найкращі умови як для учнів, так і вчителів, для задоволення їхніх основних людських потреб у спілкуванні, самопрояві, пізнанні світу, себе в ньому та сенсу життя в цілому. Завдяки здатності вчителів до емпатії виникає можливість створення виключно значущої ситуації для їх самотворення, коли вчитель стає здатним до фіксування сутнісної єдності між людьми, до більш повного розуміння себе як особистості, тобто до глибинного занурення у себе, до вияву себе нового, до пізнання своєї суті. *Це явище ми називаємо віртуальним полілогом*, а саму здатність до віртуального полілогу вважаємо показником опанування людиною найефективнішим механізмом самотворення [2, 5].

Учитель у творчій педагогічній діяльності є не тільки створювачем умов для розвитку своїх вихованців, але й виявляє себе як саморозвиваюча істота, яка реалізує головне право людини бути вільною, свідомою, здатною до будь-яких змін у власній діяльності.

Olha Vyhovska

From personality-oriented to human-centered education: getting the teacher back to teacher education

Since the moment we recognize the teacher's right to be the aim and the result of his own pedagogical activities on an equal basis with his students and this is recorded in legal documents, the teacher will begin to return precipitously to himself, to his personality, the teacher will be really elated on action, not words.

The activity in which a teacher is both the aim and the result is Creative Pedagogical Activity in author's understanding (Vyhovska, 1995). The demand of learning pedagogical culture of professional communication for classical pedagogical activity is desirable but not compulsory, while it is organic for creative pedagogical activity: there won't be any creative pedagogical activity without such communication – the second doesn't exist without the first. Interaction and communication are the main things in pedagogical activity of a teacher. In accordance with minister Liliya Hrynevych this is a focal point. Such a creative pedagogical activity should become the main activity of a teacher; on the basis of the teacher's ability to conduct such an activity one will assess his successfulness/quality of his getting pedagogical education, his readiness for being a teacher, professional, creator.

Keywords: concept "human being", anticipated changes in pedagogic practice; personality-oriented education, pedagogical culture of professional communication according to Sukhomlynskyi, creative educational activities, virtual polylogue, human-centric education.

наскрізна допрофільна підготовка профільне навчання

в освітній системі «гімназія-лицей» на базі гімназії № 136 м. Києва

КРОКИ ДО МАЙБУТНЬОЇ НОВОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

*Школа – це майстерня, де формується думка підо-
стаючого покоління, треба міцно тримати її в руках, якщо не
хочеш випустити з рук майбутнє.*

А. Барбус

ГІМНАЗІЯ № 136 М. КИЄВА – одна з перших 4 гімназій м. Києва, де з 1991 року здійснювалась підготовка майбутньої еліти України у фізико-математичному, педагогічному, економічному, юридичному, гуманітарному, суспільно-гуманітарному, філологічному класах, що створювалися за підтримки вишів. Випускники гімназії за результатами захисту наукових робіт ставали їх студентами.

На сьогодні є *напрявання щодо курсу наукової роботи* як наскрізного, який ведеться починаючи з 8 класу. Учні 8-х класів вчаться писати реферативну роботу, у 9 класі – науково-дослідну, а в 10 класі – проект, що дає позитивні результати з реалізації основних засад профільної підготовки учнів.

Гімназія є ініціатором проведення вперше в Україні «*Дня тії студента*», ідею якого запозичено у литовських школах: протягом дня здійснювалася тісна співпраця студентів КМУ та учнів 10-11 класів. Школярі ходили на лекції, спілкувалися, знайомилися із професіями, які їх цікавили. Результатом стало усвідомлення учнями, чи правильно вони обирають майбутню професію, чи мають адекватне уявлення про ту чи іншу спеціальність.

У гімназії організуємо освітній процес на засадах компетентнісного навчання, що дозволяє здійснювати ранню профілізацію для учнів 5-7 класів. Учні починають розуміти, які дисципліни їх цікавлять більше – точні науки чи гуманітарні. 8-9 класи – етап допрофільної підготовки, на якому учні поглиблено вивчають, окрім англійської, українську мову, або математику, або другу іноземну мову. І третій крок вибору профілю – 10-11 класи, коли учні свідомо обирають напрям профільної підготовки, а отже і вивчення певних предметів для забезпечення свого майбутнього.

Сучасна українська школа ставить **нові задачі перед педагогами**, насамперед *орієнтує на організацію наскрізних інтегрованих курсів*, які допоможуть кожному учневі від 5 до 12 класу спробувати себе в різних видах діяльності, що забезпечить від подальших помилок.

Наш заклад має *й досвід підсилення навчального процесу заходами з виховної роботи*: імітаційна гра «Модель ООН», «Дебатний турнір», «Математичні бої», «Історичний марафон», які дають змогу практично застосувати знання з української, англійської мови, математики, історії, другої іноземної мови на практиці.

Багаторічний досвід створення наскрізних курсів, що дає позитивні результати, підтверджує значущість наскрізного допрофільного і профільного навчання здобувача освіти в системі «гімназія-лицей». **Тому гімназія розпочинає дослідно-експериментальну роботу з теми «Допрофільна підготовка та профільне навчання в освітній системі «гімназія-лицей»** (науковий керівник **Пузіков Дмитро Олександрович**, завідувач відділу інновацій та стратегії розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України) на *всукраїнському рівні*. Одним з найважливіших завдань є конструювання й реалізація відповідного варіативного компонента змісту базової і профільної загальної середньої освіти. Курси за вибором мають не лише проявити й поглибити освітні інтереси підлітка, спрямувати його на оволодіння певним освітнім профілем, але й забезпечити підґрунтя для оволодіння ним (ціннісні ставлення, знання, вміння й навички, досвід навчально-пізнавальної діяльності, як основа формування компетентностей).

Мета нашого дослідження – обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-методичні умови та організаційно-методичне забезпечення наскрізної допрофільної підготовки й профільного навчання учнів в освітній системі «гімназія-лицей».

З *іншого боку*, навчальні предмети й курси, які забезпечуватимуть профільну середню освіту старшокласників не виникатимуть невідомо звідки, а враховуватимуть і поглиблюватимуть здобутки допрофільної підготовки. Таким чином, постає необхідність надання особливої уваги проблемі конструювання змісту наскрізної допрофільної підготовки й профільного навчання в освітній системі «гімназія-лицей». Ефективним засобом вирішення цієї проблеми може стати розроблення й впровадження методики конструювання навчальних курсів, які забезпечуватимуть наскрізну допрофільну підготовку й профільне навчання учнів в освітній системі «гімназія-лицей», експериментальна апробація й впровадження цих курсів в освітньому процесі, систематизація розробленого варіативного змісту в освітній програмі закладу освіти. *Отже, можна зробити висновки про актуальність як розроблення моделі наскрізної допрофільної та профільної підготовки в освітній системі «гімназія-лицей», так і про те, що педагогічний колектив за підтримки батьківської громади готовий до змін у своїй діяльності, зокрема, розширювати можливості її освітнього потенціалу.*

Тетяна БОРЗЕНКОВА, заступник директора з освітньої діяльності гімназії № 136 м. Києва

Олена ПАВЛОВСЬКА, заступник директора з освітньої діяльності гімназії № 136 м. Києва

РОДИННО-ШКІЛЬНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОСТІР ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.011.3-052:
316.614

У статті висвітлено проблеми соціалізації особистості учня в родинно-шкільному виховному просторі. Розкрито значення партнерства школи, родини, громади як основи соціалізації.

Ключові слова: соціалізація, опорний заклад, партнерство, інноваційний навчальний заклад, школа-родина.

Постановка проблеми та її значення. Молода людина формується та розвивається в результаті впливу численних факторів: об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх і зовнішніх, незалежних і залежних від волі та свідомості людей, які діють стихійно або цілеспрямовано. У середовищі особистість соціалізується. Як цей процес відбувається в умовах створення освітнього округу – ця проблема сьогодні цікавить багатьох освітян.

Мета статті – схарактеризувати процес створення сучасного освітнього середовища, спрямованого на пошук та впровадження ефективних способів розкриття, вдосконалення та реалізацію творчого потенціалу дитини через навчання, сім'ю, громаду.

Аналіз досліджень та публікацій. Інтерес до проблеми соціалізації особистості виник давно. Про це свідчать праці учених ХХ ст., зокрема, Л.Виготського, А.Макаренка, В.Сухомлинського, Л.Рубінштейна, в яких вони наголошували на взаємозалежності між умовами соціального середовища та розвитком особистості, звертали увагу на необхідність

активного опосередкування особистісного розвитку.

Важливим виховним фактором є найближче соціальне оточення, в якому проходять життя й діяльність учня, тобто середовище у вузькому розумінні цього слова – сім'я, дитячий колектив, товариші, дорослі люди, з якими безпосередньо спілкуються школярі [3].

Найвизначальнішою в контексті цього є місія сім'ї, яка, на думку В. О. Сухомлинського, має великий вплив на культурний рівень дитини, визначає на ранньому етапі життя її смаки, запити, уявлення. Тому саме батьки покликані піклуватися не тільки про фізичне здоров'я своїх нащадків, а й навчати їх жити серед людей. У працях великого педагога розроблена оригінальну систему батьківської педагогіки – створено послідовну систему роботи з батьками, проаналізовано роль сімейних умов у соціалізації та гуманізації дитини: «... пізнання дитиною світу починається з пізнання людини, а людина відкривається перед дитиною в образі матері, батька і вчителя» [1, с. 34].

Виклад основного ма-

**Тетяна
ОКСЕНЧУК**

Директор
Костянтинівського
закладу
повної загальної
середньої освіти
Костянтинівської
сільської ради
Горностаївського району
Херсонської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

ШКОЛА НОВОГО ТИПУ

Наш навчальний заклад – це дружна родина, де діти пізнають світ, де вчитель живе інтересами і проблемами здобувачів освіти, допомагає дітям їх розв'язувати; де панують добро і злагода. Школа є стартовим майданчиком для добрих справ, де педагоги прагнуть допомогти успішному зростанню кожної особистості. Колектив – це вчителі, учні, батьки, громада, впевнені у собі, своїх силах, які володіють перспективним баченням того, яких змін школа потребує сьогодні, готові до співпраці в спільному розв'язанні проблем.

Програма **профільного навчання** реалізується через формування профільних класів. У старшій школі функціонують класи, у яких учні навчаються за профілем природничо-математичного та філологічного напрямку.

Навчальний план опорного закладу передбачає впровадження міжшкільних факультативів з української мови, математики, англійської мови. Особлива увага приділяється дітям з філії, які влилися в класні колективи в опорній школі.

У тісній співдружності з батьками напрацьовано різноманітні як традиційні, так і нетрадиційні форми роботи, що сприяють зміцненню відносин, активному співробітництву, залученню батьків до активної діяльності.

Традиційні форми роботи:

- Лекції як форма психолого-педагогічної освіти, що розкриває сутність тієї або іншої проблеми виховання.
- Бесіди (колективні, групові, індивідуальні).
- Прес-конференції «Ми і наші діти».
- Усні журнали.
- Диспути.
- Зустрічі «За круглим столом».
- Відкриті уроки для батьків.
- Тематичні вечори «Портрет сім'ї», «Лебеді материнства».
- Конференція з обміну досвідом родинного виховання.
- Дні відкритих дверей.
- Громадський огляд знань.
- Консультації (групові, індивідуальні) з питань теорії та методики родинного виховання.
- Виставки «Світ захоплень нашої сім'ї», «Кулінарні вироби членів сім'ї».
- Конкурси «Ну-мо, мами», «Що, де, коли?», «Тато, мама і я – спортивна сім'я», «Доньки-матері».
- Відзначення Дня родини, Дня матері.

Інноваційні форми роботи:

- Дерево родоводу – зустрічі поколінь, роздуми над проблемами виховання, звернення до джерел народної педагогіки.
- Народна світлиця – звернення до народних традицій, формування особистості школяра через природу, спільну діяльність батьків, дітей і педагогів.
- День добрих справ – спільна трудова діяльність педагогів, батьків і дітей.
- Родинні мости-зустрічі з батьками та обговорення проблем виховання дітей.
- Засідання сімейних клубів: «Тільки родина, як зірка єдина, vijf порятунок, надійний причал», «Якщо зміцніє хоч одна родина, міцніша стане наша Україна», «Нехай разом родинне б'ється серце».
- Родинні свята «Тепло великої родини», «Роде наш красний»
- Уроки доброти, чуйності, щедрості, душевності.
- Дні спільної творчості батьків і дітей.

теріалу. З метою забезпечення якісної освіти уряд запропонував новий проект щодо створення опорних закладів. Об'єднавши територіальні громади, «острівцем щастя» став Костянтинівський заклад повної загальної середньої освіти в Горностаївському районі Херсонської області. Опорний заклад – це базовий майданчик, який забезпечує рівний доступ до якісної та профільної освіти всім учасникам навчального процесу в окрузі.

Рішення про створення опорного закладу приймали депутати районної ради на сесії. До цього проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу.

У сучасних українських реаліях важко уявити в сільській місцевості навчальний заклад із сучасною навчально-методичною базою, висококваліфікованими педагогічними кадрами, який забезпечує якісну освіту і дає можливість випускникам вступати до закладів вищої освіти, гідно представляти школу на олімпіадах, конкурсах усіх рівнів.

Неможливо забезпечити якісну освіту в малокомплектній школі, коли поряд з дитиною немає однолітків (наповнюваність класів від 1 до 4 учнів), друзів, звідки й виникають проблеми соціалізації. Тому проблема створення опорного закладу як гаранту якісної освіти є надзвичайно актуальною.

Костянтинівський заклад повної загальної середньої освіти – опорний заклад – є не тільки центром освіти, а й культури. Дитина перебуває тут протягом дня: зранку – навчання, після обіду – позашкільна робота.

Чому саме Костянтинівський заклад освіти? Тому, що він має найкраще географічне положення в територіальній громаді щодо доступності для здобувачів освіти

сусідніх населених пунктів. До навчального закладу та дитячого садочка дітей підвозять шкільним автобусом із трьох сіл – Миколаївка, Братолюбівка, Дубівка. Згодом до них долучаються учні ще з трьох сіл. Заклад освіти забезпечений висококваліфікованими спеціалістами, які працюють за фахом. Влаштовано три інтерактивні класи – фізики, хімії, біології. Заплановано обладнати лінгафонний кабінет та кабінет математики. Актова зала забезпечена сучасною музичною апаратурою. Для школярів можна проводити цікаві уроки музичної культури та різні свята з використанням музичного супроводу.

Адміністрація закладу працює над створенням єдиного освітнього, виховного, методичного простору. Спільні методичні об'єднання, педаради, батьківські збори, виховні заходи допомагають стерти межу непорозуміння між учнями, вчителями й батьками, знаходити єдині орієнтири та спільні стратегічні завдання.

Діяльність і розвиток освітньої установи не можна уявити без активної участі батьків як однодумців і повноправних учасників освітнього процесу. У нашій школі таке співробітництво почалось у 1997 р., коли було створено школу нового типу – Школу-родину.

Школа-родина створює умови для взаєморозуміння добрих починань і діянь батьків, учителів, усіх друзів школи, а також робить акценти на тому доброму, талановитому, що є в кожній дитині. Така школа дає змогу кожній дитині реалізувати себе, а вчителі у цьому їй допомагають.

Мріємо, щоб усі батьки завжди шанували школу, адже саме від пошани зароджується їхнє бажання дослухатися до голосу педагогів. Мета всіх учасників освітнього процесу в громаді – створити в кожному класі і школі родинний мікроклімат, який сприятиме створенню такої атмосфери шкільного життя, яка ріднить. Спільна мета, завдання і робота настільки зближують, що класні колективи, гурткові об'єднання, весь шкільний колектив нагадують сім'ю, у якій панують радість, бажання допомоги, виявити співчуття [2].

ВИСНОВКИ. Аналізуючи викладене вище, можна зробити висновок, що важлива роль у процесі соціального становлення особистості школяра залежить у першу чергу від родинного оточення. Школа має сприяти активному партнерству цих двох соціальних інститутів. Основою такого партнерства має стати єдність у ставленні до дитини, а вибудувати його слід на принципах взаємоповаги, рівноправності, взаємовідповідальності, довіри, творчого спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко, Т. Ф. Молода сім'я: умови виховання дитини: наук.-метод. посібник / Т. Ф. Алексєєнко. – Київ, 2004. – 96 с.
2. Аніщенко, А. П. Педагогічні умови соціалізації старшокласників у територіальній громаді: автореф. дис. ... канд. пед наук : 13.00.05 / А. П. Аніщенко. – Луганськ, 2010. – 22 с.
3. Дубинка Л. Ф. Шляхи соціалізації особистості в «Школі майбутнього» / Л. Ф. Дубинка // Світ виховання. – 2011. – № 5. – С. 14-18.

Татьяна Оксенчук

Семейно-школьное воспитательное пространство как фактор социализации личности ученика

В статье освещены проблемы социализации личности ученика в семейно-школьном воспитательном пространстве. Раскрыто значение партнерства школы, семьи, общины как основы социализации.

Ключевые слова: социализация, опорное заведение, партнерство, инновационное учебное заведение, школа – семья.

Tetyana Oksenchuk

Family – school educational space, as a factor in the socialization of the student's personality.

The article deals with the problems of socialization of the student's personality in the family-school educational space. Specifies the partnership, school, family, community as the basis of socialization.

Keywords: socialization, foundation institution, partnership, innovative educational institution, school-mothers.

Педагогіка
школи

УДК 37.014.29(519)

Оксана ВОЙТКО

Науковий співробітник відділу
проектного управління
ДНУ «Інститут модернізації
змісту освіти» МОН України

КЛЮЧ ДО УСПІХУ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ ЯК ПЕРЕДОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто освіту як основну передумову для економічного зміцнення позицій Південної Кореї у світі. Високоосвічена людина визнається найвищою цінністю у суспільстві, економіка якого ґрунтується на знаннях. Батьки переконані, що великі інвестиції в освіту і навчання визначають найкраще майбутнє для їхніх дітей.

Автор обґрунтовує і пояснює, чому школярі займають високі місця у світовому рейтингу, що дозволяє виявити найкращі системи освіти PISA, TIMMS, багато років поспіль у конкурсі професійно-технічних навичок World Skills International. По-перше, освіта традиційно відіграє дуже важливу роль для розвитку суспільства та є соціальним ліфтом, тобто дає можливість жити краще. По-друге, учні мають надзвичайно високу мотивацію до навчання та відповідно, між ними дуже велика конкуренція за вступ до одного з трьох найкращих ВНЗ. По-третє, система оцінювання знань побудована не на засвоєнні великого обсягу інформації, а умінні використовувати їх для вирішення практичних задач. По-четверте, перенасичена програма навчання дає учням можливість отримати дуже ґрунтовні знання та правильно ними користуватися, запам'ятовувати великий обсяг інформації з різних академічних предметів та вдвічі швидше виконувати тести. По-п'яте, корейці дуже поважають учителів, для них учитель як Бог; відповідно уряд робить великі інвестиції у підготовку учителів. Професія учителя одна з найпрестижніших і найвище оплачуваних.

З другого боку автор наголошує, що учні Південної Кореї мають ґрунтовні знання дорогою ціною: вони дуже перевантажені навчанням (10-15 годин на добу) та майже не мають часу на спілкування з однолітками, розваги, хобі, оскільки вони навчаються до 22-23 години ночі й таким чином позбавлені безтурботного дитинства і повноцінного відпочинку. А також, близько 15% дітей страждають від депресії. Найгірше, що у зв'язку з неймовірною кількістю домашніх завдань і найжорсткішою конкуренцією за отримання престижної вищої освіти, показник самогубств серед молоді один з найвищих у світі.

Ключові слова: освіта як соціальний ліфт, освіта на основі знань, мотивація до навчання, оцінювання знань, повага до учителів, інвестиції в освіту, депресія, суїцид.

Освіта – це один з найважливіших критеріїв, що визначає сьогоднішня і майбутня нації. Тому уряди усіх країн повинні відноситися до освіти як до державного пріоритету.

Актуальність. Сучасна Республіка Корея – це одна з найрозвиненіших країн світу. За даними Світового Банку Південна Корея у 2014 році посіла 13 місце серед найпотужніших економік світу. До національних пріоритетів Південної Кореї відносять: розвиток інформаційних технологій, біотехнології, нові матеріали для будівництва, космічні технології, робототехніка, медицина.

Серед факторів економічного успіху держави слід назвати приток прямих іноземних інвестицій, активний розвиток наукоємних галузей, експорт високотехнологічної продукції, пріоритетна роль освіти у суспільстві. Стимулювання інноваційної діяльності та стрімкий розвиток нових технологій підняли Південну Корею на новий рівень. А також, на високі досягнення Кореї у світі вплинула низка таких соціокультурних чинників, як особливості національного менталітету, відношення до праці, корпоративна культура тощо.

Відповідно до Рейтингу найкращих систем освіти у світі (2017 р.) Південна Корея посіла I місце.

Зміна цінностей і традицій.

Вплив Заходу

Важливість освіти для корейців пояснюється конфуціанською традицією поваги до освіти та особливого національного бажання досягти більшого у житті. З XVIII ст. освіта слугує для вирішення класових нерівностей, особливо цей процес активізувався після отримання незалежності від Японії у 1945 році. Це пояснюється відсутністю освітніх можливостей для корейців у період японської окупації та колонізації 1910 – 1945 рр. Оскільки пізніше у період індустріалізації дуже затребуваними стали висококваліфіковані кадри, освіта стала хорошим способом досягти соціального успіху.

Процеси модернізації сприймаються у корейському суспільстві як невід’ємна властивість сучасності.

У 1990-х роках розпалася традиційна система цінностей, заснована на повазі до батьків і родичів, прагненню працювати у команді та належати до певного колективу, небажанню працювати самостійно. Хоч у Республіці Корея сильні традиції, стрімкий економічний розвиток держави призвів до необхідності неминухих перетворень. Головна особливість корейського суспільства – гострі протиріччя в оцінюванні одних і тих самих явищ між поколіннями старших і молодих корейців, оскільки перші високо цінують традиції, а другі готові до змін і легко їх сприймають. Корейці усвідомили, що суспільство не може розвиватися без змін, тому потрібно навчитися органічно поєднувати традиційні та нові цінності.

Під впливом глобалізації та інтернаціоналізації відбулася європеїзація економічної, політичної, соціальної та духовної сфер життя корейського суспільства. У молодого покоління – нові установки та цінності, що визначаються економічними механізмами західної цивілізації. Традиційно важливим залишається духовне благородство, а не матеріальний достаток. Хоча гроші стали інструментом, що контролює свідомість сучасної людини, для корейців вони ніколи не були мірилом щастя; гроші розглядають не як ціль, а як засіб для її досягнення. Багато корейців засуджують матеріалізм, що більше притаманний Заходу.

Освіта як мірило соціального успіху

Культ освіти – це одна з характерних рис корейської культури. Упродовж багатьох століть освіта є важливим маркером соціального успіху. А система екзаменів забезпечувала соціальну мобільність.

Освіта традиційно відіграє вирішальну роль у розвитку суспільства, тому це дуже дискусійна тема для корейців. У 90-х роках XX століття серед особливостей навчання у школі була підготовка до вступних іспитів до ВНЗ, причому учні були надзвичайно перевантажені, а батькам було складно оплачувати до

СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ВИСОКІ ДОСЯГНЕННЯ Південної Кореї у світі

У 1996 році уряд впровадив програму використання ІКТ у школах. А з 2005 року активізувалося використання ІКТ у навчальному процесі. Метою програми «Розумна освіта» (Smart Education).

Корейські школярі мають високі досягнення на міжнародному рівні, зокрема у PISA.

Таблиця 2. Результати оцінювання знань учнів PISA

Галузь знань	2003	2006	2009	2012	2015
	Місце у рейтингу				
Читання	2	1	2-4	1-2	6
Математика	3	1-4	3-6	1	7
Наука	4	7-13	4-7	2-4	11

Таблиця 3. Результати оцінювання знань учнів TIMSS

Галузь знань	2003	2007	2011	2015
Математика	2	2	1	2-3
Наука	3	4	3	3

У старшій школі учні навчаються відповідно до профілю: академічний або ПТО. Деякі учні відвідують спеціалізовані школи, що спеціалізуються на науці, мистецтві, іноземній мові тощо.

У старшій школі на уроці зазвичай навчається 50-60 учнів (див. фото на С. 50).

Навчання і навчальний процес

Учні проводять майже весь час у школі. Більшість учнів початкових класів займається музикою, спортом та відвідує різні гуртки. Багато школярів навчаються також і за приватною навчальною програмою, щоб прискорити засвоєння знань, мати високі показники успішності та покращити знання англійської мови як іноземної. У результаті великої інтенсивності навчання (понад 14 годин на добу), учні досягають поставлених навчальних завдань і складають тести навіть удвічі швидше, ніж заплановано.

Зазвичай школа відкрита до півночі, щоб діти могли навчатися самостійно у спеціально відведених для цього кімнатах або у бібліотеці.

Таблиця 4. Години навчання у школі

Початкова школа: I-II класи	8:00 – 12:00
Початкова школа: III-IV класи	8:00 – 15:00
Середня школа	8:00 – 16:00
Старша школа	8:00 – 21:30 (23:00)

Усі учні обов'язково носять шкільну форму. У школі дозволяється перебувати тільки у змінному взутті. Причому самі учні відповідають за чистоту класу і школи та прибирають щодня.

Навчання посеместрове

I березень-липень. Літні канікули тривають 1 місяць (серпень).

II вересень-лютий. Зимові канікули тривають 1,5 місяці.

Загальна тривалість навчального року у Південній Кореї складає близько 192 дні.

Принципи навчання

Багато традиційних принципів навчання застосовуються і нині.

- Учні весь день залишаються в одному класі, а вчителі переходять із класу в клас.
- Щодня в усіх учнів є урок фізкультури.
- Механізми заучування матеріалу напам'ять.
- Висока повага до вчителя.
- Мало учнів можуть вступати у дискусію з учителем, щоб відстоювати власну точку зору.
- Співпраця під час навчання та обговорення не прийняті як норма, тому учнів до цього не заохочують.
- Вчитель може вдарити газетою або указкою неуважного учня або того, хто заважає іншим.
- Система заниження оцінок часто використовується як покарання.

даткові заняття. Тому наприкінці ХХ ст. громадськість була незадоволена ситуацією, що склалася в освіті. Всі прагнули змін.

Система освіти Південної Кореї не ідеальна, але дуже розвинена. Південна Корея вклала усі можливі ресурси і сили у розвиток своїх громадян і отримала чудовий результат. Уряд зробив ставку на високоосвічених громадян і в результаті цього було підготовлено величезну кількість висококваліфікованих інженерів та різних фахівців у галузі техніки, а активний розвиток виробництва на транснаціональних корпораціях стимулював розвиток економіки.

Освіта має важливе значення як соціальний ліфт. Важливо не просто мати диплом про вищу освіту, її престижність визначається позицією навчального закладу згідно з рейтингом. У Південній Кореї є три найкращі ВНЗ, тому серед школярів є величезна конкуренція за вступ до них та отримання найпрестижнішої освіти, що дозволить обіймати високі державні посади та працювати у транснаціональних корпораціях.

Сім'я і соціальний інтерес у підтримуваних освіті

Одним з вирішальних чинників, що сприяє розвитку освіти є інтерес батьків до навчання, пристрасне відношення до освіти їхніх дітей. Корейські батьки дуже турбуються про освіту своїх дітей тому, що хочуть для них кращого майбутнього. Освіта для дітей розглядається як інвестиція у майбутнє. Для цього корейські батьки дуже багато працюють і допомагають своїм дітям з навчанням, оплачують додаткові приватні уроки. Для надання фінансової підтримки школам працює Асоціація Батьки – Учителі.

Освітній альтруїзм базується на гуманітаризації та класичному відношенні учня. Школярі повин-

ні поводитися етично і мати високі академічні досягнення. Мета академічної освіти – навчити і виховати молодь, яка стане важливою частиною нації та суспільства. Відповідно до ст.2 Акту про освіту (Fundamental of Education Act), сучасна освітня філософія Південної Кореї – це гуманітаризм: студенти повинні сприяти добробуту нації.

Психологічний аспект масової конкуренції в отриманні освіти

Успішне навчання закладено культурою і має вирішальне значення для майбутнього людини, що у свою чергу призводить до жорсткої конкуренції. Південна Корея досягла успіху високою ціною – усі громадяни зобов'язані вчитися упродовж життя. Життя школярів і студентів максимально заповнене навчанням. Після державного безкоштовного навчання у школах зранку, у другій половині дня і до вечора школярі навчаються у приватних закладах освіти (при цьому великі кошти витрачаються на тьюторів і репетиторів). Таким чином, середня завантаженість навчальною діяльністю складає 13 годин і більше на день. Уряд намагається зробити громадян більш щасливими.

Особливості освіти і навчання

Державна освіта у Південній Кореї має таку структуру: початкова школа – 6 років, середня – 3 роки і старша – 3 роки.

Усім громадянам Кореї гарантується право на отримання якісної освіти, а якісна система освіти готує висококваліфікованих фахівців, затребуваних сучасним ринком праці.

В освіті широко застосовуються нові технології та одночасно зберігаються деякі традиційні принципи навчання. Велика увага завжди приділялася автоматичному запам'ятовуванню фактів.

Куррикулум

Навчальний куррикулум складається з 13 предметів на семестр: мова. Мистецтво, читання, наука, історія Кореї, всевітня історія, англійська мова, образотворче мистецтво, ремесла, фізична культура, музика, етика і світові мови. Оцінка на 70% складається з результатів проміжного та річного іспитів.

Випускні іспити у школярів

У Південній Кореї немає выпускних тестів, як в інших країнах. Існує Єдиний іспит для вступу до закладів вищої освіти, що триває 8 годин. Він проводиться в один день у листопаді для всіх випускників одночасно. А протягом навчального року школярі складають стандартизовані тести. Важливо, що у день проведення Єдиного іспиту, робочі години для громадян переносяться на пізніше, щоб учні мали можливість прибути до місць складання іспиту вчасно. Цього дня у Південній Кореї заборонено навіть авіаперельоти.

Перевантаженість учнів

Школярі отримують так багато завдань, що дуже багато часу витрачають на виконання домашніх завдань і навчання. Іноді навіть читають у транспорті. Кореїські учні навчаються найбільше усіх на світі, тому, не можна вважати природним навантаження 10-15 годин на добу.

На зимові та літні канікули учні усіх класів отримують домашню роботу. Серед завдань – обов'язкове ведення щоденника.

Вимоги до поведінки учнів

- Коли вчитель заходить / виходить із класу, діти повинні поклонитися йому на знак поваги.
- Прямий зоровий контакт з учителем розглядається як груба або непокінна поведінка.
- Якщо учень сяде перед учителем, схрестивши ноги, це буде проявом зневажливого ставлення.
- Вважається, що краще промовчати, ніж відповісти неввічно.

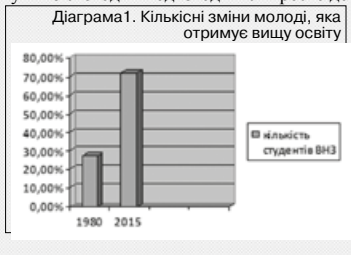
ВИЩА ОСВІТА

Система ВНЗ має жорстку структуру, що представлена у вигляді піраміди. Найпрестижніша трійка університетів, на навчання до яких прагне потрапити більшість школярів, відповідно дуже висока конкуренція.

Найбільша проблема вищої освіти така сама, як і в Україні – її масовість. Це спричиняє низький її рівень, адже викладачі не можуть орієнтуватися на «сильних учнів», а «слабкі» не готові засвоїти необхідний обсяг знань.

Тому часто ціль навчання у ВНЗ сьогодні іноді зводиться просто до отримання диплома.

Навчальні плани чітко не регламентовані, студенти самостійно обирають предмети для вивчення. Так, з 6 предметів за семестр 2 профільні, решта – за вибором. Це підвищує відповідальність студента та мотивацію до навчання. З більшості предметів проводяться лише лекційні заняття, без практичних семінарських тощо.

Особливість навчання: 2 види лекцій.

Перший – презентація учнями матеріалу, який вони готують самостійно удома та представляють одногрупникам. У цьому випадку викладач є модератором, ставить коректні запитання, направляє комунікацію у правильне русло, підштовхує учнів до дискусії. Така лекція має за мету не тільки отримання студентами нових знань, а надає можливість навчитися чітко і переконливо висловлювати власні думки, триматися перед великою аудиторією, вести дискусію.

Другий вид – це розмова викладача зі студентами, коли викладач виступає у ролі модератора, направляє дискусію, ставить запитання, пояснює складні явища просто і зрозуміло. В Україні викладач зазвичай прагне здаватися набагато розумнішим, ніж його студенти, тому вживає багато складних і незрозумілих слів. Так створюється певний комунікативний бар'єр між студентами і викладачем.

Система оцінювання знань студентів

Однією з рис освіти Південної Кореї є система оцінювання, що побудована не на засвоєнні того обсягу інформації, який може відтворити учень після вивчення курсу, а на здатності розуміти її та використовувати для вирішення різних життєвих ситуацій. Зазвичай після пояснення нового матеріалу студентам відводиться 20-30 хв. на виконання проекту, що передбачає застосування теоретичних знань на практиці. Ця методика дозволяє студентам чітко усвідомлювати яким чином потрібно правильно використовувати теорію для вирішення реальних ситуацій. Також для оцінювання використовуються система проміжних і підсумкових іспитів.

Освіта у Республіці Корея має таку саму структуру як українська.

Згідно з принципом *освіта для всіх*, уряд Південної Кореї постійно забезпечує підтримку дітям з неблагополучних родин та учням з особливими освітніми потребами. Додатковим викликом для системи освіти стало *стрімке зростання кількості багатокультурних родин*. У 2012 році у Південній Кореї проживало вже **1,4 мільйони іноземців**, їх кількість щорічно зростає. Такі родини отримують підтримку для навчання у державних школах та ранній адаптації у закладах освіти.

Таблиця 1. Дії уряду для забезпечення безкоштовної освіти на всіх її ланках

Ланка освіти	Роки проведення реформ у галузі освіти
Початкова освіта	1959 – 1979
Середня освіта	1985 – 2005
Вища освіта	з 2017 року

Таким чином, з таблиці випливає, що Корея з моменту отримання незалежності цілеспрямовано рухається у напрямку надання максимальних можливостей для самореалізації молоді та систематично займається реформами у галузі освіти. Щоб розширити освітні можливості для своїх громадян уряд Південної Кореї створив та займається реалізацією програми навчання упродовж життя.

Постать учителя у корейській культурі

Професія учителя – одна з найбільш бажаних, яку можуть обирати найкращі студенти. Тому, відповідно, конкурс серед вступників до закладів педагогічного спрямування один з найвищих. Чудові навчальні заклади надають майбутнім учителям отримати дуже якісну освіту.

Процес сертифікації учителів – це один з найскладніших і жорсткіших академічних курсів, що вивчаються у педа-

гогічних навчальних закладах. Учитель зобов'язаний уміти працювати в різних умовах і ситуаціях: з дітьми, які перебувають на домашньому навчанні, з великими класами, а також нести відповідальність за соціальний та економічний добробут.

По закінченні навчання, для того, щоб учителі могли ефективно працювати, їм постійно надається підтримка, аби вони могли зосереджувати свої зусилля на здійсненні професійної діяльності, системному оновленні знань і підвищенні кваліфікації. Станом на 2012 р. 30,8% учителів мають освітній ступінь вище магістра.

Учитель має високий авторитет, його поважають, до нього прислухаються, він завжди правий. Учні та їхні батьки завжди дотримуються формальної дистанції по відношенню до учителя.

Педагоги та керівний склад працює у школі 4-5 років відповідно до контракту. Потім відбувається ротація і педагоги переходять працювати до іншої школи, що знаходиться у цьому ж районі.

Вчителі, які отримали освіту або пройшли стажування за кордоном (у західних країнах) намагаються налагоджувати дружні стосунки з учнями, а такою проводять заняття не у вигляді традиційних лекцій, а семінарів і дискусій, щоб навчити учнів красномовності та відстоювати власну точку зору.

Уряд робить великі інвестиції в освіту для учителів. А широке використання ІКТ в усіх сферах життєдіяльності дозволяє Південній Кореї успішно конкурувати на світовому ринку високотехнологічних товарів і послуг.

ВИСНОВКИ. Ми вважаємо, що система освіти Південної Кореї занадто жорстка і конкурентна. Але самі корейці усвідомлюють, що їхній основний ресурс – це високоосвічені громадяни, конкурентоздатні на світовому ринку. А найвищу ціну платять діти, які не мають достатньо часу на відпочинок, на нормальне

дитинство, в якому будуть друзі та розваги. Натомість має місце величезне фізичне перевантаження, багато дітей страждає від депресії, а показник суїциду один з найвищих у світі. Тому урядові потрібно вжити заходів, щоб змінити ситуацію на краще.

Проте слід враховувати, що споконвічна давня соціально-культурна традиція має великий вплив на корейське суспільство. *Корейці традиційно поважають необхідність навчатися і мають велике бажання це робити.* Це один з вирішальних чинників перетворення Південної Кореї на сильну державу, економіка якої ґрунтується на знаннях. **Освіта – це та рушійна сила, яка зробила Південну Корею розвиненою країною завдяки наполегливій праці її громадян та направленню цільових державних інвестицій у сферу освіти.**

Південна Корея **готує хороших фахівців у середніх спеціалізованих закладах освіти і ПТО.** У міжнародних змаганнях на конкурсі професійно-технічних навичок WorldSkills International, **Південна Корея 18 разів була серед найкращих.** ТНК у Південній Кореї, зокрема, **SAMGUNG, LG, Hyundai** надають допомогу у підготовці кваліфікованих інженерів серед випускників з університетів. **Держава має великі амбіції – стати одним зі світових лідерів в усіх сферах, в яких у найближчі роки можливі прориви.**

Сьогодні Корея допомагає багатьом країнам шляхом реалізації спільних освітніх проєктів та **прагне залишатися однією з країн-лідерів за рівнем розвитку і впровадження інновацій.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Democratic People's Republic of Korea. Education for All 2015 National Review. Education Commission, DPRK 2014. – Pages 75. Режим доступу: // <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002297/229714E.pdf>
2. <http://www.oecd.org/education/Education-Policy-Outlook-Korea.pdf>
3. <https://worldtop20.org/the-incredible-south-korean-education-system>
4. <https://asiasociety.org/education/south-korean-education>
5. https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2014/08/06/a-lesson-from-south-korea-student-resistance-to-high-stakes-testing/?noredirect=on&utm_term=.844739eedecdc
6. <http://south-korea.education/south-korea-education-facts/>
7. <https://www.linkedin.com/pulse/what-caused-south-koreas-economic-miracle-growth-rate-nass-aoun>

Oksana Voytko

The key for the success of South Korea

Education is regarded in the article as the main prerequisite for economic strengthening of South Korea's position in the world. A highly educated person is recognized as the highest value in a knowledge-based society. Parents are deeply convinced that large investments in education and training determine the best future for their children.

The author explains the reasons why South Korean students rank very high in the world ranking, which reveals the best educational systems according to PISA, TIMMS, as well as in World Skills International for many years. Firstly, education traditionally plays a very important role for the development of society and is a social lift, i.e. it allows people to live better. Secondly, students are extremely highly motivated to study and, accordingly, there is a great deal of competition for joining one of the three best universities. Thirdly, knowledge assessment system is not based on the assimilation of a large amount of information, but instead on the ability to use it for solving practical problems. Fourth, too exaggerated training program gives students the opportunity to get very solid and profound knowledge and use it properly, memorize a large amount of information from different academic subjects and write tests with double speed. Fifth, the Koreans respect teachers very much, the teacher is seen like God. Accordingly, the government makes huge investments in teachers' trainings. Teacher's profession is one of the most prestigious and highly paid.

On the other hand, the author emphasizes that in-depth knowledge of South Korean students have a great price: pupils overwork a lot with trainings and home works (10-15 hours a day) and almost have no time for communication with peers, entertainment, hobbies, because they study since 8 a.m. until 10-11p.m. Thus, they are deprived of carefree childhood and necessary hours for rest and sleep. And also, about 15% of children suffer from depression. The worst thing is that suicide rates among young people are the highest in the world because of the incredible amount of homework and the hardest possible competition for prestigious higher education.

Keywords: education as a social elevator, knowledge-based education, motivation for studying, knowledge assessment, respect for teachers, investments in education, depression, suicide.

САМООСВІТА КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено актуалізації процесу самоосвіти керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах глобалізації та інтеграції освіти. Представлено різні трактування самоосвітньої діяльності в зарубіжній літературі. Аналізується роль самоосвіти в контексті розвитку комунікативної культури керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: самоосвіта, професійна освіта, навчання протягом життя, керівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти, комунікативна культура.

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах система післядипломної педагогічної освіти здійснила динамічну модернізацію, з одного боку, зберігаючи конструктивну прихильність історичним педагогічним традиціям, а з іншого – енергійно та виважено реформуючи свою освітню політику відповідно до основних принципів Болонського процесу. У світлі завдань, висунутих перед закладами післядипломної педагогічної освіти важливою є думка про необхідність здійснення безперервної професійної самоосвіти та саморозвитку.

Постійне зростання вимог ринку праці до рівня підготовки фахівців змушує удосконалювати систему професійного навчання в цілому. Сучасна модель розвитку освіти

визначається парадигмою, яка переносить акценти з освітньої діяльності на самоосвітню. Не викликає сумніву той факт, що домогтися соціального та економічного успіху, бути конкурентоспроможним може лише той, хто постійно розвиває та підтримує свої професійні навички на високому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми самоосвіти висвітлено в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців (А. Абдулаєва, Л. Баренбаум, Т. Борисова, І. Вертильєвська, І. Грабовець, Н. Ілініцька, А. Копісова, І. Кузнецова, С. Лайпанова, Н. Терещенко, Л. Тучкіна, Л. Шапошнікова, Л. Шевчук, Т. Юденко тощо). Самоосвіта керівних кадрів професійної

**Олена
ПІЩИК**

Заступник директора
з навчально-виробничої
роботи
ДПТНЗ «Чернігівський
центр професійно-
технічної освіти»,
м. Чернігів

(професійно-технічної) освіти розглядається в дослідженнях В. Олійника, А. Чміля, Л. Сергєєвої та ін. Наукові дослідження визначають, що самостійне оволодіння знаннями є найважливішим компонентом безперервної освіти.

Виклад основного матеріалу.

Аналіз ходу реформування освіти в Україні у рамках Болонського процесу призводить до висновку про зростаючу роль самоосвіти здобувачів освіти, як найважливішої умови формування всебічно розвиненої особистості та є одним із головних завдань післядипломної педагогічної освіти при підготовці керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗПО).

Сучасні керівники ЗПО – лідери, як у колективі, так і в освіті в цілому. Тому в нинішніх умовах реформування системи освіти для забезпечення конкурентоспроможності на ринку надання освітніх послуг постає питання вмілого керівництва закладом професійної (професійно-технічної) освіти. Все це вимагає і нового підходу до підготовки керівних кадрів у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Метою післядипломної освіти є задоволення індивідуальних потреб громадян в особистісному та професійному зростанні. Також післядипломна освіта має сприяти забезпеченню потреб держави, зокрема, у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, які здатні компетентно і відповідально виконувати посадові функції, впроваджувати новітні технології, сприяти подальшому соціально-економічному розвитку суспільства.

У сучасних дослідженнях існують різні тлумачення терміну «самоосвіта». Науковці по-своєму трактують дане поняття, виділяючи ту чи іншу його грань. Ряд вчених роблять акцент на результаті самоосвіти – самостійному придбанні систематичних знань, які відносяться до різних сфер людського життя. Інші розглядають самоосвіту як невід’ємну частину систематичного навчання в закладах освіти, яка виконується поза навчальним часом; деякі – не тільки як пізнавальну діяльність, керовану самою особистістю, але так само розкривають його особистісну та соціальну значимість.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив визначити, що самоосвіта визначається як цілеспрямована, самостійна, пізнавальна, практико-орієнтована діяльність по розширенню наявних знань і компетенцій, щодо отримання нових знань та формування сучасного досвіду в одній або декількох областях людської життєдіяльності, шляхом самовдосконалення особистості протягом усього життя та сприяє розширенню наукових знань про самоосвітню діяльність здобувачів освіти.

Характерною рисою останніх років є прагнення дорослих привести свою відповідність вимогам ринку праці щодо поглиблення професійної кваліфікації, функціональної і технологічної грамотності, компетентності і загальної культури. Розвиток дорослої людини відбувається відповідно до внутрішніх закономірностей, які мають бути враховані в процесі управління самоосвітою керівників ЗПО [7, 350].

Самоосвітня діяльність керівників ЗПО є творчим процесом

САМООСВІТА В ПРАЦЯХ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ-НАУКОВЦІВ

Самоосвіта є предметом аналізу багатьох зарубіжних педагогів-науковців (Brockett R., Brookfield S., Candy P., Knowles M., Sargent N., Tough A.M. та інші). Слід зазначити, що в німецькій довідковій літературі самоосвіта розглядається в безпосередньому зв'язку з безперервною освітою та є її невід'ємною частиною, її умовою [1].

В англійській довідковій та енциклопедичній літературі немає прямої вказівки на термін «самоосвіта», проте в ній представлено цілий ряд термінів, так або інакше пов'язаних з даним поняттям: self-managed learning, self-adjustable training, self-directed learning, self-education, the autonomous learner (самокероване навчання, саморегульоване навчання, самостійне навчання, самоосвіта, самостійний учень) [2].

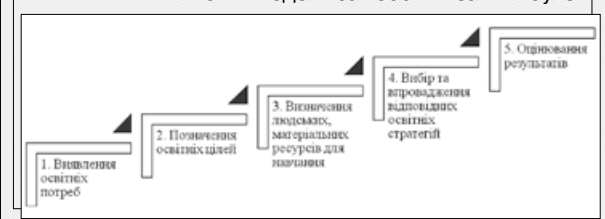
Термін «самоосвіта» в перекладі на англійську мову має кілька визначень:

- self-directed learning – *самоуправне навчання*: процес, в якому індивідуум приймає ініціативу один або спільно з ким-небудь, щоб здійснити діагностику своїх освітніх потреб, сформулювати свої цілі, вибрати ресурси (матеріальні та людські) для навчання;
- self-education – *самонавчання*: навчання відкрите, самоврядне, індивідуалізоване, особисто орієнтоване; навчання, що припускає внутрішні ментальні зміни особистості, високий ступінь відповідальності за плани, цілі та результати навчання, самооцінки;
- learning projects – *проектна освіта дорослих* – добровільно обрані та сплановані для отримання певних знань або навичок (умінь), для зміни свого способу життя;
- the autonomous learner – *автономні освітні зусилля*, засновані на самоконтролі, особистій відповідальності за вибір предметів та засобів навчання;
- highly intentional learning – *інтенціональне навчання, «націлене»*. Іntenція (план, мета) є характерною рисою суб'єктної активності, самоосвітньої діяльності індивідуума;
- self-adjustable training – *навчання, здійснюване студентами без педагогічного керівництва*, процес, за допомогою якого студенти активізують та підтримують пізнавальну поведінку, що орієнтована на досягнення цілей.

Інші терміни self-planned, self-culture, independent study, individual study (самопровадження, самокультура, самостійне навчання, індивідуальне навчання) також описують отримання освіти шляхом самоосвіти та самоосвітньої діяльності [3].

Рис. 1. Модель самоосвіти за М. Ноулз

оволодіння професійними та педагогічними знаннями як особистісними цінностями на основі усвідомлення власних освітньо-розвивальних цілей і потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях (Н. Бухлова, А. Громцева, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська, А. Усова, Т. Шамова). Вивчаючи проблеми освіти дорослих, В. Олійник зазначає – на етапі післядипломної освіти передусім поглиблюється професійний досвід людини [5, с. 26].

Ми розуміємо під самоосвітньою діяльністю керівників ЗПО добровільну, самостійну індивідуально-пізнавальну діяльність, керовану самою особистістю та спрямовану на виконання соціальних, особистісних та професійно-педагогічних функцій.

Американський вчений Чарльз Хей трактує процес самоосвіти як джерело життєвої сили та дотримується ідеї, що слід контролювати своє самонавчання та приймати самоосвіту як життєвий пріоритет. В іншій роботі американських вчених (Меріам і Кафелла) самоосвіта трактується як форма навчання, в якій ті що навчаються несуть основну відповідальність за планування, виконання та оцінювання свого досвіду навчання.

М. Ноулз описує самоосвіту як процес (рис. 1), в якому індивіди, за допомогою або без допомоги інших, беруть на себе ініціативу виявлення своїх освітніх потреб, визначення освітніх цілей, забез-

печення людськими та матеріальними ресурсами, джерелами для навчання, вибору і впровадження відповідних освітніх стратегій та оцінювання результатів.

Аналіз зарубіжної літератури показав, що в більшості вузів Європи освіта розрахована в першу чергу на самостійну роботу здобувачів освіти. Зарубіжні педагоги наполягають, що процес справжнього довгострокового та якісного придбання, структурування знань відбувається лише в результаті самоосвітньої діяльності здобувачів освіти. Будь-яка ініціатива по перевірі та уточненню знань виходить від самого здобувача; задача викладача – порадижити необхідну літературу та прояснити складні питання на співбесідах по певним дням. Європейська освіта чекає від здобувача його особистої ініціативи, його прагнення до контакту з викладачами, його готовності будувати свій індивідуальний графік зайнятості. У багатьох вузах здобувач повинен спочатку створити самостійну роботу – курсову, дослідження – та представити викладачеві, щоб мати загальну тему для наукового спілкування.

Порівняльний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з досліджуваної проблеми дозволяє зробити висновок про те, що існуючі визначення змісту поняття «самоосвіта» практично збігаються при наявності незначних відтінків значень в тлумаченні даної педагогічної категорії.

Слід також зазначити, що затребуваність досвіду педагогіки самоосвіти в сучасному суспільстві обумовлена цілком конкретними обставинами:

- необхідністю вирішення актуального на сьогоднішній день завдання формування системи безперервної

освіти, основою якої в соціально-економічній ситуації є самоосвіта;

- необхідністю переосмислення програми самоосвіти закладами післядипломної педагогічної освіти з позицій сьогодення.

Багато дослідників, що займаються дослідженням даної освітньої парадигми – А. Вербицький, Б. Гершунський, А. Новиков, О. Олейникова, Т.Трегубова та інші, постійно підкреслюють, що *самоосвіта* – це неодмінна умова ефективної організації навчання протягом усього життя [6; 8].

Самоосвіта є також необхідним доповненням життя культурної людини, виступає його духовною потребою. Більш того, тільки той, хто постійно розвивається та підтримує свої професійні навички на високому рівні, домагається соціального і економічного успіху. В іншому випадку його конкурентоспроможність та затребуваність будуть падати.

Таким чином, одна з основних задач, що стоять перед закладами післядипломної педагогічної освіти – підготувати керівників ЗПО до самостійного вдосконалення своїх знань, сформувані у менеджерів освіти прагнення та готовності до постійної самоосвітньої діяльності, озброїти їх необхідними вміннями та навичками.

Результативність професійної (професійно-технічної) освіти не вимірюється тільки економічними параметрами. Вона є найважливішим фактором особистісного розвитку, забезпечення активної життєвої позиції кожної людини, засобом її індивідуальної самореалізації. У цьому зв'язку нова політика в галузі професійної (професійно-технічної) освіти повинна спрямовуватись на досягнення та-

ких взаємопов'язаних цілей: сприяти розвиткові особистості, суспільно-політичному прогресу держави, забезпеченню країни кадрами необхідного рівня кваліфікації та культури, в тому числі і комунікативної.

Комунікативна культура є складовою загальної культури керівників ЗПО, що виражається в системі потреб, соціальних якостей, у стилі діяльності й поведінки; включає сутнісні особистісні характеристики, а саме – професійні компетентності, ціннісні орієнтації, здібності, установки, особливості характеру; визначає способи взаємодії керівників ЗПО у конкретних ситуаціях, виходячи з норм, традицій, національних особливостей суспільства.

Розвиток комунікативної культури керівників ЗПО у системі післядипломної педагогічної освіти визначено як складний інтегрований процес, під час якого відбувається професійне становлення особистості керівника, що володіє комунікативними знаннями, уміннями, навичками. Післядипломна педагогічна освіта визначає мету й завдання розвитку комунікативної культури керівників ЗПО в умовах забезпечення інтеграції, мобільності й духовності особистості як критеріїв її розвитку та комунікативної діяльності.

Розвиток цінностей комунікативної культури у керівників ЗПО у системі післядипломної педагогічної освіти передбачає: оволодіння національно-історичним досвідом управлінської діяльності; аналіз впливу релігійних і культурних цінностей на професійну поведінку керівника; з'ясування взаємовпливу комунікативної й загальнолюдської культур; вивчення проблеми соціальної відповідальності родини, закладу освіти,

оточення; підтримка, дотримання етичних принципів соціальних, побутових, організаційних ситуацій.

Результативність підвищення комунікативної культури керівників ЗПО залежить від якості освітніх програм, за якими відбувається підвищення кваліфікації керівних кадрів. Тематика пропонованих курсів повинна відповідати професійним потребам здобувачів освіти, мати практичну зорієнтованість, а сам процес навчання має відбуватися в активних формах. Саме тому слід пам'ятати, що те, як ми навчаємо, має не менше значення, ніж те, чого ми навчаємо.

Підготовку керівників ЗПО до розвитку комунікативної культури у системі післядипломної педагогічної освіти ми пропонуємо через запровадження спецкурсу «Комунікативна культура керівника».

Метою даного курсу є стимулювання свідомого цілеспрямованого підвищення рівня комунікативної культури керівників, формування гуманістичної спрямованості, емпатійності, толерантності, рефлексії, креативності та практичної підготовки здобувачів до організації позитивної міжособистісної взаємодії в умовах цілісного управлінського процесу на практиці. Даний курс забезпечує цільову інтеграцію комунікативної підготовки і є елементом післядипломної педагогічної освіти.

Основні завдання курсу:

- систематизація, узагальнення, інтеграція накопичених в ході освітньої, освітньо-професійної, освітньо-дослідницької, громадської діяльності знань, умінь, навичок в області теорії і практики розвитку комунікативної культури особистості;

- формування умінь здобувачів проєктувати, організувати і аналізувати

комунікативну діяльність, управлінські ситуації та керувати своєю поведінкою в спілкуванні з іншими людьми;

- розвиток товариськості, готовності до щирого відкритого діалогу, здатності розуміти себе та іншу людину, долати власну невпевненість;

- придбання керівниками навичок психологічного та етичного захисту в складних комунікативних ситуаціях;

- оптимізація процесу становлення індивідуального досвіду освітньо-професійної комунікативної діяльності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та свідомого саморозвитку комунікативної культури керівників.

Своєрідність курсу полягає в тому, що осмислення, систематизація, узагальнення і засвоєння знань, та формування умінь і навичок здійснюються в процесі активної діяльності; використовується система спеціальних завдань з метою прискорення трансформації теоретичних знань в практичні вміння та навички; створюється сприятливий мікроклімат й стимулюється психологічна установка на вдосконалення комунікативної культури керівників ЗПО й розвиток їх професійно-значущих особистісних якостей.

Зміст курсу реалізується на основі наступних принципів: загальнодидактичних (науковості, системності, наступності та безперервності, гуманізації та демократизації, співробітництва, індивідуального підходу, свідомості, творчої активності, остаточної мети, єдності освітньої, розвивальної та виховної функції навчання, функціональності, динамічності розвитку, культуровідповідності); андрагогічних (пріоритету самостійного навчання, стимулювання розвитку та саморозвитку, діяльнісної спрямованості, рефлексії професійного досвіду та

навчальної діяльності); специфічних (комунікативності, діагностичності, структурної єдності, інваріантності та варіативності, ситуаційної гнучкості, адаптивності, міждисциплінарності, інтегративності, компетентності, зв'язку навчання з практикою, інформаційної технологічності навчання).

Такий підхід дозволяє реалізувати традиційні для навчання у системі післядипломної педагогічної освіти функції: інформативну, орієнтуючу, методологічну, стимулюючу, розвиваючу та виховну.

Спецкурс «Комунікативна культура керівника» є доповнюючим і узагальнюючим до вивчених психолого-педагогічних дисциплін. Він розрахований на 34 години, 12 з яких реалізуються у формі дискусії та елементів тренінгу на очному етапі навчання, а 22 – через самостійну роботу на дистанційному етапі.

По кожній темі проводяться заняття, що складаються з трьох блоків: теоретичний блок; практичний блок; самостійна робота. Теоретичний блок занять передбачає колективний розгляд тематичних питань, з обговоренням альтернативних точок зору, заснованих на вивченні основної та додаткової літератури.

Практичний блок занять передбачає включення здобувачів в планування, підготовку та здійснення самостійної професійної управлінської діяльності, та виконання індивідуальних творчих завдань, які сприяють вдосконаленню індивідуального досвіду комунікативної діяльності та комунікативної культури керівників.

Самостійна робота орієнтована на діагностику та самодіагностику особистісних якостей та здібностей, на розвиток управлінської техніки й вдос-

коналення комунікативних якостей і вмінь. Для цього використовуються спеціальні тести, завдання, ситуації та вправи, спрямовані на оволодіння здобувачами не тільки необхідними способами комунікацій, а й передбачають оволодіння альтернативним набором комунікативних умінь, необхідних керівнику для позитивної взаємодії з колегами, педагогами, учнями, їх батьками тощо та забезпечують досягнення успіху в розвитку і вдосконаленні власних особистісних якостей.

Використання даних блоків вибудовується в певній логічній послідовності і являє собою цілісний соціально-педагогічний механізм, який сприяє становленню індивідуального досвіду професійної комунікативної діяльності і формування комунікативної культури керівників. Оскільки кожна тема включає самостійну роботу, що передбачає включення здобувачів в активну діяльність до самопізнання, визначення індивідуальних особливостей і здібностей, рівня сформованості умінь і навичок, якостей особистості, то отримані дані дозволяють кожному здобувачу не тільки зрозуміти себе та отримати достовірну інформацію, а й визначити актуальні напрямки саморозвитку, і розробити індивідуально-особистісну програму самовдосконалення комунікативної культури.

У результаті опанування змісту даного спецкурсу здобувачі освіти – керівники ЗПО – отримують знання щодо змісту, складових, умов забезпечення готовності керівників до розвитку комунікативної культури, розвинути вміння адекватно включатися в проблему та бути готовим проявити ініціативу в процесі спілкування з педагогічним колективом, аналізувати

особливості власного спілкування та намічати шляхи розвитку своїх здібностей та професійно-важливих якостей, необхідних для створення ефективної системи комунікації в організації.

Розроблений спецкурс «Комунікативна культура керівника» відповідає ідеї «поєднання традиційних і новітніх методів підвищення кваліфікації та застосування інноваційних форм організації навчального процесу, таких як накопичувальна (індивідуальна), поетапна, перманентна тощо» [9, с. 35], яку в контексті реалізації компетентнісного підходу до професійного навчання керівників ЗПО втілюється у системі післядипломної педагогічної освіти. Відносно накопичувальної (індивідуальної) системи підвищення кваліфікації А. Чміль наголошує, що вона є тією формою навчання дорослих, яка дозволяє суб'єкту підвищення кваліфікації «конструювати власний освітній маршрут – самостійно обирати зміст, терміни, форму навчання з урахуванням власних професійних потреб, проблем, рівня кваліфікації. Підвищення кваліфікації за накопичувальною системою базується на сумуванні результатів освоєння всіх змістовних модулів у структурі індивідуального плану слухача» [9, с. 36].

Отже, вся самоосвітня діяльність керівників ЗПО забезпечується вищими пізнавальними функціями – складними освітніми процесами, які формуються упродовж життя людини – мислення, уява, мовлення. Вітчизняний вчений-психолог С. Максименко визначає мислення як процес руху думки від невідомого до відомого. «Мислення починається там, де перед людиною постає щось нове, невідоме, коли вона починає аналізувати, порівнювати, узагальнювати», – наголошує він [4, с. 210].

Відтак, сама самоосвіта стимулює рефлексивну позицію суб'єктів навчання у системі післядипломної педагогічної освіти, яка забезпечує взаємозв'язок підвищення кваліфікації, професійної діяльності та саморозвитку. Самоосвіта є тією якістю особистості, що характеризує її здатність до систематичної, самостійно організовуваної пізнавальної діяльності, спрямованої на продовження власної освіти в загальнокультурному та професійному аспектах.

Таким чином, спираючись на теоретичне обґрунтування процесу розвитку керівників ЗПО, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, зробимо **ВИСНОВОК: до основних педагогічних умов розвитку комунікативної культури керівників ЗПО слід віднести:**

- мотивацію до самоосвітньої пізнавальної діяльності; відбір змісту, його зв'язок з розв'язанням значущих для керівників проблем професійної діяльності;
- використання спецкурсу «Комунікативна культура керівника» та індивідуальних планів, які забезпечать потребу в саморозвитку на компетентнісній основі;
- вибір форм і методів, адекватних професійному й життєвому досвіду тих, хто навчається, що забезпечить дослідницький характер діяльності в процесі самовдосконалення;
- стимулювання рефлексивної позиції суб'єктів навчання на всіх етапах розвитку з метою забезпечення підвищення кваліфікації та розвитку комунікативної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brockhaus Wahrig – Deutsches Wörterbuch in sechs Bänden / Herausgegeben von Gerhard Wahrig Hildegard Krmer Harald Zimmermann // Sechter Band STE-ZZ – F.A. Brockhaus Wiesbaden Deutche Verlags-Anstalt Stuttgart, 1983. 906 s.
2. Oxford Advanced Learner's Dictionary. London, 2000. 1540 p
3. The International encyclopedia of education. Oxford, 1985.
4. Загальна психологія: підруч. для студентів вищ. навч. закладів. С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловйенко./ за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. К.: Форум, 2000. 543 с.
5. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: Монографія. К.: Міленіум, 2003. 594 с.
6. Сагітова Р.Р. Формирование самообразовательной компетенции студентов вуза в процессе изучения гуманитарных дисциплин: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Казань, 2011. 215 с.
7. Ситаров В. А. Дидактика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2002. 368 с.
8. Трегубова Т.М., Масалимова А.Р., Сахиева Р.Г. Исследования зарубежного опыта реформирования профессионального образования в условиях международной образовательной интеграции. Казанский педагогический журнал. 2008. № 8. С. 77–84.
9. Чміль А. Інноваційні моделі професійного навчання керівників закладів професійної освіти в системі підвищення кваліфікації. Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи : зб. наук. пр. / редкол. : В. О. Радкевич (голова) та ін. К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2012. Вип. 2. С. 33–44.

Елена Пищик

Самообразование руководителей учреждений профессионального (профессионально-технического) образования в условиях последиplomного педагогического образования

Статья посвящена актуализации процесса самообразования руководителей учреждений профессионального (профессионально-технического) образования в условиях глобализации и интеграции образования. Представлены различные трактовки самообразовательной деятельности в иностранной литературе. Анализируется роль самообразования в контексте развития коммуникативной культуры руководителей учреждений профессионального (профессионально-технического) образования.

Ключевые слова: самообразование, профессиональное образование, обучение в течение жизни, руководители учреждений профессионального (профессионально-технического) образования, коммуникативная культура.

Olena Pischyk

Self-emp;oyee of professional (professional and technical) educario under conditions of pediatric pedagogical education

The article is devoted to the actualization of the process of self-education of heads of institutions of professional (vocational) education in the conditions of globalization and integration of education. Various interpretations of self-educational activity in foreign literature are presented. The role of self-education in the context of development of communicative culture of heads of institutions of professional (vocational) education is analyzed.

Keywords: self-education, professional education, lifelong learning, heads of institutions of professional (vocational) education, communicative culture.

Педагогіка
школи

УДК 37.043.2
(477.72)

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті висвітлено сучасні підходи до організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розкрито особливості розвитку інклюзивної освіти на Херсонщині.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, особи з особливими освітніми потребами.

**Лідія
СЛОБОДЕНЮК**

Проректор
з навчально-методичної
роботи
КВНЗ «Херсонська
академія
неперервної освіти»,
доктор філософії, доцент

**Олена
ЮДИНА**

Методист
навчально-методичної
лабораторії корекційної
педагогіки і психології
КВНЗ «Херсонська
академія
неперервної освіти»

Постановка проблеми та її значення. Законом України «Про освіту» надано право на якісну та доступну освіту кожній людині незалежно від стану здоров'я та інвалідності. Зокрема, статті 19 («Освіта осіб з особливими потребами») і 20 («Інклюзивне навчання») значно розширюють можливості інклюзивної освіти. У статті 20 зазначено, що «заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків така група або клас утворюється в обов'язковому порядку» [2]. Отже, з 1 вересня 2018 р. діти з особливими освітніми потребами зможуть навчатися у звичайних школах і їм не матимуть права відмовити. Кожна школа повинна забезпечити максимально сприятливе середовище для навчання й розвитку таких дітей. У цьому контексті неабиякої актуальності набуває досвід надання означених освітніх послуг, накопичений у різних регіонах України.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми актуаль-

ності й необхідності освітньої інтеграції та інклюзії дітей з особливостями розвитку знайшли своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних (М. Безруких, В. Бондар, О. Гонєєв, С. Єфімова, Т. Ілляшенко, В. Засенко, Т. Сак, В. Синьов, В. Тарасун, О. Хохліна та ін.) і зарубіжних (Д. Барбер, Т. Бут, Ч. Веббер, Т. Лорман, Т. Мітцлер, К. Стаффорд, Д. Харві та ін.) науковців. У дослідженнях А. Колупасової, Н. Софій, Л. Волкової, Н. Назарової, В. Тищенко, Л. Шипіциної особлива увага приділяється питанням надання практичної допомоги особам з обмеженими можливостями, вивченню спеціальних умов успішної інклюзії, наголошується на складності й багатоаспектності цієї проблеми [1, 3, 4, 9]. Погляди науковців і практиків щодо зазначеної проблеми неоднозначні, що свідчить про необхідність її подальшого вивчення.

Метою статті є висвітлення особливостей упровадження інклюзивного навчання на Херсонщині.

Виклад основного матеріалу. Права та обов'язки громадян з обмеженими можливостями закріплено в

нормах міжнародного права. У Конвенції ООН про права дитини обумовлюються вимоги до кожної держави та її політики діяти згідно зі *всесвітньою конституцією прав дитини*. В основі інклюзивного навчання лежить право на освіту, проголошене ООН у Загальній декларації прав людини в 1948 р. Принцип інклюзивної освіти викладено в Саламанкській декларації, прийнятій і схваленій у 1994 р. 92 країнами світу: «Звичайні школи повинні приймати всіх дітей незалежно від їх фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального, лінгвістичного або іншого стану і створювати їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих у першу чергу на потреби дітей» [8].

На державному рівні створення умов для навчання таких дітей, їх професійну орієнтацію, зайнятість та інтеграцію в суспільство регулюється системою нормативно-правових актів: Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про охорону дитинства». Приймаються положення та законодавчі документи, які забезпечують і гарантують здобуття якісної освіти учнями з особливостями психофізичного розвитку в масових школах за місцем проживання, створення умов для реалізації їхнього творчого потенціалу та розвитку індивідуальних здібностей.

Закон України «Про освіту» визначив поняття «особи з особливими освітніми потребами», зокрема, це – «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [2]. Гарантією створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами в системі загальної освіти є інклюзивне навчання, яке, звичайно, має багато позитивного: діти перебувають у родині, навчаються з ровесниками у звичайній школі, де враховуються їхні індивідуальні потреби, можливості та інтереси.

Концепцією розвитку інклюзивного навчання (наказ від 01.10.2010 № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання») визначено **основні напрями навчання осіб з особливими освітніми потребами**, а саме:

- *формування нової філософії суспільства – позитивного ставлення до дітей та осіб із порушенням психофізичного розвитку;*
- *створення умов для реалізації державної політики забезпечення конституційних прав і гарантій дітям з особливими освітніми потребами у сфері освіти;*
- *удосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей із порушеннями психофізичного розвитку* [5].

Аналіз понятійних визначень, що стосуються інтеграційних процесів в освіті, засвідчив різноманітність тлумачень, форм і моделей інклюзивного навчання [3, 9, 10, 11].

У розумінні ЮНЕСКО **інклюзія** – це не лише навчання дітей з особливими потребами в єдиному загальноосвітньому середовищі, а й **активна участь усіх дітей шкільного віку в повноцінному навчальному процесі, це рівні можливості для здобуття якісної шкільної освіти і, головне, можливість для всіх вчитися жити разом** [4].

У законі України «Про освіту» інклюзивне навчання розглядається як «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [2]. При цьому заклади освіти мають створити умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх особистісних потреб і можливостей. І в першу чергу, на наш погляд, необхідно руйнувати суспільні стереотипи щодо освіти таких дітей та підвищувати компетентність педагогічних працівників під час проходження

ними курсів підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти.

У Комунальному вищому навчальному закладі «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, який успішно пройшов процедуру акредитації, підтвердивши статус вищого навчального закладу IV рівня (наказ Міністерства освіти і науки України від 13.03. 2017 р. № 375 «Про результати акредитації та атестації»), **визначено першочергові завдання щодо запровадження інклюзивного навчання в регіоні, зокрема:**

- формування та підвищення інклюзивної компетентності науково-педагогічних та педагогічних працівників академії;
- сприяння об'єднанню зусиль фахівців різних галузей, державних і громадських установ з питань просвітницької роботи щодо інклюзивної освіти;
- координація діяльності та взаємодія закладів дошкільної та загальної середньої освіти зі спеціальними навчальними закладами з метою використання напрацьованих методик роботи з дітьми тієї чи іншої нозології, залучення до консультування спеціалістів із досвідом роботи з такими категоріями дітей;
- забезпечення організації та змісту курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників, які працюють в інклюзивних класах/групах;
- розвиток інклюзивної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти Херсонської області, формування їх професійної готовності та позитивної мотивації до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами через проведення науково-методичних та науково-практичних конференцій, семінарів, вебінарів, круглих столів, тренінгів, майстер-класів тощо;
- розроблення методичних рекомендацій для педагогів-вихователів, дефектологів, психологів, соціальних педагогів, які працюють в інклюзивних класах/групах щодо формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми

потребами, запобігання конфліктам, забезпечення повноцінної адаптації дітей в умовах навчального закладу;

- вивчення, узагальнення та впровадження досвіду інклюзивної моделі освіти в закладах освіти області;
- організація консультативної роботи з педагогічними працівниками, керівниками освітніх закладів, батьками дітей з особливими освітніми потребами, громадськістю;
- координація й надання науково-методичного супроводу експериментальним майданчикам, що працюють в умовах інклюзивного навчання.

Формування відповідного підрозділу в структурі Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради та запровадження посади методиста з інклюзивної освіти у 2011 р. дало змогу створити систему методичного супроводу та підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзії. Першочерговим завданням для нас стало тоді роз'яснення педагогам області нової філософії та суспільства перспектив інклюзії в освіті, її переваг поряд з іншими формами навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Початківцями у масштабному запровадженні інклюзивної освіти в Херсонській області стали педагогічні колективи Олешківського району. У 2013-2014 навчальному році на базах шкіл цього району відкрито 11 інклюзивних класів, у яких навчалось 16 дітей з особливими освітніми потребами [6]. Потім долучилися навчальні заклади м. Херсона, Білозерського, Голопристанського, Генічеського, Великоолександрівського та інших районів. Динаміку зростання кількості інклюзивних класів на Херсонщині та кількості дітей, охоплених новою формою навчання, відображено в таблиці.

За даними Міністерства освіти і науки України, Херсонська область у 2016-2017 навчальному році посіла 9-те місце в Україні за кількістю інклюзивних класів та дітей, охоплених такою формою нав-

чання. На наш погляд, це непоганий результат, якщо враховувати труднощі, які довелося здолати. Це стало можливим завдяки педагогічним працівникам, які не втомлюються навчатися, професійно зростати та налаштовані на зміни.

Педагогів новостворених класів потрібно було підготувати до роботи в нових умовах, забезпечити можливість підвищення їх професійної компетентності з питань інклюзивної освіти. З цієї метою в академії проведено відповідні заходи. У першу чергу ми перейшли від фрагментарних лекцій, що читалися на курсах підвищення кваліфікації учителів, до викладання для всіх категорій слухачів *тематичних модулів*, які розкривають науково-методичні аспекти впровадження інклюзивної освіти в роботу закладів загальної середньої освіти. Оновлено освітньо-кваліфікаційні програми та навчальні плани курсів підвищення кваліфікації для учителів-дефектологів, практичних психологів та соціальних педагогів, педагогічних працівників класів (груп) з інклюзивним й інтегрованим навчанням закладів загальної середньої освіти та закладів дошкільної освіти. Варіативну складову навчально-тематичних планів доповнено спецкурсами з цієї проблеми, зокрема, *«Корекційна освіта (за нозологіями)»*, *«Використання жестової мови в навчально-виховній роботі з дітьми»*, *«Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах освітнього закладу»*, *«Формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей»*.

У міжкурсовий період **зпроваджено нову форму роботи зі слухачами – 5-денні семінари, що проводяться двічі на рік на базі академії**. Під час цих семінарів педагогічні працівники здобувають не тільки теоретичну підготовку щодо роботи в умовах інклюзії, а й практичні навички на майстер-класах досвідчених педагогів області. Слухачі курсів підвищення кваліфікації у разі потреби отримують консультації та рекомендації з питань психологічного супроводу вразливих верств населення, організації інклюзивного навчання у закладах освіти. Консультаційну допомогу здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри теорії і методики виховання, психології й інклюзивної освіти та фахівці навчально-методичних лабораторій корекційної педагогіки і психології, практичної психології й соціальної роботи академії. На сайті обласної психологічної служби створено й постійно оновлюється розділ з інклюзивної освіти, де розміщуються матеріали щодо організації та реалізації технологій інклюзивної освіти, нормативно-правові документи.

Складно навчати інклюзії, не маючи навчальної бази для

Таблиця.
Динаміка впровадження інклюзивного навчання в Херсонській області

Термін	Кількість дітей, охоплених інклюзивним навчанням	Кількість класів (груп) з інклюзивною формою навчання
2013/2014 навчальний рік	77	49 класів (дві групи в ДНЗ)
2014/2015 навчальний рік	90	58 класів
2015/2016 навчальний рік	129	85 класів
2016/2017 навчальний рік	148 (чотири дитини з ДНЗ)	95 класів (дві групи в ДНЗ)
2017/2018 навчальний рік	275	160 (вісім груп у ДНЗ)

УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: напрями роботи академії

У 2011 р. в академії започатковано експериментальну роботу з теми *«Модেলювання навчально-корекційного освітнього простору дошкільного закладу в системі інклюзивної освіти»* на базі КЗ «Дитячий будинок «Теремок» Херсонської обласної ради. Сьогодні – це ясла-садок компенсуючого типу – центр розвитку дитини № 60 Херсонської обласної ради. Саме цей навчальний заклад став майданчиком для методичних напрацювань, семінарів, майстер-класів, практичних занять з питань інклюзивної освіти для слухачів курсів підвищення кваліфікації та педагогів області. **Одним із результатів експериментальної роботи стали методичні рекомендації «Створення індивідуальної програми корекції розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи дошкільного закладу»**, які є вкрай необхідними для педагогів дошкільних навчальних закладів з інклюзивними групами [12].

У дитячому будинку «Теремок» на початку 2013 р. відбувся Круглий стіл між освітянами, управліннями, науковцями та громадськими організаціями Херсонської області з питань подолання проблем на шляху впровадження інклюзії на Херсонщині. **І саме після цього діалогу інклюзія розпочала свою ходу в освітньому просторі Херсонської області.**

У 2012-2017 р. на базі Херсонської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4 Херсонської міської ради проведено експеримент з теми *«Психолого-педагогічні умови інклюзивної освіти дітей з особливими потребами в загальноосвітньому просторі»*. Завдяки експериментальній роботі педагогів школи та науково-методичному супроводу академії на практиці відпрацьовано технології інклюзивного навчання, організаційно-методичні умови впровадження інклюзивного навчання, методики роботи з дітьми з різними нозологіями. Відтепер на базі експериментального закладу ЗОШ № 4 м. Херсона працює ресурсний центр для батьків і педагогів. Консультаціями спеціалістів, учителів мають можливість скористатися не тільки батьки, педагоги школи, а й їхні колеги-освітяни з області [7].

За нетривалий період існування інклюзивної освіти в Херсонській області **працівниками академії розроблено понад 20 методичних рекомендацій**, що висвітлюють досвід роботи педагогів в умовах інклюзії та психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання регіону. Педагогічними працівниками області та академії у різних фахових виданнях України опубліковано багато статей з питань організації та методів навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Одним із важливих напрямів роботи академії з упровадження інклюзивної освіти та методичного супроводу навчання дітей з особливими освітніми потребами є **співпраця з громадськими організаціями**, а саме: Національною асамблеєю інвалідів України, Всеукраїнським фондом *«Крок за кроком»*, ВБО *«Даун Синдром»*, ВГО інвалідів *«Українське товариство глухих»*, ГО *«Серце матері»*, ГО *«Сонячні діти Херсонщини»*, Громадською організацією *«Херсонський обласний центр «Успішна жінка»*, Молодіжною організацією *«Нова генерація»*, Всеукраїнською громадською організацією *«Жіночий консорціум України»*, Міжнародним жіночим правозахисним центром *«Ластада-Україна»*. Представники ініціативної групи *«Аутизм. Зачаровані діти – Херсон»*, ГО *«Сонячні діти Херсонщини»* постійно запрошуються на курси підвищення кваліфікації учителів-дефектологів та педагогів інклюзивних класів для проведення майстер-класів та практичних занять. Проведено спільний семінар *«Аутична дитина в школі. Статеве виховання дітей з особливими освітніми потребами»*.

практичних занять (див. вріз).

У листопаді 2017 р. Херсонська область долучилась до проекту Благодійного Фонду Порошенка *«Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації»*, яким опікується дружина Президента України Марина Порошенко. Херсонщина підписала Меморандум про співпрацю з Фондом Порошенка щодо впровадження інклюзивної освіти в освітніх закладах області. У рамках цього проекту команда педагогічних працівників Херсонської області взяла участь у навчальних тренінгах *«Інклюзивний простір. Практичні кроки»*. Підготовлені тренери провели навчання для **230 вчителів** області.

У лютому 2017 р. в академії спільно з Департаментом освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації проведено обласний Круглий стіл з теми *«Роль інклюзивно-ресурсного центру у забезпеченні якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами»*, на якому розглянуто перспективи розвитку інклюзивної освіти на Херсонщині на основі створення мережі інклюзивно-ресурсних центрів (див. табл.). За рішенням Круглого столу розпочато створення інформаційної бази щодо надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами Херсонської області в закладах освіти різного профілю. Станом на травень 2018 р., за інформацією Департаменту освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації, в Олешківському, Голопристанському, Бериславському районах та місті Каховці пройшли юридичну

реєстрацію інклюзивно-ресурсні центри. Триває робота зі створення таких центрів у Білозерському, Генічеському, Новотроїцькому районах та містах Херсоні й Новій Каховці.

ВИСНОВКИ. Таким чином, комплексна та різноманітна діяльність щодо впровадження системи інклюзивної освіти в закладах дошкільної та загальної середньої освіти Херсонщини значною мірою залежить від створення умов та готовності керівних та педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, організації ефективної діяльності інклюзивних ресурсних центрів, організації масової просвітницької та консультативної роботи з цих питань.

Лидия Слободенюк, Елена Юдина
Пути внедрения инклюзивного образования в Херсонской области

В статье освещены современные подходы к организации инклюзивного образования детей с особыми образовательными потребностями. Раскрыты особенности развития инклюзивного образования на Херсонщине.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, дети с особыми образовательными потребностями.

Lidiya Slobodenyuk, Olena Yudina
The ways of implementation of inclusive education in Kherson region

The article highlights modern approaches considering the organization of inclusive education for persons with special educational needs. Are revealed the features of development the inclusive education in Kherson region.

Keywords: inclusiveness, inclusive education, persons with special educational needs.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Даниленко, Л.І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій // Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., – Київ, 2007. – 128 с.

2. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Кол. авторів: А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. За заг. ред. Л. І. Даниленко. – 2-ге вид., стереотип. – Київ : ФО-П І. С. Парашин, 2010. – 128 с.

4. Колупаєва, А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. – Київ: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.

5. Концепція розвитку інклюзивного навчання (від 01.10.2010р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya?=&print>.

6. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (з досвіду роботи педагогів Цюрупинського району Херсонської області) / уклад. Н.О.Басюк, Н.В.Васильєва, І.С.Спільна, О.В.Юдіна. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 27 с.

7. Педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі: з досвіду роботи вчителя початкових класів Херсонської ЗОШ № 4 Херсонської міської ради Мильнік С.В. / уклад. С.В. Мильнік; за ред. О.В.Юдіної. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. – 40 с.

8. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. – Саламанка, Испания, 7–10 июня 1994 г. – Киев, 2000. – 21 с.

9. Софій, Н.З., Найда, Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти // Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., – Київ, 2007. – 128 с.

10. Специальная педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л. И. Аксенова, Б. А. Архипов, Л. И. Белякова и др.; под ред. Н. М. Назаровой. – 2-е изд., стереотип. – Москва: Изд. центр «Академия», 2001. – 400 с.

11. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / АПН України; Інститут спеціальної педагогіки; Луганський держ. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка / В. І. Бондар (голов. ред.). – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

12. Створення індивідуальної програми корекції розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи дошкільного закладу: метод. реком. / за ред. Л.І.Слободенюк. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – 106 с.

Педагогіка
школи

УДК 373.5.016(477)

**Галина
ЮЗБАШЕВА**

Завідувач кафедри
теорії й методики
викладання навчальних
дисциплін КВНЗ
«Херсонська академія
неперервної освіти»,
кандидат
педагогічних наук,
доцент

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2018

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ НА ОСНОВІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ

Дана стаття торкається етапів розвитку методики навчання в українській школі. Кожний етап розкриває характерні риси, які притаманні відповідній школі. Реформування повної загальної середньої освіти пов'язано зі змінами суспільства, суспільного життя.

Ключові слова: етапи розвитку: унітарна школа, особистісно зорієнтована, компетентнісна; диференційований підхід; траєкторія розвитку особистості; уміння XXI століття.

Стрімкий розвиток життя вимагає змінювати підходи до викладання навчальних дисциплін у закладах загальної середньої освіти. Внутрішні виклики пов'язані з глобальними, які потребують вирішення багатьох проблем, серед яких є методика навчання в українській школі.

Реалізацію методики навчання в сучасній українській школі неможливо розглядіти без осмислення ідей минулого, творчого засвоєння та конструктивного застосування позитивного досвіду на різних етапах розвитку закладів загальної середньої освіти. Розвиток методики навчання в школі тісно пов'язано з диференційованим підходом.

Теоретичний аналіз розвитку показав, що ця педагогічна проблема завжди була цікавою для науковців, методистів, учителів.

Актуальність проблеми.

Державна політика у сфері освіти відображена в Законі України «Про освіту» [4] передбачає всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства.

Реформування повної загальної середньої освіти стало визначальним етапом світових тенденцій і вимог ринку праці. Соціальна необхідність змін у навчанні викликано потребою до найбільш повного і раціонального використання можливостей кожної особистості, суспільства і суспільного життя, що в свою чергу передбачає демократизацію школи і гуманізацію навчання в ній.

Суттєвою умовою становлення Нової української школи є впровадження розуміння людської гідності як головного концентру демократичної школи, що з одного боку, розширює рамки професійної свободи вчителя й покладає на нього відповідальність за освітній процес, а з іншого, дає широкий вибір для учнів через індивідуальне профілювання у старшій школі до відповідального відношення за власне навчання [2].

Актуальність проблеми навчання зумовлена новими вимогами, що пред'являються до рівня інтелектуального розвитку випускників школи суспільством. Тому, першо-

черговим завданням постає створення умов для успішного навчання, виховання та розвитку школярів з урахуванням їхніх інтересів і здібностей [1]. Досягненню цієї мети сприяє впровадження у практику роботи шкіл змін у методику навчання.

Українська школа як складова системи освіти не може залишатись в рамках застарілих норм, цінностей і має об'єктивну потребу в побудові Нової української школи.

АНАЛІЗ досліджень та публікацій

У повній загальній середній освіті ідеї методики навчання ґрунтовно вивчалися науковцями, педагогами, дидактами ХХ століття: Ю.К. Бабанським, А.А. Бударним, І.Д. Бутузівим, Ю.З. Гільбухом, А.А. Кірсановим, Є.С. Рабунським, П.І. Сікорським, М.М. Скаткіним, І.М. Чередовим та ін.

Психолого-педагогічні основи цього питання знайшли відображення в роботах Є.П. Верещаки, В.М. Володько, Ю.З. Гільбуха, Г.Д. Глейзер, Н.І. Клокар, І.М. Козловської, Л.А. Кондратенко, С.Л. Коробко, В.В. Рибалка, В.В. Сергієнка, А.В. Фурмана, І.М. Чередова.

Методичний аспект природничих дисциплін загальної середньої освіти розглядався в роботах Н.М. Буринської, Л.П. Величко, М.П. Гузика, Н.Є. Кузнецова, Л.А. Липова, Н.І. Лукашової, Н.Н. Чайченко, С.Г. Шаповаленко, Н.І. Шиян, О.Г. Ярошенко.

Певним внеском у розвиток методики навчання в закладах загальної середньої освіти стали праці І.Л. Лікарчук (вивчалося елективне профільне навчання), І.Г. Осадчого (висвітлювався проектно-модульний підхід до профільного навчання в сільському районі), А.О. Остапенка, А.Ю. Скопіна (розкривався різновіковий розподіл профілів), М.І. Зайкіна, І.В. Фролова (аналізувалася внутрішньокласна профільна диференціація), А.В. Макарачук, Н.К. Райсвіха (характеризувалося дистанційне профільне навчання). Їх дослідження дозволили систематизувати та узагальнити теоретичний матеріал з проблеми.

Результати нових досліджень учених (В.Р. Ільченко, В.І. Кизенко, О.К. Корса-

кова, Л.А. Липова, Л.Л. Момот, С.Е. Трубачова) знайшли відображення в дидактичних засадах допрофільної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів, розробці змісту профільних загальноосвітніх предметів, курсів за вибором, підходах реалізації диференційованого навчання.

Серед учених, які досліджували історію української школи і педагогіки, розвитку теорії методів навчання, були: М.Н. Колмакова, Ф.Г. Паначин, К.Ф. Присяжнюк, З.І. Равкін, М.Н. Скаткін, А.І. Янцов, а також науковці та педагоги сьогодення такі як О.О. Любар, І.В. Зайченко, Д.Т. Федоренко.

Проблема розвитку методики навчання предметів знайшла відображення у наукових дослідженнях: *у докторських дисертаціях висвітлено такі аспекти диференційованого навчання як: теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів (П.М. Гусак), становлення і розвиток методики навчання хімії в загальноосвітніх школах (Н.І. Лукашова), проблеми групової навчальної діяльності школярів (О.Г. Ярошенко), дидактичні засади профільного навчання в загальноосвітній школі сільської місцевості (Н.І. Шиян), профільне диференційоване навчання інформатики в старшій школі (Т.Б. Захарова) та ін. У кандидатських дисертаціях О.І. Буковської, Т.І. Вороненко, Г.А. Кувшинока, О.В. Рибнікова, Т.О. Шевчук, О.П. Шестакова та ін. розглянуто методичні аспекти диференціації, що стосувалися профільного навчання з окремих предметів (хімія, математика, інформатика).*

Проте не дивлячись на наявність певних успіхів у вирішенні теоретичних і практичних аспектів *проблема залишається актуальною у шкільній педагогіці.*

Формулювання ЦІЛЕЙ РОБОТИ.

Метою статті є дослідження теоретичних та методичних аспектів розвитку методики навчання української школи на диференційованому підході; її сутність; характерні ознаки етапів розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ.

Загальноосвітня українська школа у своєму розвитку пройшла нелегкий шлях від

КОРИСНИЙ ДОСВІД МИНУЛОГО

Зауважимо, що єдиним правильним шляхом розв'язання цих завдань була побудова змісту цілеспрямованого, умотивованого навчання орієнтованого на диференціацію на другій (частково), третій ступенях навчання. Поступово розвиток радянської школи наповнювався елементами диференційованого навчання.

Аналіз проблеми єдності і диференціації вітчизняної школи в її історичному аспекті показує, що в теорії і практиці, народної освіти існували й існують дві тенденції, кожна із яких об'єктивно зумовлені.

Перша тенденція сформульована як вимога забезпечення єдиної та загальнодоступної школи для всіх дітей, відсутність соціальних, національних та кастових обмежень, загальності її цілей та завдань, принципів в організації навчального процесу, умов для досягнення всіма учнями єдиного рівня загальноосвітньої підготовки.

Друга тенденція орієнтована на необхідність найбільш повного врахування в організації і змісті навчання як індивідуальних відмінностей учнів, так і специфіки різних типів середніх навчальних закладів, притаманних кожній конкретній школі, її виробничому оточенню. Різні форми диференційованого навчання у загальноосвітній школі найчастіше пов'язувались з реалізацією саме цієї другої тенденції.

Якщо розглядати поняття «єдність» у змісті другої тенденції, то воно розкриває реальні можливості учнів і вчителів. Єдність ґрунтується не в уніфікації й однаковості навчання для всіх, а у формуванні наукового світогляду, розвитку індивідуальних нахилів й здібностей кожного, забезпеченні можливості неперервної освіти і самоосвіти, можливості змінювати (у разі потреби) профіль навчання. Тому розглядаючи поняття «єдність» у такому трактуванні воно набуває іншого відтінку в значенні, який передбачає внутрішню і зовнішню диференціацію змісту навчання з урахуванням вікових особливостей та можливостей учнів.

У 1966 році у школах було запроваджено дві форми диференційованого навчання: рівнева, яка була представлена тільки факультативними курсами, курсами за вибором для 7-10-ти класів та профільна – спеціалізовані школи (класи) з поглибленим вивченням одного або декілька предметів (9-10-ті класи). Із 1967 по 1970 рр. охоплення учнів факультативами збільшилося з **33,1** до **46,6%**. Було створено **80 найменувань навчальних програм**, із них **62** були рекомендовані Міністерством освіти СРСР як загальносоюзні.

Зазначимо і те, що в радянській школі зовнішнє диференційоване навчання здійснювалося переважно через організацію позакласної роботи з предмету. Творчо працюючи вчителі почали надавати їй особливої уваги, оскільки ця форма роботи, більш ніж уроки, сприяла розвитку в учнів самостійності, творчої самодіяльності і винахідливості, дозволяла за умови відсутності факультативів глибше й конкретніше ознайомлювати учнів із багатьма питаннями хімії, встановлювати тісніший зв'язок теоретичного матеріалу, що вивчався, з практикою використання його у виробничих умовах, життєвих ситуаціях.

У 80-х роках минулого століття унітарна школа стала змінюватися на особистісно зорієнтовану українську школу. Викладання навчального предмету засновувалося на індивідуальних здібностях учнів, на їх інтересах.

Уже в 90-х роках профільна диференціація для 10-11 класів відбувалась за програмами, які відрізнялись не тільки глибиною викладання матеріалу, а й змістом і обсягом вправ з предмету, вимог до знань і умінь.

унітарної до особистісно зорієнтованої. У радянські часи школа будувалась як єдина. Поняття «єдина» середня школа тривалий час трактувалась як обов'язкова однаковість шкільних програм, підручників, єдиний перелік перевідних та випускних екзаменів. В учителів, керівників народної освіти вкоренився стереотип педагогічного мислення, що все повинно бути однаково. Хибність цього стереотипу ми бачимо в суперечності з завданнями, які вирішує сьогодні педагогіка. Одне із головних завдань педагогіки це розвиток особистості. Тому *уроки минулого завжди ведуть у майбутнє* (див. вріз).

Українська школа радянського періоду потерпала від перевантаження учнів, процентоманії, окомилування тощо. Навчання учнів в старших класах мав примусовий характер. Все це лихоманило школу, протягом трьох десятиріч. Школа вимушена була доробляти, переробляти, удосконалювати програми, підручники. Вся робота була спрямована на пошук загальнодоступних усереднених програм, спробу зробити їх посильними для всіх учнів. Важливо наголосити, що це завдання не вирішилося, оскільки основним у цих спробах став учень з однаковими здібностями, навчальними можливостями.

Під таким кутом зору відбувалося реформування освіти 60-80-х років ХХ століття. Гострою проблемою для школи стала орієнтація навчання на «нижній рівень» знань. Орієнтація навчального процесу на «максимум засвоєння» не використовувалось як для сильних, так і для слабких учнів. Для сильних рівень навчання постійно занижувався, орієнтуючись на «середнього» учня. Для слабких – максимальний рівень засвоєння знань вів до перевантаження навчання. Зрозуміло, що розвиток творчої особистості не може

здійснюватися при «середньому» типі навчання.

Історико-логічний аналіз визначив, що «єдина», унітарна школа 60-80-х років минулого століття на практиці привела до:

- навчання шкільних предметів проходило у примусовому темпі, що приводило до формалізму в оцінюванні знань;
- профорієнтаційна робота без допрофесійної підготовки була неефективною. У багатьох учнів відсутнє бажання одержувати атестат про закінчення середньої школи, який не давав права на кваліфіковану роботу;
- учням не було створено умов щодо саморозвитку, самовдосконалення.

Наприкінці ХХ й початку ХХІ століття на основі прийнятих нормативно-законодавчих документів Урядом України (Закон «Про загальну середню освіту», 1999 рік; Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2004 р.) шкільна освіта продовжує змінюватися, переходячи до нового змісту і дванадцятирічного терміну навчання.

У зв'язку з цим виникає потреба в пошуку нових форм, методів навчання, які б змогли гармонійно розвивати особистість.

«Наше завдання «не загубити» жодної дитини, дати кожній можливість розкрити все краще, закладене природою, сім'єю, школою», – писала С.А. Логачевська [3].

Перший етап розвитку національної школи як єдиної або унітарної школи створив умови перетворення на особистісно зорієнтовану школу, яка поклала в основу особистість не тільки індивідуальні здібності, а й навчальні можливості. Пізнання навколишнього світу через навчальні об'єкти (біологічні, фізичні, хімічні, математичні) стали досягненням особистісно зорієнтованої школи

Особистісно орієнтований підхід до навчання предметів розглядається як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, в основу якого покладено психолого-технологічні та медико-психодіагностичні, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості дитини та її гармонічний розвиток.

Як стверджує психолог І.С. Якиманська, *особистісно орієнтоване навчання* – це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність: суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти [9]. **Пріоритетом такого навчання є:**

- Індивідуальність, самоцінність, самобутність дитини як активного носія суб'єктивного навчання в школі (учень не стає, а від самого початку є суб'єктом пізнання).
- При конструюванні та реалізації освітнього процесу потрібна особлива робота вчителя для виявлення суб'єктивного досвіду кожного учня.
- Розвиток учня як особистості відбувається не тільки шляхом оволодіння ним нормативною діяльністю, а й через постійне збагачення суб'єктивного досвіду як важливого джерела власного розвитку.
- Головним результатом учіння стає формування пізнавальних здібностей на основі оволодіння відповідними знаннями та умінями.

У **80-90-х роках з'явилися школи з поглибленим вивченням предметів**. Основною спеціалізацією стало узгодження позицій щодо змісту навчання, обрання програм з поглибленим вивчення предметів, залучення вчителів до планування і реалізації їх, координація й аналіз матеріалу та оцінювання результатів діяльності учнів, навчальних закладів. У цих школах один предмет чи цикл предметів учні вивчають поглиблено за спеціальними програмами.

У радянський період таких шкіл і класів із поглибленим вивченням предметів було відкрито не так багато, а в сільській місцевості їх майже не було. Але цей напрям диференційованого навчання виявився найбільш перспективним у період відродження української державності, коли принцип диференційованого підходу до навчання став провідним у реформуванні шкільної освіти.

Починаючи з 2010 року відбувається якісне поліпшення національної освіти. У зв'язку з новим підходом до організації навчально-виховного процесу шкільної освіти профільність стає ефективним

засобом диференційованого навчання у старшій школі, вона забезпечує глибшу підготовку старшокласників у тій галузі знань і діяльності, до яких у них сформувався стійкі інтереси і здібності. Розвиток диференційованого навчання збагачується новим якісним елементом – рівневим викладанням предметів у класах старшої школи.

Дослідження питання викладання предметів у 10-11 класах, починаючи з 2010/2011 навчального року, відбувалося за новими програмами, де матеріал був представлений за трьома рівнями (стандартний, академічний, профільний). Такі зміни в методиці диференційованого навчання кардинально перетворили викладання в старшій школі – з'явилися варіативні програми, підручники, навчально-методичне забезпечення.

Статистичний аналіз обраних рівнів навчання старшокласників показав, що *стандартний рівень* вибрали – **75%**, *академічний* – **20%**, *профільний* – **5%**. На наше переконання такий підхід якісно змінив та доповнив розвиток диференційованого навчання, але формування і розвиток особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, їхні освітні потреби, нахили, інтереси та здібності, зумовлені орієнтацією на майбутню професію були недостатньо враховані [5].

На розвиток методики навчання особистісно орієнтованої школи вплинуло участь учнів у міжнародних дослідженнях за програмою TIMSS, PISA. Слід відзначити, що зміст тестових завдань цих програм включав як навчальний (предметний), так і інтегрований матеріал з практичним спрямуванням (декілька предметів), що поклала основу в зміну змісту завдань навчальних предметів.

У документах XXI століття закладається нова модель функціонування загальної середньої освіти. Вона спрямована на гуманне ставлення до дитини, повагу до неї. Модель нової школи засновувалась на удосконаленні педагогічного середовища, оптимізації навчально-виховного процесу, створенні в учнів внутрішньої мотивації до навчання.

На початку XXI століття змінюються принципи навчання, а принцип диференційованого підходу до навчання залишається провідним, адже саме вони регулюють діяльність суб'єктів навчального процесу, визначають зміст, організаційні форми та методи роботи. Головним суб'єктом навчання є дитина з її пізнанням себе та своєї власної діяльності.

Така реформа національної освіти, що здійснюється від початку століття, зовсім не зводиться до простого збільшення на один-два роки навчання. Головним пріоритетом є якісні зміни середньої освіти, надання їй такої сутності, що максимально відповідала б підготовці до життя людини за сучасних вимог. У цей період нормативно-правова база шкільної освіти змінюється та поповнюється новими документами.

Починаючи з 2013-2014 років українська школа орієнтується на компетентнісний підхід у навчанні. Поступово оновлюється методика навчання в повній загальній середній освіті. Розбудова Нової української школи стало продовженням тих змін, які почалися ще у радянські часи.

Сучасна методика диференційованого навчання хімії має бути насичена новими вміннями, які розвивають особистість XXI століття з новими цінностями, що дає їй бути конкурентоспроможній на ринку праці. До нових умінь слід віднести: уміння вирішувати складні завдання, критично мислити, бути креативним, працювати в команді (знайти своє місце в команді), досліджувати проблему у групі, спілкування з однолітками, виробляти командне рішення, приймати рішення і не просто приймати, а навчитись швидко приймати рішення, вміння вести переговори, навички координації взаємодії і управління, емоційний інтелект, когнітивна гнучкість, уміти шанувати гідність іншої людини та власну.

Кожне сформоване вміння повинно бути корисним для вибору майбутньої професії, для вибору траєкторії розумового розвитку особистості. Орієнтація на досягнення компетентностей задає принципово іншу логіку організації загальної освіти, а саме логіку вирішення завдань і проблем, при-

чому не тільки і не стільки індивідуального, скільки групового характеру. Відповідно перед учителем постає завдання не примушувати, а мотивувати учнів до творчої діяльності, формувати потребу у виконанні дослідницьких завдань, сприяти отриманню досвіду креативної діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до знань і до процесу їх отримання.

ВИСНОВКИ

- Освітній процес має стати місцем безпеки для учня з атмосферою довіри і взаємоповаги. Педагогіка партнерства, на якій ґрунтується Нова українська школа засновується на особистісно зорієнтованому навчанні. На відміну від нинішньої школи, де об'єктом пізнання є зовнішній світ (математичні, фізичні, хімічні, біологічні об'єкти), в особистісно зорієнтованому навчанні вектор діяльності спрямовується на пізнання учнем себе, процесу взаємодії зі світом і смислу власної діяльності.
- Дослідження переконало, що освітній процес має бути поєднаний в цілісну систему з діагностикою навчальних можливостей учнів; змістом; методичними формами, методами, засобами, прийомами; готовністю вчителя працювати в інноваційному середовищі, контроль та оцінювання учнів, яка допоможе змінити український заклад на якісну Нову українську школу.
- Головним досягненням сьогодення є синхронізація школи до потреб життя. Тільки новий учитель, який знає нові методики диференційованого навчання, вміє користуватись комп'ютером, любить свій предмет зможе працювати в Новій українській школі. Це означає, що середня освіта не тільки повинна змінюватись, а бути попереду цих змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братанич О.Г. Реалізація диференційованого навчання в умовах комбінованого уроку / О.Г. Братанич // Рідна школа. – 2000. – № 11. – С. 49-52.
2. Концепція «Нова українська школа: основи стандарту освіти». – Львів, 2016. – 64 с.
3. Логачевська С.П. Індивідуалізація завдань для шестиліток / С.П. Логачевська // Початкова школа. – 1990. – № 2. – С. 27-30.
4. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 21.11.2017). – Назва з екрана.
5. Юзбашева Г.С. Диференційоване навчання хімії в шкільній освіті України: монографія. – Херсон : Айлант, 2017. – 380 с.
6. Юзбашева Г.С. Організація навчального процесу : метод. посібник / Г.С. Юзбашева, М.М. Глазунов. – Х. : Вид. група «Основа», 2014. – 128 с. – (Б-ка журн. «Хімія»; Вип. 4 (136)).
7. Юзбашева Г.С. Диференційоване навчання у шкільній освіті (історичний аспект) / Г.С. Юзбашева // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 32 : збір. наук. праць / за ред. проф. В.Д. Сиротенка. – Київ, 2012. – С. 246-253.
8. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное образование / И.С. Якиманская // Новые ценности образования. Тезаурус для учителя и школьных психологов. Вып. 1 / ред.-сост. И.Б. Крылова. – М., 1995. – С. 55-56.

Галина Юзбашева

Етапи розвитку методики обучения в украинской школе на основе дифференцированного подхода

Данная статья касается этапов развития методики обучения в украинской школе. Каждый этап раскрывает характерные черты, присущие соответствующей школе. Реформирование полного среднего образования связано с изменениями общества, общественной жизни.

Ключевые слова: этапы развития; унитарная школа, личностно ориентированная, компетентностная; дифференцированный подход; траектория развития личности; умение XXI века.

Galina Yuzbasheva

Stages of the development of teaching methods in the Ukrainian school on the basis of a differentiated approach

This article touches upon the stages of development of teaching methods at the Ukrainian school. Each stage reveals the characteristics that are inherent in one school or another. Reforming a complete general education is associated with changes in society and public life.

Keywords: stages of development; unitary school, personally oriented, competent; differentiated approach; trajectory of personality development; skills of the XXI century.

Педагогіка
школи

УДК 37.011.
3-052:316.614

**Наталія
БЛОУС**

Завідувач
комунальної установи
«Скадовський районний
методичний кабінет»
Скадовської
міської ради

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2018

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

У статті розкрито сутність процесу соціалізації особистості, окреслено алгоритм реалізації підготовки педагогічних працівників до розбудови сучасного освітнього простору, що сприятиме успішній соціалізації учнівської молоді.

Ключові слова: соціалізація, освітній простір, компетентності, управління, соціальна технологія, методика, моніторинг, адаптація, освіта.

Постановка проблеми. Сучасна освіта реформується та швидко оновлюється. При формуванні нової системи цінностей, створенні сучасних адаптованих моделей соціалізації дітей та учнівської молоді, на жаль, реальна картина є іншою. Як свідчать відгуки батьків та випускників сучасної школи, молодь не є соціально адаптованою до дорослого життя, не може застосовувати здобуті уніфіковані знання на практиці, внаслідок чого виникають труднощі в спілкуванні та пошуку свого місця в житті.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Інтерес до проблеми соціалізації особистості виник давно. Про це свідчать праці учених ХХ століття, зокрема, Л. Виготського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, І. Кона, Л. Буювої, Л. Рубінштейна, в яких ідеться про взаємозалежність між умовами соціального середовища та розвитком особистості, необхідність активного опо-

средкування особистісного розвитку [4, с. 3-4].

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття поняття соціалізації учнівської молоді, шляхів подолання негативних явищ у сучасному освітньому просторі та пошук більш ефективних шляхів соціалізації особистості, орієнтованих критеріїв моніторингу соціалізації та адаптації, форм та методів здійснення спеціальної підготовки педагогічних працівників у міжкурсовий період, системи роботи освітніх закладів за інноваційною структурою соціалізуючого простору та методичного супроводу вдосконалення професійної компетентності педагогів, що сприятиме успішному процесу соціалізації сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу. На концептуальному рівні сьогодні державою визначено **суспільно важливе завдання для освітян** – «забезпечити розбудову такого освітнього простору, у якому осо-

бистіть з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом» [2, с.13].

Методичний супровід має становити цілісну систему взаємопов'язаних дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійного рівня освітян щодо здійснення процесу соціалізації особистості, соціалізуючої спрямованості педагогічних інновацій, розвиток ініціативи й творчості кожного учителя зокрема і в цілому, підвищення результативності освітнього процесу, досягнення оптимальних результатів, поліпшення міжособистісних стосунків між учасниками освітнього процесу, підготовки конкурентоспроможних випускників, здатних адаптуватися до змін у соціально-економічному середовищі, конкурувати на українському та європейському ринках праці [5].

З урахуванням факторів (біологічних і соціальних), процесів, що зумовлюють якісні зміни життя (стиль виховання в сім'ї, узгодженість вимог та виховних дій між родиною, закладом освіти, громадськими організаціями, органами самоврядування, вироблення потреби в комунікаціях, самосприйняття та самооцінка) й має вибудовуватися сучасний освітній простір [1].

«Простір» – це педагогічне явище, яке акумулює потенціал сім'ї та навчального закладу, інтегрує різноманітні впливи на особистість з боку інших соціальних інститутів з метою усунення

будь-яких перешкод, ускладнень процесу соціалізації особистості. **Сутність інноваційних змін**, що можуть відбутися в результаті розбудови такого освітнього простору, «полягає у формуванні готовності дитини, підлітка, юнацтва до взаємодії з соціумом, тобто простором у широкому соціальному значенні» [4, с. 7].

З огляду на складність, багатаспектність теми науково-методичного дослідження *визначено організаційно-управлінські умови щодо участі всіх суб'єктів: методичної служби – закладів освіти – учнівської та батьківської громадськості*, що дасть можливість чітко визначити напрямки діяльності кожного суб'єкта.

На рівні районної методичної служби (теоретичний супровід):

- здійснюється бібліографічний огляд літератури з теми дослідження, поповнюється методичний книжковий фонд, проводяться презентації науково-методичних посібників;
- розробляється для педагогів перелік тем для індивідуального дослідження в міжквестаційний період;
- створюється картотека досвіду роботи вчителів, які пройшли відповідне навчання, отримали сертифікати та мають право викладати громадянознавчі та інші курси (факультативи) соціалізуючого спрямування, починаючи з початкової школи;
- надається практична допомога навчальним закладам у підготовці та проведенні заходів із залученням провідних науковців з питань соціалізації особистості;

Якомога глибше знати духовний світ дитини – це перша заповідь і вчителя, і директора. Все, що здійснюється у школі, має мати глибокий моральний зміст
 В. Сухо-млинський

**Виховує
кожна
хвилина
життя
і кожен
куточок
Землі,
кожна
людина,
з якою
стикається
осо-
бистість
дитини**
В. Сухо-
млинський

- запроваджується проведення для вчителів, вихователів, інших спеціалістів під час районних навчально-методичних семінарів тренінгових занять, педагогічних дискусій за зразком «Дебати» з метою практичного засвоєння ними цих методів;
- організовується в межах освітніх округів спільно з місцевими органами управління освітою проведення Дня педагогічної ідеї, під час якого керівники матимуть можливість представити та захистити ідею оригінальної структури (моделі) освітнього соціалізуючого простору та внести корективи, доповнення відповідно до наданих рекомендацій;
- залучаються педагогічні працівники до оволодіння дистанційними курсами, що пов'язані з проблемою соціального становлення особистості.

Практичне впровадження: методична сесія для вчителів природничо-математичних дисциплін, початкових класів та вихователів дошкільних навчальних закладів «Соціокультурна та комунікативна змістова лінія на уроках різних освітніх галузей» за участю науковців КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»; методична сесія для вчителів гуманітарного циклу «Мовленнєва соціалізація як соціально-педагогічна проблема»; постійно діючий Фестиваль педагогічної майстерності «Гармонія руху» з питань наступності навчально-виховної роботи між дошкільною, початковою та базовою школами; мі-

жрайонний майстер-клас між Бериславським і Скадовським районами «Креативні підходи до створення розвивального середовища в дошкільних навчальних закладах»; педагогічний Hyde Park «Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти в контексті національно-патріотичного виховання»; районна конференція учителів англійської мови «Практично-діяльнісні технології формування комунікативної компетентності учнів»; панельна дискусія-практикум «Оптимізація освітнього процесу за допомогою мнемотехніки як сучасної технології ефективного засвоєння нової інформації» за участю Г.А. Чепурного, доктора педагогічних наук РАЕ, президента Асоціації розвитку творчої особистості «ВАРТО», керівника міжнародного центру освітніх технологій «Школа ейдотехніки», голови оргкомітету Міжнародного Форуму освітніх технологій «Перспектива»; районна конференція «Виховання особистості: національно-патріотичний вимір»; науковий семінар «Формування особистості через моральні принципи виховання» за участю А.І. Шевченка, засновника і наукового керівника Інституту штучного інтелекту МОН України, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, доктора технічних наук, професора із питань формування моральної особистості; тренінги з основ медіа грамотності; креативна педагогічна рада «Палітра почуттів

у фарбах міста, що цвіте красою» за участю представників батьківської громадськості, органів державної влади, громадських організацій; міжнародний Форум освітніх технологій «Перспектива»; Всеукраїнська літня школа «Освітні ініціативи»; Всеукраїнський Фестиваль педагогічної майстерності «Гуманізація освітнього простору: з Україною в серці»; майстер-клас «Let's Teach Together!»; районний клуб учителів іноземної мови «Get a Life»; педагогічні ситуації «Управління процесом соціалізації дитини в умовах закладу нового типу» («Школа резерву»); трибуна думок «Єдність навчання і виховання як важлива умова успішної соціалізації» («Школа стажистів»).

ВИСНОВКИ

Освітні заклади протягом тривалого історичного часу є провідним чинником соціалізації особистості.

Зважаючи на проблеми соціального становлення особистості та виклики часу, пошук нових моделей розвитку освітнього простору, який має забезпечувати соціально-педагогічні умови успішної соціалізації дитини, триває та постійно вдосконалюється [3].

Водночас суспільно важливим завданням для освітян є забезпечення розбудови такого освітнього простору, у якому особистість з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом, бо ознакою успішності процесу соціалізації особистості здобувача освіти є його готовність взаємодіяти з соціумом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вольфовська, Т. О. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації / Т. О. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 3/4. – С. 141–148.
2. Калініна, Л. Управління новою українською школою : порівняльна характеристика концептуальних змін / Л. Калініна // Директор школи: для керівників середніх навчальних закладів. – 2017. – № 1/2. – С. 12–21.
3. Процес соціального становлення особистості: зовнішні впливи. Реферат [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/29663/> (дата звернення: 07.04.2018).
4. Соціалізація дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі. Теоретико-методологічні засади процесу соціалізації дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі: метод. реком. / за заг. ред. Л.М.Назаренко. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 48 с.
5. Соціалізація дітей та учнівської молоді: практично-орієнтований аналіз: метод. реком. / за заг. ред. Л.М. Назаренко, Т.О. Кузьміч. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. – 65 с.

Наталія Белоус

Механизмы социализации личности в современном образовательном пространстве

В статье раскрыта сущность процесса социализации личности, определен алгоритм реализации подготовки педагогов к развитию современного образовательного пространства, что способствует успешной социализации учащейся молодежи.

Ключевые слова: социализация, образовательное пространство, компетентности, управление, социальная технология, методика, мониторинг, адаптация, образование.

Natalia Bilous

Mechanisms of socialization of personality in modern educational area

The article deals with the essence of the process of socialization of the individual, presents the structure and algorithm for the implementation of the training of teachers for the development of modern educational space aimed at the successful socialization of the youth.

Keywords: socialization, educational space, competence, management, social technology, methodology, monitoring, adaptation, education.

ФЕНОМЕН ОБДАРОВАНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК 376-056.45

У статті розглянуто проблему розвитку обдарованих учнів в закладах загальної середньої освіти. Аналізується вплив інноваційних педагогічних технологій на ефективність освітнього процесу з метою розвитку обдарованості. Розкрито якості особистості дитини, які дають можливість здійснювати пошук використання нестандартних способів розв'язання інтелектуальних проблем розвитку. Звертається увага на необхідність постійного підвищення рівня кваліфікації вчителя в організації навчальної діяльності.

Ключові слова: обдарованість, інноваційні технології, освіта, технології, творча діяльність, обдаровані діти, концепція освіти обдарованих учнів.

**Людмила
СТРАТІЙЧУК**

Директор
Херсонського
НВК «Дошкільний
навчальний заклад –
загальноосвітня школа
I-III ступенів» № 15
Херсонської міської ради,
відмінник освіти України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Здатність до збереження і примноження інтелектуального потенціалу нації є життєво необхідною для суспільства, яке існує в умовах процесів глобалізації та інформатизації XXI століття. З огляду на це одним із пріоритетних напрямів державної політики України є постійна підтримка обдарованої молоді – потужного потенціалу творення майбутнього України.

Мета статті – актуалізувати та розкрити основні проблеми соціалізації обдарованої дитини, проаналізувати причини їх виникнення. Визначити умови розвитку обдарованих учнів та проаналізувати вплив окремих освітніх технологій на ефективність означеного процесу.

Виклад основного матеріалу. Творчий, інтелектуальний потенціал людей є важелем прогресу суспільства, тому обдарованість необхідно своєчасно виявити і розвивати. Дослідники стверджують, що багато надзвичайно обдарованих людей не реалізували своїх можливостей через несприятливе виховання в дитинстві. Вивчення виявів обдарованості тривалий час

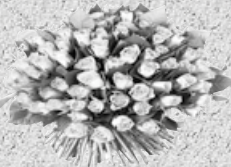
було спрямовано переважно на інтелектуальні здібності. Психологи розглядають обдарованість як складне психологічне явище, невіддільне від особистості, як наявність здібностей, їх своєрідне поєднання, від якого залежить можливість успішної діяльності.

Обдарована дитина – дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для таких досягнень у певному виді діяльності [3].

Важливою характеристикою обдарованості є креативність – здатність до творчості. Згідно із психологічними дослідженнями основою обдарованості є закладений від народження творчий потенціал, який розвивається впродовж усього життя людини. Він не залежить безпосередньо від рівня розумових здібностей, оскільки діти з високим рівнем інтелектуального розвитку іноді володіють незначним творчим потенціалом [1].

Обдаровані діти часто є оригінальними у поведінці та спілкуванні. Вони використовують особливі способи спілкування з дорослими в діалогі, чутливі до ситуації спілкування, виявляють умін-

Від редакції
60 років закладу!
Вітаємо!!!

ня спілкуватися не лише словесно, а й за допомогою невербальних засобів (міміки, жестів, інтонації тощо), легко вступають у контакт з однолітками, прагнуть до лідерства у спільній діяльності. [4].

Херсонський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів» № 15 Херсонської міської ради є **закладом з хорошими традиціями**, багаторічними результативними напрацюваннями педагогів, інноваційними підходами до освіти. У школі створено комфортні умови для навчання та самореалізації кожного учня в пізнавальній та предметній діяльності.

Важливою умовою ефективної освітньої роботи з обдарованими дітьми є співробітництво школи і сім'ї. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу. Визначною подією для всього колективу стало здобуття щорічної премії «Гордість країни» (2007 р.) учнем Романом Купріяновим в номінації «Рідкісний талант». Це є прикладом співпраці школи та родини.

Окрім того, педагогам необхідно постійно підвищувати свою майстерність у організації роботи з обдарованими школярами, ефективно використовувати результати педагогічної діагностики, глибоко розуміти її сутність, застосовувати технології розвивального навчання, вести пошук оптимальних засобів індивідуалізації навчально-виховного процесу.

Педагогічний колектив Херсонського навчально-виховного комплексу № 15 Херсонської міської ради за результатами роботи з обдарованою молоддю здобув сертифікат Всеукраїнського конкурсу-рейтингу загальноосвітніх навчальних закладів у роботі з обдарованими дітьми, що підтверджує наявність сприятливих умов для розвитку обдарованих дітей в закладі. **Навчальний заклад пройшов гідний шлях протягом 60 років** (1958-2018 рр.): від початкової відомчої залізничної школи, потім семирічної, восьмирічної, а в 1998 р. в школі відбулися зміни – заклад І-ІІ ступенів реорганізовано в загальноосвітню школу

І-ІІІ ступенів, що стало вирішальним для її подальшого не тільки існування, а й розвитку. За рішенням сесії Херсонської міської ради № 1474 від 12.09.2014 р. заклад змінив статус із загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів на навчально-виховний комплекс.

Сьогодні школа – це колектив однодумців, який прагне, щоб навчальний заклад став улюбленим місцем, де учні не лише вчаться, а й живуть повноцінним духовним життям. Для цього в школі є все: сучасний комп'ютерний кабінет, бібліотека – лабораторія перспективного досвіду «Автоматизація бібліотечних процесів», комплекс шестиричок, спортивний майданчик та оновлений спортивний зал, сучасні навчальні кабінети, інформаційно-методичний центр, який став переможцем у міському огляді-конкурсі методичних кабінетів на кращу організацію методичної роботи з педагогічними кадрами (2009 р.); створено сучасний дизайн їдальні (третє місце в міському конкурсі на кращу організацію харчування, 2016 р.), оновлено фасад школи, комп'ютеризовано роботу адміністративної ланки, підключено навчальний заклад до мережі Wi-Fi.

Школа стала базовою для відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України, в ході співпраці з якою проведено не лише наукові дослідження, тематичні заходи різних рівнів, а й створено та опубліковано низку значущих для освіти всієї України науково-методичних праць. Серед результатів інноваційної діяльності школи – створення трьох нау-

День вишиванки

МИ ПИШАЄМОСЯ...

Ми пишаємось членами педагогічного колективу, які стали лауреатами першого (міського) етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», «Кращий шкільний бібліотекар» (завідувач бібліотеки Г.М. Кухаренко), обласного (заочного) конкурсу сценаріїв «Перлина натхнення» серед педагогічних працівників. У травні 2018 р. учитель інформатики Ю.М. Іванова, учитель географії та економіки Л.Ю. Парчевська, учитель англійської мови О.Е. Якубовська, заступник директора з навчально-виховної роботи В.В. Бурова та вчитель початкових класів С.М. Марченко **нагороджено відзнакою «Педагогічна еліта України».**

Проведені психолого-педагогічні дослідження підтверджують правильність вибору стратегічної лінії діяльності педагогічного колективу в сучасних умовах, бо саме в цей час **школа здобула перемогу в обласному конкурсі «Школи Херсонщини»** в номінації «Школа Успіху», а лабораторія управління освітніми закладами Інституту педагогіки НАПН України за результатами дослідно-експериментальної діяльності колективу присвоїла навчальному закладу титул «Школа високої педагогічної культури», і як результат – педагогічний колектив Херсонського навчально-виховного комплексу № 15 Херсонської міської ради **нагороджено Дипломом міського голови** за високий професіоналізм, активне впровадження сучасних інноваційних методів навчання та виховання, здобуття на рівні держави звання «Школа високої педагогічної культури».

Учні навчального закладу *стабільно стають переможцями міських конкурсів з образотворчого мистецтва «Барви Таврії», «Космічні фантазії», обласних конкурсів з декоративно-прикладного мистецтва «Дотик янгола», «Пригоди веселого kota», «Сміється писанка у всій її красі». Систематично діти демонструють високі результати в обласних конкурсах «Космос. Людина. Духовність», юних конструкторів, винахідників та раціоналізаторів, початкового технічного моделювання. Учні залюбки беруть участь у міських та обласних конкурсах юних фотоаматорів «Пам'ять» та «Моя Україна!» – здобуто 18 перемог.*

Учні 2-11 класів є учасниками Всеукраїнських конкурсів з базових дисциплін, зокрема, «Кенгуру», «Олімпус», «Бобер», «Гринвич», «Орлятко», «Левеня», «Патріот», «Соняшник», «Ми патріоти України», «Геліантус», «МАН-юніор», «Sunflower», отримують золоті та срібні сертифікати, цінні подарунки.

Цього року значущою подією стала перемога учня Івана Коробова в номінації «Найкращі роботи» V Всеукраїнського конкурсу есе «Я-європеець» (м. Київ).

Роль учителя є надзвичайно важливою в процесі розвитку дитини. Нелегко знайти правильний індивідуальний підхід до учнів, у яких сильніше та яскравіше, ніж в інших, виявляються ознаки розумової обдарованості. Під час роботи з такими учнями слід уникати крайнощів; не варто надмірно втручатися у формування інтелектуальних здібностей, але й не можна вважати, що розвиток дитини не потребує особливої уваги й підтримки.

Ефективність роботи щодо розвитку обдарувань у школярів передбачає також створення емоційної, доброзичливої атмосфери в процесі виконання учнями будь-яких творчих завдань, організацію діяльності учнів з розв'язання творчих завдань з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності тощо, пробудження в кожного школяра дослідницької активності, поглиблення інтересу до творчої діяльності, спонукання до успішних дій та досягнення поставленої навчальної мети.

ково-методичних збірок та двох посібників, узагальнення досвіду та підсумків дослідно-експериментальної роботи закладу в формі презентації чотирьох шкільних відеофільмів про пошуки та підсумки інноваційної діяльності. Один з цих фільмів «Успіх породжує успіх» (з досвіду управлінської діяльності директора навчального закладу Л.Л. Страгійчук) переміг в обласному конкурсі відеофільмів «Педагогічний досвід Таврії».

Значущими є перемоги учнів школи в олімпіадах з навчальних предметів на другому (міському) етапі з предметів: географія, англійська мова, інформатика, математика, правознавство, конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України в секціях «Російська мова», «Науково-технічна творчість та винахідництво», «Валеологія», «Хімія», «Мистецтвознавство», «Українська мова», «Світова література», «Англійська мова», «Фінанси, грошовий обіг і кредит» та багатьох інших конкурсах, змаганнях різних рівнів. Лише за минулий навчальний рік **397 учнів школи стали переможцями**, здобувши перше, друге і третє місце. Адміністрація закладу вживає заходів щодо мотивації учнівської молоді до успіху: оформлення галереї талантів в холі першого поверху, вручення щорічної премії «Учень року», цінних подарунків та похвальних грамот учням та батькам, висвітлення кращих здобутків у науково-методичному журналі «Освіта та розвиток обдарованої особистості», участь у Всеукраїнському проекті «Майбутнє України – талановиті діти». Упродовж останніх 20 років 26 випускників школи здобули золоті та срібні медалі. У 2016-2017 навчальному році 100% випускників 11 класу склали ЗНО, що дало їм змогу вступити до престижних закладів вищої освіти України (Київський Національний

університет ім. Т.Г. Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Одеський Національний університет ім. І.І. Мечникова, Київський Національний авіаційний університет, Національна академія Служби безпеки України).

Сьогодні потреба лідерів нової форми, громадян України компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно. Проблема виховання молодих лідерів – це проблема підготовки людини майбутнього, людини, яка відповідає вимогам нового ХХІ століття [2].

Тож важливими є пошук і підтримка учнівської молоді, чий особистісний переконання зорієнтовані на активну участь у громадському житті, молоді, яка має організаторські здібності, усвідомлює себе потенційним лідером, має бажання використовувати свою енергію та здібності заради інших, спрямовувати її на розвиток школи, міста та країни.

Участь молодого покоління в учнівському самоврядуванні – пріоритетна умова залучення учнівської молоді до радикальних перетворень, що відбуваються в нашому суспільстві. Найвідчутніші результати у формуванні соціально компетентної молоді дає широка варіативність учнівського самоврядування.

ВИСНОВКИ. Школа – це модель майбутнього суспільства. Щоб сприяти розвитку обдарованих дітей, освітній процес має бути насиченим такою творчою діяльністю, яка б забезпечувала повне задоволення їхніх потреб, надавала їм максимальну свободу для творчого просування, пробуджувала прагнення досягти успіху. Адже переживання успіху викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності й поведінки, більш чіткого усвідомлення навчальної мети та завдань щодо її втілення. У результаті цього з ранніх шкільних років у дітей формується свідоме прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самоаналізу, набуття відповідних умінь і навичок щодо творчого розв'язання проблем, тобто поступово формуються ті властивості і якості, які є складовими обдарованості особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анджейчак, А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах / А. Анджейчак // Обдарована дитина. – 2000. – № 5. – С. 8-13.
2. Апостолова, Г.В. Робота з обдарованими дітьми / Г. В. Апостолова // Обдарована дитина. – 2006. – № 1. – С. 12-15.
3. Калашнікова, А.М. Робота з обдарованими дітьми / А. М. Калашнікова // Обдарована дитина. – 2007. – № 2. – С. 23-25.
4. Рензулли, Дж., Рис, О. Модель обогочаючого школьного обучения. Основные концепции одаренности и творчества / под ред. Д.Б. Богдавленской. – Москва: Просвещение, 1997. – С. 31-32.

Людмила Стратийчук

Феномен одаренности в контексте современного образования

В статье рассмотрена проблема развития одаренных учащихся в учреждениях общего среднего образования. Анализируется влияние инновационных педагогических технологий на эффективность образовательного процесса с целью развития одаренности. Раскрыты качества личности ребенка, которые дают возможность осуществлять поиск использования нестандартных способов решения интеллектуальных проблем развития. Обращается внимание на необходимость постоянного повышения уровня квалификации учителя в организации учебной деятельности.

Ключевые слова: одаренность, инновационные технологии, образование, технологии, творческая деятельность, одаренные дети, концепция образования одаренных учеников.

Lyudmila Stratiychuk

Phenomenon of talent in the context of modern education

The article develops and describes the development of talented students in the establishments of general secondary education. The influence of innovative pedagogical technologies on the efficiency of the educational process in order to develop talents is analyzed. The child's personality qualities are revealed and they make the possibility to search the using non-standard ways to solve intellectual development problems. Attention is drawn to the continuous improvement of the teacher's qualifications in the organization of educational activities.

Keywords: talent, innovative technologies, education, technologies, creative activity, talented children, a conception of talented students' education.

Педагогіка
школи

УДК 37.011.3-052:
316.614

ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗКРИТТЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

У статті розглянуто особливості процесу соціалізації у Червонопартизанській ЗОШ І-ІІІ ступенів Нижньосірогозького району Херсонської області, історію її існування, проаналізовано роботу над науково-методичною проблемою та подано алгоритм її реалізації, висвітлено фахові та творчі досягнення вчителів і учнів, кінцевий результат процесу.

Ключові слова: соціалізація, особистість, навчальний заклад, освіта, патріотизм.

*Творення людини – найвище напруження всіх наших сил. Це і життєва мудрість, і майстерність, і мистецтво.
Діти – не тільки і не стільки джерело радості.
Діти – це щастя, створене вашою працею.*

Василь Сухомлинський

**Олена
БЛОКРИНИЦЬКА**

Директор
Червонопартизанської
загальноосвітньої школи
І-ІІІ ступенів,
Нижньосірогозького району
Херсонської області

Актуальність теми. Червонопартизанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Нижньосірогозького району Херсонської області – це сучасна українська школа нового тисячоліття. Вона є місцем духовного збагачення учня і вчителя, у якому школярі не лише здобувають знання, а й формують свою громадянську зрілість. Педагоги школи відчувають відповідальність за свій вклад у національно-культурне відродження України.

Метою статті є дослідження процесу соціалізації, де головним завданням школи залишається створення умов, необхідних для соціалізації школярів, допомога кожному знайти себе, свій життєвий орієнтир.

Виклад основного матеріалу. Цеглинка за цеглинкою, традиція за традицією, спільною роботою учнів і вчителів будувався храм науки – Черво-

нопартизанська загальноосвітня школа.

Літопис навчального закладу починається з 1949 р. Сьогодні у ньому створюються умови для саморозвитку, самоствердження, самореалізації особистості. Школа є зразком навчального закладу з міцною сучасною матеріально-технічною базою.

Педагогічний колектив школи працює над проблемою «навчально-виховне середовище як фактор соціалізації учнів», яка відповідає завданням сьогодення – надання якісної освіти учням у загальноосвітньому закладі.

Особливість Червонопартизанської школи полягає в тому, що вона дає освіту дітям із п'яти сіл Вербівської сільської ради. Для їх комфортно перебування у навчальному закладі створено кімнату школяра. У затишному приміщенні, оформленому в україн-

ському стилі, влаштовано куточок воїнів АТО – наших земляків, які захищали Батьківщину, розміщено ілюстрації до українських казок, сучасний телевізор, парти для приготування домашніх завдань, настільні ігри. Кожна дитина має змогу перепочити після напруженого шкільного дня, проконсультуватися у вчителя щодо незрозумілого питання з предмета та цікаво й змістовно провести власне дозвілля.

Педагоги школи створили кімнату народознавства, мета якої зберегти та донести до свідомості наступних поколінь історію малої Батьківщини, предмети домашнього побуту і вжитку мешканців сіл Чехівка, Партизани, Зернове, Донцове, Верби. Композиції кімнати об'єднано у розділи: «Життя та побут» (старовинні ікони, вишиванки, рушники, глиняний посуд, скриньки, музичні інструменти, меблі тощо), «Куточок хліба» (тематичні стенди, історія господарств, що функціонували на території Вербівської сільської ради), «Куточок бойової слави» (матеріали про земляків, які брали участь у Другій світовій війні, у боях за Афганістан, в антитерористичній операції), композиція «Шкільне життя» (фото випускників минулих років, репортаж із ювілейного святкування школи, стрічкова райдуга), куточок «Григорій Сковорода – гордість української нації» (філософські й літературні збірки, портрет видатного українця). Кімнату відвідують випускники минулих років, а класні керівники приходять зі своїми вихованцями, щоб розовісти про славу історію рідного села.

Коли приходиш до школи, то насамперед бачиш подвір'я, огорожене европарканом із ошатними воротами, стилізовані під старовину лави, ідеально рівне бетонне покриття, ігровий майданчик, на якому дбайливі учнівські руки посадили троянди, а педагогічний колектив виготовив іграшки у стилі садового дизайну (див. фото-вріз).

Навчальний заклад постійно співпрацює з Херсонською академією неперервної освіти, Нижньосірогозьким районним методичним кабінетом, Нижньосірогозьким будинком творчості дітей та юнацтва. Результатом співпраці є реалізація проблеми

школи, що сприяє успішній соціалізації школярів. Кожен із педагогів зробив вагомий внесок у збагачення навчально-виховного процесу, розробляючи науково-методичну проблему, обрану у поєднанні з єдиною проблемою школи.

У школі тісно співпрацюють методичні об'єднання суспільно-гуманітарного, природничо-математичного циклів, учителів початкових класів і класних керівників, які займаються дослідженням творчих знахідок колег. Із 16 працюючих педагогів на засіданні районної методичної ради затверджено досвід п'яти вчителів. Результатом методичної діяльності педагогів зі створення розробок авторських уроків, виховних заходів, узагальнення досвіду роботи провідних педагогів є друковані матеріали у предметних журналах, посібниках всеукраїнського рівня. Усього надруковано **27 статей учителів школи**.

Педагоги навчального закладу зацікавлені у підвищенні свого професійного рівня, тому завжди беруть участь у конкурсах фахової майстерності.

Як директор завжди підтримую намагання творчих учителів вдосконалювати свою майстерність. Із цією метою вивчаю кращий педагогічний досвід в Україні (м. Миколаїв) і за кордоном (м. Мінськ, Республіка Білорусь; м. Рига, Латвія). Багато цікавого й корисного запозичили педагоги школи із матеріалів міжнародної експедиції Міжнародного педагогічного клубу «Освіта без кордонів».

Результатом науково-методичної та творчої роботи педагогів Червонопартизанської ЗОШ І-ІІІ ступенів стало **визнання її опорною з методичної роботи** у Нижньосірогозькому районі.

Логічним продовженням науково-методичної діяльності вчителів є **досягнення** учнів. Завдяки плідній праці вчителів та зусиллям школярів за роки свого існування навчальний заклад випустив **65 медалістів**, відзначених «За відмінні успіхи у навчанні, праці та зразкову поведінку», які підтвердили якість здобутих знань. Вони – гордість навчального закладу, надія незалежної України: змогли успішно реалізуватися, влаштувати свої долі, принести користь дер-

Світ вступас в сторіччя Людини. Дуже важливо, що ми вкладаємо в душу наших дітей

В. Сухо-млинський

ни, солдатські могили на сільському кладовищі, традиційно проводяться мітинги та покладання вінків на знак шанування похованих у братській могилі воїнів до Дня Примирення та визволення України. Не одне десятиліття у школі учнями та дорослими проводяться трудові операції «Обеліск», «Парк пам'яті», «Вахта пам'яті», «Ветеран живе поруч». Така колективна праця пробуджує у дітей історичну пам'ять, виховує вдячність за своє життя.

Успішному здійсненню процесу соціалізації допомагають благодійники і меценати, якими є фермери, підприємці, небайдужі до долі освіти свого села

жаві, довели, що процес соціалізації має велике значення.

Особливих успіхів досягла учениця Кумінова Катерина (керівник Білокриницька О.М.), яка на обласному рівні неодноразово захищала свої дослідження з історії України (історико-краєзнавча секція наукового товариства «Еврика» МАН). Вона є переможцем III етапу Всеукраїнської олімпіади з історії (2011-2014). Така копітка праця стала показником найвищого досягнення Катерини: учениця отримала по 200 балів з історії України і всесвітньої історії та увійшла у шістку кращих учнів України.

Узагальненим індикатором соціалізації особистості є її соціальна активність. Учням Червонопартизанської загальноосвітньої школи властива висока сприйнятливність процесів, що відбуваються в державі; велике прагнення до самопізнання та пізнання свого краю, вивчення історії, традицій, культури тощо. Для організації шкільного самоврядування створено президентську республіку, участь у якій сприяє формуванню навичок нових лідерів, активній громадській позиції, успішній соціалізації. Президенту школи підпорядковуються міністерства – навчання, культури, спорту, праці, члени яких прислухаються до побажань ровесників зробити шкільне життя цікавим і змістовним.

У школі створений рій «Хортиця» з метою формування гуманного ставлення учнівської молоді до громадян похилого віку, встановлення постійного шефства над престарілими мешканцями села, проведення благодійних акцій. «Все, що здійснюється у школі, повинно мати глибокий моральний зміст», – ці слова відомого педагога стали девізом нашої волонтерської діяльності [1].

Учні школи разом із учителями впорядковують пам'ятник загиблим воїнам у роки Другої світової вій-

пересічні громадяни. Поліпшенню умов навчання та перебування учнів у навчальному закладі сприяє і піклування депутатського корпусу Вербівської сільської ради.

А. Г. Лапицький – людина, про яку можна говорити багато і тільки добрі слова вдячності. Він ніколи не забуває свою рідну школу, де пішов у перший клас, отримав атестат і сьогодні є її меценатом.

Випускник нашої школи зацікавлений у тому, щоб учні не лише здобували знання, а й мали міцне здоров'я. Завдяки його клопотанню у школу приїжджала секція карате із міста Запоріжжя. Саме із цією метою він придбав для школи спортивний майданчик, на якому діти тренуються, займаються фізичними вправами. І ось результат: наші учні у районній спартакиаді допризовної молоді серед команд юнаків, спортивних змаганнях «Джюра», «Козацький гарт» посідають призові місця.

А. Г. Лапицький улітку приїжджає у пришкільний оздоровчий табір пригостити дітей смаколиками, поцікавитися умовами їх перебування під час оздоровчої кампанії. Щоб діти із сільської глибинки мали змогу краще вивчати історію України, влаштував екскурсію на острів Хортиця у Запоріжжі, до Мелітопольського краєзнавчого музею, звідки наші школярі привезли незабутні враження, яскраві фотографії, вишукані сувеніри.

Українську духовність збудили в душах учнів концерти Запорізької консерваторії та ансамблю народної пісні із міста Запоріжжя, на які завітали і мешканці села. Гра професійного скрипаля, народні пісні, екзотичний східний танок – усе це сприяло гарному настрою, приємним спогадам. З нагоди останнього дзвінка за ініціативою мецената до школи завітав письменник Вадим Карпенко, художніми творами якого був поповнений книжковий фонд бібліотеки навчального закладу. Все це сприяє формуванню у наших учнів високого рівня соціалізації.

ВИСНОВКИ. «Нова українська школа – це школа для життя у XXI столітті» [2]. Такою є сьогодні наша школа. Сучасна проблема соціалізації учня, забезпечення успішної реалізації особистості школяра в дорослому житті стала основною освітнього

процесу закладу. Всі науково-дослідницькі, методичні, виховні намагання вчителів спрямовані на формування в учнів потреби і здатності навчатися та застосовувати на практиці здобуті знання впродовж життя, щоб стати успішним громадянином своєї держави. Педагогічний колектив Червонопартизанської ЗОШ I-III ступенів успішно справляється із поставленими перед ним завданнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський, В. «Сто порад вчителю». [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://www.studmed.ru/view/suhomlinskiy-v-sto-porad-vchitelyu_19d3cdec903.html (дата звернення: 15.04.2018).

2. «Нова українська школа — це школа для життя у XXI столітті» — інтерв'ю з міністром освіти і науки України Л.М. Гриневич. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-tse-shkola-dlia-zhyttia-u-xxi-stolitti-interviu-z-ministrom-osvity-i-nauky-ukrainy> (дата звернення: 15.04.2018).

Елена Белокрыницкая

Процесс социализации – залог успешного раскрытия возможностей современного школьника

В статье рассмотрены особенности процесса социализации в Краснопартизанской ООШ I-III ступеней Нижнесерогозского района Херсонской области, история ее существования, проанализирована работа над научно-методической проблемой и представлен алгоритм ее реализации, освещены профессиональные и творческие достижения учителей и учеников, конечный результат процесса.

Ключевые слова: социализация, личность, учебное заведение, образование, патриотизм.

Olena Bilokrinizka

Chervonopartizanskaya secondary school I-III degrees: the process of socialization – the key to the successful disclosure of opportunities of modern schoolboy

The article deals with the peculiarities of the introduction of the socialization process in Chervonopartizanskaya secondary school of I-III degrees of Nizhniy Sigorozhsky district, the history of its existence, the work on the scientific and methodological problem, the algorithm of its implementation, the professional and creative achievements of teachers and students, and the final result of the process.

Keywords: socialization, personality, educational institution, education, patriotism..

УДК 37.091.2

Педагогіка
школи

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ, ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ – МАЙБУТНЬОГО ДЕРЖАВОТВОРЦЯ

У статті йдеться про складові сучасного освітнього закладу, що передбачає розвиток особистості в умовах розбудови Нової української школи, яка покликана підготувати громадянина України, здатного до життя, готового до свідомого життєвого вибору та самоорганізації.

Ключові слова: проектна діяльність, Нова українська школа, демократичне середовище, учнівське самоврядування, шкільні ініціативи, педагогічні ідеї.

Освіта є розкриття образу Бога в дитині. Вона є спрямованість до пізнання людиною своєї духовної сутності. Вона є спрямованість на перетворення життя на Землі, вивіщення його, спрямування до торжества прекрасного.
Шалва Амонашвілі

**Ганна
СОЛОМАХІНА**

Директор
Каховської спеціалізованої
ЗОШ I-III ступенів № 2
з поглибленим вивченням
іноземних мов
Каховської міської ради
Херсонської області,
відмінник освіти України

**Зоя
ШЕШЕНЯ**

Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Каховської спеціалізованої
ЗОШ I-III ступенів № 2
з поглибленим вивченням
іноземних мов
Каховської міської ради
Херсонської області

Актуальність. Каховська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 з поглибленим вивченням іноземних мов заснована у 1887 р., тож у 2017 р. вона відзначила 130-річчя. З 2002 р. функціонує як спеціалізований навчальний заклад, метою якого є забезпечення опанування учнями іноземної мови як важливого чинника виховання лінгвістично освіченої особистості, здатної інтегруватися в багатомовну європейську спільноту.

Наш заклад – це стартовий майданчик для добрих починань і злетів кожного її вихованця. Це заклад, де кожен реалізує свої здібності й задовольняє власні інтереси.

Саме тому **актуальність** поставлених завдань полягає у прищепленні інтересу до всього найвищого, морального, у прагненні створити умови, у яких кожна дитина вірить у себе й свої можливості, має змогу відчувати радість від досягнутого, бажання й надалі наполегливо працювати над собою.

Метою статті є аналіз педагогічних ідей, знахідок, роботи колективу та створення умов для формування творчої особистості, інтелігентної, освіченої людини, яка вміє будувати гармонійні відносини зі світом.

Виклад основного матеріалу. Переосмислюючи шляхи та перспективи подальшого розвитку як індиві-

дуума, так і соціуму вважаємо *головними завданнями* сучасної школи: формувати і розвивати демократичну особистість, втілювати ідеали та цінності відкритого громадянського суспільства, ефективно реалізовувати національні інтереси, відроджувати й примножувати інтелектуальний потенціал держави, забезпечити учням можливість здобувати знання понад обов'язковий рівень, сприяти реалізації індивідуальних творчих здібностей і обдарувань кожної дитини [1].

Для розв'язання поставлених завдань визначили такі *напрями* розвитку нашого закладу:

- Школа – лабораторія розвитку розумових здібностей;
- Школа – активний і дієвий центр роботи;
- Школа здорового способу життя;
- Шкільне самоврядування – універсальна форма активності учнів;
- Школа – осередок розвитку громади;
- Школа – це простір, де формуються демократичні цінності.

Десятирічні традиції школи дають можливість відчутти надійність і стабільність навіть в умовах швидкоплинних змін у педагогічних технологіях. У нашому освітньому закладі створено культурний, духовний та інтелектуальний простір, діє шкільне *наукове товариство*.

У Малій академії наук учні роблять перші кроки в науці, вона скеровує їх на розвиток творчих здібностей, залучає до активного дослідництва, прищеплює навички самостійної роботи, розвиває комунікативні здібності.

Щороку над дослідними темами працює понад **30** учнів. У школі виховано **10** поколінь юних академіків. Нині в списках Малої академії наук – **20** дійсних членів. Проектна і науково-дослідницька діяльність старшокласників під керівництвом педагогів школи, викладачів вузів – це самореалізація власного творчого потенціалу, засіб розвитку мислення, формування навчального та

соціального статусу особистості.

Якщо переглянути тематику досліджень юних науковців школи, чітко виимальовується їх красназнавча спрямованість, використання місцевого матеріалу як наукової та джерельної бази. Обрана тема дає учням змогу поринути у пошук цікавих матеріалів, з іншого погляду подивитися на події соціального, політичного, культурного життя країни.

В учнів формуються новий світогляд, громадянськість, відбувається самовизначення в майбутній фаховій спеціалізації. За 20 років існування шкільного наукового товариства є чимало прикладів, коли учні школи роблять усвідомлений вибір майбутньої професії, у тому числі й у науковій сфері.

Таким чином, в умовах шкільного наукового товариства педагогічний колектив розробляє модель розвитку творчої особистості засобами науково-дослідницької діяльності, працює над впровадженням технологій, які стимулюють роботу дітей у секціях Малої академії наук.

Наступною моделлю нашого закладу, в якому яскраво відображається *ідея державно-громадського управління*, є участь у соціальних проектах. У 2010 р. започатковано програму «Школа як осередок розвитку громади» спільно з Всеукраїнським фондом «Крок за кроком». З 2016 р. співпрацюємо з КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» над реалізацією проблеми «Розвиток грома-

Ганна СОЛОМАХІНА

Зоя ШЕПЕНЯ

дяньських компетентностей в Україні – DOCCU». У 2017 р. школа увійшла до третьої хвилі програми «Демократична школа», що реалізується в Україні завдяки Міністерству освіти і науки України, Європейському Центру ім. Вергеланда та уряду Норвегії. **Такі проекти – цінний досвід для учнів, батьків, учителів та громади у розбудові Нової української школи та запорука успішного виховання свідомих громадян й поглиблення демократичної культури в суспільстві.**

Основною ланкою у становленні дитячого колективу є *учнівське самоврядування – самодіяльна організація дитячого життя в школі*. Вона уособлює демократичну та самодіяльну атмосферу, захищає й забезпечує права всіх учасників колективу, сприяє формуванню у них громадянськості, організаторських якостей, допомагає педагогічному колективу в проведенні різноманітних заходів, виступає їх ініціатором. Загалом учнівське самоврядування є незамінним помічником педагогів [2].

Наші ініціативи довели свою значимість, стали реальними механізмами об'єднання активних, творчих людей, які орієнтуються на ідеали громадянського суспільства, демократизацію як освіти, так і всіх сфер соціального життя, перетворення школи у просвітницький і культурний центри громади.

Важливе завдання, яке ми ставимо перед собою – становлення партнерських відносин із батьками, громадськими організаціями, місцевими органами самоврядування, ЗМІ. З 2002 р. видається шкільна газета «Що? Де? Коли?», що є чотириразовим призером Міжнародного конкурсу шкільних медіа.

«Козацька республіка» побудована таким чином, що кожен учень може обрати свій вид діяльності, займатися улюбленою справою, досягати нових щаблів свого розвитку. Структура шкільної республіки являє собою комплекс різноманітних центрів дитячої ініціативи. Роботу дитячої організації визнано кращою в

місті. «Козацька республіка» є багаторазовим переможцем і на обласному рівні.

Третій рік проходить у стінах школи дитячий кінофестиваль, заснований за ініціативою старшокласників. Фестивальні фільми ставали переможцями обласного конкурсу «В символах України – душа мого народу», Всеукраїнського конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя Україна», обласного фестивалю «Перлина натхнення».

Справжніми уроками успіху є шкільні свята, фестивалі, творчі конкурси, наукові конференції, що ніколи не обходяться без гостей: наших ветеранів праці, колишніх випускників школи, відомих і шанованих людей міста, депутатів міської ради, гостей зі столиці. Вони допомагають у всьому і, безсумнівно, надають фінансову підтримку. Завдяки такій співпраці виготовлено велику кількість концертних костюмів, придбано відео- та аудіо-техніку, мультимедійні проектори, обладнано шкільні кабінети, у яких розміщено комп'ютери, телевізори.

Засобом пропаганди спільних європейських цінностей серед молоді міста є діяльність шкільного Євроклубу, що функціонує у закладі майже 10 років та став невід'ємною складовою учнівського самоврядування. Його діяльність спрямована на залучення учнів до пізнання європейських культур. Два роки поспіль, беручи участь у молодіжних форумах, євроклубівці заявляли про себе як краща молодіжна організація в області. На всеукраїнському конкурсі молодіжних організацій у м. Кіровограді наші учні здобули абсолютну перемогу за представлення країни-члена ЄС (Швеція) і візитної картки рідного міста. Шведське підприємство «Чумак», що діє у Каховці, надало суттєву допомогу в рекламі продукції підприємства, а також як носій культури виступило консультантом у представленні етносу країни – побуту, звичаїв, національного одягу тощо. Євроклуб має свою назву, емблему, власну атрибутику. Метою й

завданням організації є різнобічний розвиток, самовдосконалення, самореалізація на благо собі, своїм одноліткам, громаді, родині, рідному місту, народові України. Діяльність Євроклубу допомагає створенню сприятливих умов для ефективної громадської діяльності, виховання активної життєвої позиції та лідерських рис. Євроклубівці є постійними учасниками відкритої міської конференції для старшокласників («*Модель ООН. Україна. Каховка*»). Завдяки плідній роботі юні вихованці школи щорічно беруть участь у програмі «*Flex*», де зазвичай перемагають.

Давня дружба пов'язує школу з громадською організацією «*Православний батьківський комітет*», засновником якої є І. В. Бжезицький, депутат обласної ради. Він є постійним гостем школи. Його змістовні лекції допомагають дітям збагнути суть християнських настанов і йти по життю шляхом віри, правди і добра. На прохання батьків запроваджено курс християнської етики, який викладає священник Свято-Покровського храму м. Каховки.

Підтримку у житті нашого колективу надає Фонд «*Знай більше*» Ігоря Хомінця, депутата міської ради. Разом з його працівниками в школі відбувається багато спільних заходів на підтримку дітей з особливими потребами та тренінгові заняття, що пропагують здоровий спосіб життя.

Щорічно учні нашої школи проходять практику у відділах міськвиконкому, де залучаються до організації та проведення міських заходів – свят, фестивалів, засідань виконавчої влади.

ВИСНОВКИ. Сьогодні можемо говорити, що діяльність Каховської СЗОШ № 2 ґрунтується на демократичних ідеалах, повазі до кожної людини та її прав, участі у справах громади, що стосуються загального добра. Тож **наша мета – відшукати країні можливості розкриття потенціалу дітей у колі їхніх**

сімей, школі та соціумі. Очевидним є й те, що соціальне партнерство допомагає встановлювати і розвивати взаємовигідні відносини між школою, учителями, учнями, членами громади й спонсорами у спільному розв'язанні проблем. Партнерство допомагає не тільки інтелектуально та духовно зростати нашим вихованцям, а й сприяє зростанню фахової майстерності педагогічного колективу [3, с. 18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех, І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: наук-метод. посіб. / І. Д. Бех. – Київ: ІЗМН, 1998. – С. 2-4.
2. Дем'янюк, Т. Методика виховання в сучасній школі: навч-метод. посіб. / Т. Дем'янюк. – Київ: НМЦ середньої освіти МОН України, 200. – 286 с.
3. Смуток, Б. Від загальноосвітньої школи-новобудови до гімназії: стратегія і тактика успіху / Б. Смуток // Директор школи. – 2007. – № 33. – С. 17-23.

Галина Соломахина, Зоя Шешеня
Современное образовательное пространство как залог развития, воспитания и социализации личности – будущего государственного деятеля

В статье идет речь о составляющих современного образовательного учреждения, предусматривает развитие личности в условиях развития новой украинской школы, которая призвана подготовить гражданина Украины, способного к жизни, готового к сознательному жизненному выбору и самоорганизации.

Ключевые слова: проектная деятельность, Новая украинская школа, демократическая среда, ученическое самоуправление, школьные инициативы, педагогические идеи.

Galina Solomahina, Zoja Sheshena
Modern educational space is sn gage of development, education and socialization of personality – the future stateman

This article refers to the components of a modern educational institution which involves the development of a personality in turms of building a new Ukrainian school that is intended to prepare a responsible citizen of Ukraine, capable of life, ready to a conscious life choice and self – organization.

Keywords: poroject work, new Ukrainian school, democratie environment, student self-governance, school initiatives, pedagogical ideas.

Педагогіка
школи

УДК 37.018.54:7

**Анжеліка
МЕЛЬНИК**

Директор
Херсонського
Таврійського ліцею
мистецтв
Херсонської
міської ради

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2018

92

ЛІЦЕЙ МИСТЕЦТВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ОСВІТНІЙ ЗАКЛАД МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті йдеться про діяльність спеціалізованого закладу мистецького спрямування як інноваційного освітнього закладу. Відпрацьовується модель упровадження в педагогічну практику поліхудожньої освіти, інтеграції предметів загальноосвітнього та художньо-естетичного циклів. Розробляється система управління освітнім інноваційним простором ліцею мистецтв.

Ключові слова: інноваційний освітній заклад, модель сучасного закладу спеціалізованої освіти мистецького профілю, поліхудожня освіта, управлінські рішення щодо створення інноваційного простору ліцею мистецтв.

«Творчість дітей – це глибоко своєрідна сфера їх духовного життя, самовираження та самоствердження, в якому яскраво розкривається самотунність кожної дитини.

Цю самотунність неможливо охопити певними правилами, єдиними та обов'язковими для всіх»

В. О. Сухомлинський

Постановка проблеми. Інноваційна школа – це вискооефективний освітній заклад, у якому апробується оригінальна педагогічна технологія, яка забезпечує ефективне функціонування цього закладу та підвищує результативність освітнього процесу.

Якою науковці вбачають сучасну мистецьку освіту, які інновації в мистецькій освіті сьогодні є актуальними, наскільки вони відповідають вимогам часу, очікуванням суспільства, запитам батьків і, найголовніше, потребам дітей, і чи створюють умови для їх нестандартного креативного творчого розвитку?

Аналіз досліджень та публікацій. У науковій літе-

ратурі питання поліхудожньої освіти висвітлено в дослідженнях І.П. Іванова, М.С. Кагана, А.О. Кияновського, Г.Г. Коломіяця, О.І. Маринівської, Г.Д. Матвєєвої, Г.А. Петрової, В.Г. Ражникова, В.А. Разумного, В.Н. Шацької та інших. Проблемами інноваційної діяльності закладів загальної середньої освіти займалися Л.В. Галіцина, Л.І. Даниленко, І.М. Дичківська, Л.М. Калініна, Н.П. Наволокова. На основі аналізу наукових досліджень і публікацій виявлено, що сьогодні залишаються недостатньо дослідженими особливості забезпечення поліхудожнього розвитку дітей в умовах закладів загальної середньої освіти [3].

Метою нашої статті є розкриття суті освітньої діяльності спеціалізованого закладу мистецького спрямування, визначення особливості освітнього інноваційного простору ліцею мистецтв, створення алгоритму організації освітнього процесу, виокремлення орієнтовних критеріїв оцінки його якості, показників ефективності діяльності як закладу поліхудожнього розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідники поняття «інновація» (нововведення) розглядають його в двох значеннях: «інновація – процес» та «інновація – продукт, результат» [1, с.73].

Сутність освітньої діяльності Херсонського Таврійського ліцею мистецтв визначають самобутні умови його функціонування, зокрема, диференційованість, динамічність, мобільність, варіативність, доступність, а головне – поліхудожність. Поліхудожня освіта в ліцеї мистецтв – це безперервний процес, що відбувається у спеціально створених сприятливих умовах для творчої діяльності учнів, забезпечення їх співробітництва у творчому процесі та самостійній творчості, що реалізуються в умовах класного та творчого колективів ліцею мистецтв. Зміст навчальної діяльності художньо-естетичного циклу ліцею відповідає пункту 2 статті 21 Закону України «Про освіту», в якому зазначається, що мистецька освіта «передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особого комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей, спрямованих на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва» [2]. Згідно зі Статутом ліцей мистецтв забезпечує здобуття учнями повної загальної середньої освіти в обсязі державного стандарту та поглиблене і профільне вивчення предметів художньо-естетичного циклу. Поглиблене (1-9 класи) та профільне (10-11 класи) навчання організовано за чотирма напрямками: музичне, театральне, образотворче, хореографічне мистецтво.

Класи формуються **за типом обраної спеціалізації**: музично-театральні та хореографічно-образотворчі на 11-річний термін навчання. На базі **класних** колективів створюються **творчі** колективи за напрямками спеціалізації: театральні, хореографічні, образотворчі, музичні. Навчальний процес здійснюється безперервно, включає **уроки** з предметів загальноосвітнього та художньо-естетичного циклів. До освітнього процесу входить і навчальна практика з предметів художньо-естетичного циклу, яка реалізується протягом навчального року у формі концертної діяльності, пленерів, участі у фестивалях, конкурсах, виставках.

Саме завдяки такій структурі ліцею під **одним дахом** у глибокому педагогічному концептуальному поєднанні **працюють п'ять навчальних напрямів**: загальноосвітня, музична, театральна, образотворча та хореографічна школи.

Учні ліцею вивчають спеціалізовані та профільні предмети такі як: «Шумовий оркестр», «Ансамбль», «Основи акторської гри», «Основи театральної гри», «Сценічний рух», «Поетика», «Художня праця», «Комп'ютерна графіка», «Зарубіжна література в контексті світового мистецтва», «Класичний танець», «Сучасний танець», «Народний танець», «Гімнастика», «Дуетний танець». Вивчаються **курси за вибором**: «Сольфеджіо», «Оркестровий клас», «Основи дизайну», «Композиція», «Музичний інструмент, вокал», «Додатковий музичний інструмент, вокал», «Сценічна практика», «Постановка концертних номерів», «Грим», «Постановка лялькової вистави».

У Херсонському Таврійському ліцеї мистецтв створено систему освітніх послуг, за якої інваріантний компонент навчального плану гармонійно поєднується з додатковими освітніми послугами. Так, наприклад, учні музичного відділення можуть вивчати предмети іншої спеціалізації, що розглядається в ліцеї як реальний **«режим розвитку»**, основна передумова виконання кожним учнем власних інтелектуальних, художньо-творчих, морально-етичних завдань, зумовлених його інте-

Формування колективу змін та авторських новацій: РЕЗУЛЬТАТИ

В інноваційній діяльності ліцею мистецтв надважливим є **кадровий компонент** формування колективу змін та авторських новацій. У чому полягає особливість формування педагогічного колективу закладу мистецького спрямування? Як показав час і досвід діяльності закладу, *«приживаються» в ліцеї ті вчителі, для яких слово «мистецтво» перетворюється на мистецтво педагогіки.* Найголовніший компонент для Херсонського Таврійського ліцею мистецтв – це любов і повага до наших учнів. Жодна інновація без цього компонента неможлива. Тож зусилля керівництва у роботі з кадровим потенціалом ліцею спрямовано на пошук талановитих і професійних педагогів, які об'єднують матеріально-технічні й методичні можливості двох освітніх циклів на створення єдиної концепції освітньої системи «педагогіки мистецтв». Сьогодні колектив працює над упровадженням циклу авторських уроків *«Фізика театру», «Фізика/хімія образотворчого мистецтва», «Математика музики», «Фізика танцю»,* які мають на меті практичне застосування теоретичних знань з предметів загальноосвітнього циклу на заняттях художньо-естетичного циклу і навпаки.

Херсонський Таврійський ліцей мистецтв, який створено у 1991 р., є ровесником незалежності нашої держави. Результатом цілеспрямованої роботи педагогічного, учнівського та батьківського колективів закладу стали успішні виступи учнів ліцею на міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях та конкурсах. На базі нашого навчального закладу працює **39 творчих колективів**, з них **двом колективам** присвоєно почесне звання *«народний художній колектив», 13 колективам* – почесне звання *«зразковий художній колектив».*

Херсонський Таврійський ліцей мистецтв спільно з управлінням освіти Херсонської міської ради постійно проводить міські заходи для освітніх закладів міста: конкурс майстрів художнього читання *«Мова моя калинова»,* фестиваль-конкурс вокально-хорового мистецтва *«Пісенне розмаїття»,* відкритий конкурс юних балетмейстерів *«Окрилені танцем».* За ініціати-ви Херсонського Таврійського ліцею мистецтв спільно з Українським державним центром позашкільної освіти при Міністерстві освіти та науки України проводяться всеукраїнські заходи для творчої молоді: Всеукраїнський фестиваль дитячих театральних колективів та майстрів художнього слова *«Дивосвіт Мельпомени»,* Всеукраїнський фестиваль музичного та хореографічного мистецтва *«На крилах гармонії».*

ресами, здібностями, потребами. Обов'язково враховуються запити батьків, рівень задоволення запитів, постійно вивчаються ефективність та якість додаткових освітніх послуг, рівень досягнень учнів.

Ураховуючи специфіку художнього розвитку особистості, необхідність ранньої спеціалізації у сфері мистецтва, у ліцеї передбачено конкурсний набір талановитих дітей до 1 класів, конкурсний добір до 2-9 класів, набір до профільних 10 класів, працює підготовча група. Створено й успішно працюють студія звукозапису *«Стимул»* та зразковий художній колектив телевізійна студія *«Об'єктив»,* які забезпечують літопис та технічний супровід діяльності закладу.

У ліцеї вирішено організаційну територіальну складову освітнього процесу просто і разом з тим ефективно: *для проведення навчальних занять створено рекреації за напрямками.* Функціонують окремо розташовані рекреації образотворчого й театрального відділень, приміщення музичного відділення поєднано із загальноосвітнім циклом – *у першій половині дня у класах проходять уроки з предметів загальноосвітнього циклу, у другій – уроки музичного мистецтва.* У кожній аудиторії встановлено фортепіано, що дає можливість усім учням постійно у вільному доступі користуватися музичними інструментами.

В одному із виступів міністр освіти Лілія Гриневич зазначила: *«У світі високих технологій, де роботи та комп'ютери перебирають на себе роботу людей (наприклад, колись всі складні математичні розрахунки робились вручну, в тому числі для запуску космічних ракет), важливо розвивати в дітях якості, які не зможуть перейняти машини»* [4].

Однією з твірних у створенні інноваційного освітнього простору є процес формування у майбутніх випускників ліцею творчого мислення, здатності до нових оригінальних ідей та їх реалізації. Саме тому в ліцеї мистецтв розробляється проект *«Покоління М»,* який формуватиме нову плеяду ліцеїстів, майбутніх менеджерів освіти й культури. *«Покоління М»*

стане активним у **30-40 рр.** двотисячних і визначатиме наше майбутнє. Випускники ліцею після втілення проекту, які є носіями цінностей, мистецької історичної пам'яті та самобутності українського етносу, знають і бережуть кращі традиції поколінь, зможуть передавати їх іншим представникам свого покоління завдяки майстерному володінню як базовими, так і мистецькими та інформаційно-технологічними компетенціями.

Нині **22 ліцеїсти закінчили ліцей із золотою та срібною медалями.** Ми пишаємось своїми випускниками, які є творцями сучасного українського мистецтва: **Макс Барських** (Микола Бортник) – український популярний співак, учасник реаліті-шоу «Фабрика зірок-2» та «Фабрика Супер-фінал», **Міша Романова** (Наталія Могиленець) – учасниця популярного співочого гурту «ВІАГРА», **Євгеній Кот** – учасник першого сезону національного талант-шоу «Танцюють всі!» та «Танці з зірками», переможець проекту телеканалу СТБ «Танцюють всі! Повернення героїв», **Михайло Досенко** – актор Київського театру драми та комедії «На лівому березі», **Дмитро Оцунок** – викладач Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва ім. Л. Утесова, актор театру «Мізантроп».

ВИСНОВКИ. Сучасний інноваційний заклад повинен гарантувати якість та ефективність освітнього процесу, пропонувати нововведення, авторське бачення, які забезпечать креативний розвиток учнів і відповідатимуть вимогам часу, задовольнятимуть освітні запити батьківської громади. Херсонський Таврійський ліцей мистецтв – неповторний, самобутний освітній заклад, де панує культ духовності, ідеалів, знань, переконань, єдності слова й діла, краси думок і вчинків, це храм мистецтв для дітей і вчителів.

Бути унікальним у суспільстві копій і повторень – велика удача і навіть талант наших дітей. Тож креативні й нестандартні школи, якою і є Херсонський Таврійський ліцей мистецтв, мають розвиватися, надавати дітям знання, учити дивитися на світ інакше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології: Підруч. 2-ге вид. допов. / І. М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2012. – 352 с.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 27.04.2018).
3. Матвеева, Г.Д. Методика вивчення та аналізу стану організації діяльності спеціалізованих шкіл художньо-естетичного профілю / Г. Д. Матвеева // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 10-14.
4. Освітні новини [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://vigivska0804.blogspot.com/p/blog-page_31.html (дата звернення 27.04.2018)

Анжелика Мельник

Лицей искусств как инновационное учебное заведение художественно-эстетического направления

В статье идет речь о деятельности специализированного заведения по направлению «искусство» в качестве инновационного учебного учреждения. Отрабатывается модель внедрения в педагогическую практику полихудожественного образования, интеграции предметов общеобразовательного и художественно-эстетического циклов. Разрабатывается система управления образовательным инновационным пространством в лицее искусств.

Ключевые слова: инновационное образовательное заведение, модель современного учреждения специализированного образования по профилю «искусство», полихудожественное образование, управленческие решения по созданию инновационного пространства в лицее искусств.

Angelika Melnyk

Lyceum of Arts as an innovative educational institution of artistic direction

The article deals with the activities of a specialized institution with artistic orientation as an innovative educational institution. The model of implantation of poly artistic education, integration of subjects of general education and artistic and aesthetic cycles into pedagogical practice is being worked out. A management system of educational innovation space of lyceum of arts is being developed.

Keywords: innovative educational institution, model of modern institution of specialized education of artistic direction, poly artistic education, managerial decisions for creation of innovative space of lyceum of arts.

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.014.3(477)

**Тетяна
МИКИТАСЬ**

Директор
НВК «Генічеська школа
I-III ступенів № 3 –
дошкільний навчальний
заклад» Генічеського
району Херсонської
області

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2018

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті йдеться про сучасний етап розвитку системи освіти в НВК «Генічеська школа I – III ступенів № 3 – дошкільний навчальний заклад», метою якого є пошук шляхів приведення змісту освітнього процесу у відповідність з особистісними запитами учнів, європейськими стандартами. Нова структура школи дає можливість засвоїти інноваційний зміст освіти й здобути компетентності для життя.

Ключові слова: управління навчально-виховним комплексом, компетентність, інноваційний навчальний заклад, Нова українська школа, проектна діяльність, педагогіка партнерства, пілотне впровадження.

Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в інших серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання... Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які народжують енергію для перетворення труднощів, бажання вчитися.

В. О. Сухомлинський

Актуальність проблеми. Одним із провідних напрямів системи виховання школярів є орієнтація на розвиток індивідуальності дитини, та подання їй допомоги у розв'язанні важливої для неї проблеми. Від того, наскільки педагог-вихователю зможе вчасно помітити, правильно зрозуміти та коректно сприяти розв'язанню проблемної ситуації, в якій перебуває учень, залежить успішність педагогічного впливу на розвиток особистості учня, прояв його індивідуальності, самореалізація в мінливому, складному, інколи непередбаченому соціальному середовищі [2].

Мета статті – показати, як реалізується особистісно орієнтований підхід в організації освітнього процесу в Новій українській школі.

Виклад основного матеріалу. Одним із пріоритетних завдань, які ставить перед собою колектив навчально-виховного комплексу в умовах

Нової української школи, є створення педагогічно організованого середовища, що забезпечує всю повноту розвитку дитячої діяльності та формування у вихованців життєвих компетентностей. НВК «Генічеська школа I-III ступенів № 3 – дошкільний навчальний заклад», який працює протягом двох років, є динамічною педагогічною системою, що об'єднує освітній процес дитячого садка і школи.

Ми усвідомлюємо, що *дошкільний вік – це період, коли дитина тільки починає правильно визначати свої дії.* І завдання педагогів, залучивши батьків наших вихованців, – допомогти малюку зрозуміти свої бажання та утримати їх, незважаючи на ситуативні обставини. Ми вважаємо, що будь-яку справу дитина повинна робити самостійно, не під впливом і тиском, а за власним бажанням і рішенням. Лише така допомога сприяє становленню й розвитку його власних якостей [1].

Модель особистісно орієнтованого підходу у навчальній діяльності педагога дошкільного закладу реалізують за допомогою технології співробітництва. Запорукою успіху є вміння вихователя бути на одному шаблі зі своїми вихованцями, не вчити, а навчатися разом, радіти успіхам, а якщо й помилятися, то своєчасно виправляти помилки, вносити певні корективи. Вихователі уникають таких висловів, як *«неправильно»*, *«думай краще»*, *«дай сказати іншим»*, а, навпаки, дотримують такої позиції: **кожна відповідь має право на існування й кожна дитина повинна бути почутою**. Слід зазначити, що педагоги дошкільного підрозділу відмовляються від традиційної форми проведення занять, а віддають перевагу інтеграції різних видів дитячої діяльності під час сюжетно-динамічних та ігрових занять, занять-досліджень, занять-подорожей. Використовуючи здебільшого практичні методи навчання, такі, як гра, моделювання, експериментування, вихователі забезпечують дітям можливість самостійних відкриттів, стимулюють їхню допитливість, розвивають уявлення, світобачення, фантазію. Робота в парах, мікрогрупах під час занять не лише вчить дітей взаємодіяти один з одним, а й викликає в них почуття захищеності. За спостереженнями вихователів, навіть у несправжніх, сором'язливих дітей зникає острах працювати самостійно, давати індивідуальні відповіді. Диференціація навчальних завдань допомагає педагогам створити ситуацію успіху для кожної дитини, а *використання такого прийому, як наставництво, коли дитина навчає дорослого робити те, що вміє сама* (при цьому вихователь емоційно виявляє зацікавленість процесом пізнання), *спонукає до роботи та підвищує пізнавальну діяльність навіть малоактивних вихованців*.

Педагоги дошкільного підрозділу нашого навчально-виховного комплексу використовують переважно нестандартні форми взаємодії з вихованцями. Вихователь **О.П. Кузнєцова** застосує власні лепбуки як один із видів спільної діяльності з дітьми. Цей універсальний посібник забезпечує інтеграцію освітніх галузей, дає можливість педагогу будувати діяльність на основі індивідуальних здібностей дітей. Створюючи лепбуки разом із вихованцями, педагог забезпечує умови, за яких дитина сама обирає зміст навчального матеріалу. Вихованці за власним бажанням організують інформацію з певної теми і, як результат, краще розуміють та запам'ято-

вують матеріал. Зміст диференційованих завдань дає змогу використовувати лепбуки під час роботи з групою дітей, які мають різний рівень інтелектуального розвитку. Така спільна робота з вихованцями допомагає дітям комфортно почуватися на занятті, підвищує в них віру у власні сили. Вихователь **С.В. Корнєєва** вдало використовує метод проектів, вплив якого на розвиток та самореалізацію особистості ґрунтується на гуманістичному підході до дитини. Вона впевнена, що реалізація проектів технологій сприяє зміні ролі вихователя, адже з носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності. І тут вкрай важливо залишатися незалежним консультантом, утримуватися від підказок, своєчасно давати відповіді на запитання дітей. Під час реалізації методу проектів виправданим є використання у роботі з дошкільниками технології проблемного навчання, що допомагає набутти досвіду індивідуальної самостійної діяльності, сприяє формуванню особистісних рис, які розвиваються лише в процесі діяльності й не можуть бути завершені вербально.

Розвиваючи особистісні якості дошкільнят, *ми тісно співпрацюємо з вузькими спеціалістами – музичним керівником, логопедом, викладачем іноземної мови, хореографом*. Це дає можливість забезпечувати якісний індивідуальний підхід до кожного вихованця в певному навчально-естетичному напрямку.

Вихователі дитячого садка також тісно співпрацюють з учителями початкових класів, забезпечують наступність, інтеграцію, психолого-педагогічний підхід до дитини, урахування їхніх вікових особливостей в подальшій навчально-виховній роботі.

Психолого-педагогічна діагностика дошкільників, участь учителів початкової школи в батьківських зборах дошкільного закладу, попереднє знайомство вчителя з дітьми під час проведення виховних заходів суттєво полегшує адаптацію вихованців до шкільного життя. Саме тому вже в першому класі вчитель знає дитину, його творчі здібності, риси характеру, особливості поведінки, продовжує психолого-педагогічне спостереження за нею, враховує їх у процесі виконання навчальної програми. Між учителем і учнем встановлюються «взаємодопоміжні відносини», у яких принаймні одна зі сторін прагне до заохочення іншої, до

особистісного зростання, поліпшення життєдіяльності та співробітництва, що є основними вимогами Нової української школи [3].

Структура НВК «Генічеська школа І-ІІІ ступенів № 3 – дошкільний навчальний заклад» дає можливість дітям засвоїти такі знання, які знадобляться в майбутньому житті при виборі професії, і дуже важливо, щоб педагог вже сьогодні формував ключові компетенції.

На цьому етапі наш навчально-виховний комплекс апробує пілотний проект із німецької мови в першому класі за програмою «*Нова українська школа*». Це тривалий процес, який потребує знань, копіткої праці, терпіння, концентрації та впевненості в успішності його завершення. Для того щоб досягти значних результатів у навчанні, *будь-який учень має потребу в мотивації, адже без неї процес вивчення іноземної мови перетворюється на рутину*. Тому перш ніж приступити до освоєння німецької мови, важливо чітко уявляти, які можливості можуть відкритися учневі в майбутньому. Знання мови розвиває розумовий потенціал, розширює світогляд, професійне зростання, виховує повагу серед друзів і колег. До найбільш сильних мотивуючих факторів, що спонукають людину розпочати вивчення німецької мови, ми відносимо: кар'єрні перспективи, навчання в німецькомовних країнах, доступ до інформації німецькою мовою, прагнення до саморозвитку, подорожі в німецькомовні країни, читання книжок та преси, перегляд фільмів німецькою мовою тощо.

З бажанням змінити щось у традиційному навчанні учнів з'являється мотивація вчителів НВК м. Генічеська до вдосконалення власного досвіду. Таким чином, учителі німецької мови **В.Г. Санькова, Л.М. Кравченко, Н.Ю. Булюк** вийшли за межі стереотипів та почали працювати в перших класах за методикою «*Кікус*», яку запропонували спеціалісти Гете-інституту м. Мюнхена. Програма «*Кікус*» спрямована на розвиток особистості та її таланту за допомогою найважливішого засобу комунікації, вона ґрун-

тується на мовній основі, навчання із задоволенням, використанні фізичного контакту, заохоченні, повторенні, за принципом від простого до складного. Учні активно співпрацюють на уроках, відкривають свої здібності, долають страх відповіді неправильно, вже через півроку вміють розповісти дуже багато про себе, сім'ю, навколишній світ.

Німецькі вчителі, передаючи власний педагогічний досвід генітським педагогам і школярам, забезпечили навчально-виховний процес методичними посібниками, предметними картками, DVD-дисками із записами пісень німецькою мовою тощо. Робочі наочні кікус-картинки мотивують дітей до оволодіння німецькою мовою, але для роботи на уроці вчителі використовують реальні предмети, які є в класі: ляльки, ігри, пісні, вправи для руху, пазли, книжки з картинками тощо. Багато картинок кольорові, але чорно-білі дають можливість дітям їх розмалювати на уроці або вдома з батьками.

З 11 піснями на кікус-аудіо-СД «Доброго ранку» записано пісні з елементами руху, що діють позитивно на мовний і загальний розвиток учнів. Усі пісні відповідають курсу «Кікус». Дуже цікаво діти сприймають театральні ігри (дитячий театр є складовою наочних посібників програми «Кікус»).

За допомогою інноваційних матеріалів учителі мають можливість змінити форми і методи роботи з учнями, зробити уроки більш захоплюючими й цікавими. Діти вчаться іноземної мови граючи, малюючи, співаючи. Вони швидко запам'ятовують лексичний матеріал, використовуючи його в міні-діалогах та описах предметів, які їм подобаються. Учителі постійно обговорюють проблеми нових методик, обмінюються досвідом, формують спільне бачення завдань та способів їх розв'язання. Однією з найбільш сильних мотивацій для продовження вивчення мови є перший позитивний результат при виконанні будь-якої справи. Учителі активно користуються методами схвалення учнів за їх до-

Куточок українського побуту

сягнення в навчанні, тому подальша робота проходить із задоволенням. Процес засвоєння програмового матеріалу здійснюється швидше, і є надія, що вивчення мови буде ефективнішим.

Разом з тим педагогічний колектив стикається з **проблемами**:

- якщо перші німецькі матеріали видано вчителям та учням безкоштовно, то у подальшому невідомо, як вони надходять до фонду шкільних бібліотек;
- навчальних підручників для перших класів взагалі немає;
- програма «Кікус» – це програма для сімей, які приїхали до Німеччини, щоб інтегруватися в німецьке суспільство, але не всі українські батьки можуть підтримати своїх дітей, бо вони в школі вив-

чали англійську мову та не мають наміру виїжджати за кордон;

- класи з **30 учнів** поділено на дві групи, а програмою «Кікус» передбачено, що в групі має бути не більш як **8 учнів**. Проте впровадження такого інноваційного навчання наближує нас до європейського співтовариства в галузі освітянського простору.

Освіта в Україні потребує кардинальних змін, ретельного планування та усвідомлення. **Головне завдання реформи – забезпечити визнання українських атестатів за кордоном.** З цією метою у 2018 р. Україна вперше взяла участь у програмі Міжнародного оцінювання учнів PISA, що проводиться під егідою Організації економічного співробітництва й розвитку. У межах програми **15-річні підлітки** проходять тестування з математики, природничих наук і читання, а також відповідають на запитання під час анкетування. Це міжнародне дослідження з точки зору запровадження компетентнісного підходу до навчання може дати для України дуже багато. Ми побачимо себе на тлі інших освітніх систем. PISA враховує величезну кількість критеріїв і факторів, що впливають на систему освіти. Ми отримуємо додаткову інформацію для того, аби правильно визначити слабкі й сильні сторони нашої системи освіти.

ВИСНОВКИ. Переконана, що головне – надати на уроках учням більше свободи. Замість зубріння – критичне мислення, творчість та практичні навички, необхідні їм для майбутньої професії. Адаже стандарти Нової української школи орієнтовані на формування особистості та вміння реалізовувати себе та здобути знання на практиці. Разом з тим найважливіше питання полягає в тому, чи вистачить сил і ресурсів, аби втілити все це в життя. Першочергове завдання, на мою думку, аби в кожній школі України свідомо сприймали нову систему та брали відповідальність на себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сосновенко, Н. Наступність дитячого садка і школи: налагоджуємо взаємодію / Н. Сосновенко // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2017. – № 3. – С. 5-8.
2. Усатенко, Т. Модель життєдіяльності української національної школи / Т. Усатенко // Директор школи. – 2000. – № 33. – С. 15-18.
3. Нова українська школа [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-tse-shkola-dlia-zhyttia-u-xxi-stolitti-interviu-z-ministrom-osvity-i-nauky-ukrainy> (дата звернення: 25.03.2018).

Татьяна Микитась

Личностно ориентированный подход в организации образовательного процесса в Новой украинской школе

В статье речь идет о современном состоянии организации системы образования в УВК «Геническая школа I-III ступеней № 3 – дошкольное учебное заведение», целью которого является поиск путей приведения содержания образовательного процесса в соответствие с личностными запросами учащихся, европейскими стандартами. Новая структура школы позволяет усвоить инновационное содержание образования и приобрести соответствующие компетенции для жизни.

Ключевые слова: управление учебно-воспитательным комплексом, компетентность, инновационное учебное заведение, Новая украинская школа, проектная деятельность, педагогика партнерства, пилотное внедрение.

Tatjana Mikitas

A person-oriented approach to organizing an educational process at the New Ukrainian School

The article deals with the current state of the organization of the system of education in the NEC «Genichesk school I-III degrees № 3 – pre-school educational institution», characterized by the search for ways to bring the content of education in accordance with the personal demands of students, to world standards. The new structure of the school allows you to master the innovative content of education and acquire the relevant competencies for life.

Keywords: management of educational-educational complex, competence, innovative educational institution, New Ukrainian school, project activity, partnership pedagogy, pilot implementation.

НА ШЛЯХУ ТВОРЧОСТІ І ГАРМОНІЇ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ

У статті розглянуто зміст роботи учасників освітнього процесу в Скадовській спеціалізованій загальноосвітній школі I-III ступенів «Академія творчості», перспективні плани та досягнення.

Ключові слова: педагогіка партнерства, внутрішній моніторинг, результативність освітньої роботи.

*«Педагогічний колектив –
це свого роду стрижень школи»
В. Сухомлинський*

Актуальність. Головними завданнями освіти в Україні є виховання громадянина, формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, якій властиві почуття власної гідності, повага до прав і свобод людини, свідоме ставлення до обов'язків людини і громадянина, гордість за свою Батьківщину, здатність до саморозуміння й самовдосконалення, активної участі в соціальному житті країни. У формуванні цих важливих якостей, розвитку соціальної компетентності, вихованні особистості громадянина сучасної демократичної держави важливе місце займає середовище – усе те, що оточує дитину від народження до кінця життя, починаючи з сім'ї, шкільного оточення і завершуючи середовищем соціальним, у якому вона народжується і яке створює умови для її розвитку і виховання [2].

Метою статті є популяризація прогресивних змін в освітньому закладі, школі майбутнього – Скадовській спеціалізованій загальноосвітній школі I-III ступенів «Академія творчості» з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу.

Виклад основного матеріалу. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою держави, тому місію нашого закладу ми визначили так: допомогти розкрити та розвинути здібності кожної дитини на основі взаємовідповідального партнерства між учителем, здобувачем освіти, батьками в громаді [1].

Завданнями школи є реалізація педагогіки партнерства, інноваційний підхід до виховання патріотичної особистості, конкурентоспроможного здобувача освіти на основі державних стандартів освіти.

Академія творчості виросла з восьмирічної школи № 2. Перший випуск відбувся в 1990 р. Сьогодні випускники школи є педагогами, які продовжують освітній процес Нової української школи.

«Академія творчості» є освітнім закладом, метою якого є забезпечення всебічного розвитку дітей. Так, з 2015 р. здобувачі освіти навчаються за науково-педагогічним проєк-

Педагогіка
ШКОЛИ

УДК 37.091.2

**Галина
СМИРНОВА**

Директор
Скадовської
спеціалізованої
загальноосвітньої
школи
I-III ступенів
«Академія творчості»
з поглибленим
вивченням
предметів художньо-
естетичного циклу
Скадовської
міської ради, відмінник
освіти України

Директор школи, ліцею, гімназії № 4 2018

ІННОВАЦІЙНА РОБОТА ШКОЛИ

Наш освітній заклад дбає про **формування основних компетентностей здобувачів освіти**, а саме:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися англійською мовою;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність.

Тісний контакт із батьками учнів реалізується в усіх напрямках виховної роботи, зокрема, це такі форми взаємодії, як Рада школи, батьківські збори, батьківський лекторій, свята, спортивні змагання й відпочинки, екскурсії, посвята в першокласники, вечори старшокласників, військові свята, індивідуальні співбесіди забезпечують результативність співпраці.

Відповідно до вимог Нової української школи в Академії творчості, створено дієву систему освітнього процесу взаємодії дітей початкової, середньої, старшої школи, батьків та педагогічних працівників школи. Запропоновано психолого-педагогічний моніторинг освітнього середовища школи за такими компонентами: просторово-предметний, організаційно-управлінський, соціально-психологічний, що становлять структурно-функціональну модель моніторингу освітнього середовища за науковими розвідками доктора психологічних наук **О.Б. Лактіонову**. Модель моніторингу охоплює рівень навчальних досягнень учнів щосеместрово, вивчення задоволеності батьків роботою навчального закладу, інтегральну задоволеність працею педагогічних працівників, національні індикатори ефективності та якості загальної середньої освіти, діагностику вербальної та невербальної креативності учнів.

На уроках учителі використовують технологію розвитку критичного мислення з використанням ІКТ, особистісно зорієнтованого навчання, ігрові технології навчання, технології групової діяльності, ситуативне моделювання, технологію проблемного навчання тощо.

У руслі інноваційної роботи школа бере участь у регіональному експерименті *«Організаційно-управлінські умови розвитку креативного компонента освітнього середовища»* (керівник **Л.М. Назаренко**, доктор філософії, доцент кафедри менеджменту Херсонського інституту МАУП, заступник директора Херсонського регіонального центру оцінювання якості освіти). На всеукраїнському рівні школа є учасниками проекту *«Технологія навчання учнів початкової школи «Розумники»* (Smart Kids) (керівник **С.Г. Литвинова**, доктор педагогічних наук).

Освітній заклад пишається позитивною динамікою участі і перемогою здобувачів освіти в олімпіадах, конкурсах, змаганнях. Так, у минулому навчальному році переможців II етапу олімпіад було 19, у цьому – 29. Вже третій рік поспіль здобувачі освіти є переможцями III етапу Всеукраїнської олімпіади з правознавства й учасниками IV етапу (керівник **Г.О. Смирнова**).

Формується позитивна динаміка участі й перемоги у фестивалях, конкурсах, спортивних змаганнях дітей нашої школи: *«Фестиваль аматорського мистецтва «Україна барвінкова»*, конкурс виразного читання *«Наша Земля – Україна»*, *«Оберіг»*, *«Спортивне лелечення»*, *«Старти надій»*, *«Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика»*, *«Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка»*.

том «Інтелект України», а з 2017 р. за бажанням дітей відкрито класи з художньо-естетичним циклом, де школярі мають можливість здобути компетентності з ліплення та малювання.

Шкільне життя не обмежується стінами кабінетів, за бажанням батьків і дітей у школі додатково функціонують гуртки: *«Літературна майстерність»*, *«Хореографія»*, козацько-лицарського спрямування *«Джура»*, *«Програма образотворчого мистецтва»*, *«Комп'ютерна графіка»*, *«Моделювання»*, *«Театральне мистецтво»*, *«Футбол»*.

В освітньому процесі закладу широко використовуються інформаційно-комунікаційні засоби навчання, створено хмарно зорієнтоване освітнє середовище для дітей і педагогічних працівників Office-365. Створено сайт школи <http://skschool2.pp.ua/>, розділи якого відповідають Положенню про загальноосвітній заклад.

Упродовж останніх років результативно проходять педагогічні ради, змінено підхід до інформування педагогічного колективу школи, для обговорення питань учителям школи надсилаються матеріали електронною поштою, що скорочує час проведення засідань. Налагоджено систему електронного документообігу в школі з використанням One Drive, на сучасному рівні працює шкільний архів.

Педагогічним колективом розроблено Положення про службу внутрішнього моніторингу якості освітньої діяльності, Програма розвитку школи, Конспекти уроків за креативною моделлю навчання, Збірники тренувальних завдань, які створювалися за активної участі команди на чолі з директором школи **Г.О. Смирновоу**.

За час існування школи педагоги були учасниками конкурсу *«Учитель року»* у номінаціях: *«Заступник директора з виховної роботи»* – **Г.О. Смирнова**, *«Українська мова і*

література» – **О.М. Варакіна** і **І.М. Зуденкова**, «Фізична культура» – **О.М. Ярецько**, «Початкові класи» – **С.М. Касацька**, «Класний керівник року» – **І.М. Клименко** та **І.М. Зуденкова**.

Учителі закладу освіти здійснюють інформальну освіту з метою реалізації змістовної і методичної наступності між школою I, II і III ступенів, беруть участь у вебінарах, виїзних семінарах на теренах України, висвітлюють власні педагогічні ідеї в часописах.

Структура освітньої діяльності й активного відпочинку гармонійно поєднує заняття, екскурсії, гурткову роботу, патріотичне виховання, соціалізацію з дійсністю. Еколого-туристичне виховання здійснюється учителями **І.Б. Пазяк**, **І.М. Булановою**. Цьому сприяє екологічна вартість «Дельфін» дітей 5-11 класів, які беруть участь в озелененні території школи та міста, прибиранні сміття, є учасниками конференцій («Екологічні проблеми Джарилгацької затоки»).

Скадовська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів «Академія творчості» з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу Скадовської міської ради Херсонської області – дипломант обласного конкурсу «Школа Херсонщини», де посіла перше місце в номінації «Школа шкіл». З 2015 р. школа стала учасницею Всеукраїнського експерименту «Хмарні сервіси в освіті», з 2014 р. є членом асоціації «Відроджені гімназії України». Освітній заклад продовжує працювати за програмою «Росток», «Крок за кроком».

Педагогічний колектив реалізує державну політику в галузі освіти та розв'язує проблеми розвитку школи. *За останній рік підвищився рівень професійної компетентності учителів.* Перед адміністрацією школи стоїть завдання мотивувати педагогів до професійного зростання та забезпечити супровід педагогів щодо організації науково-експериментальної діяльності як важливого чинника підвищення професійної компетентності учителя.

Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, потреба в гуманізації та демократизації суспільства, швидка зміна техніки та технології зумовлюють створення різних моделей

навчальних закладів, мотивуючи тим самим учителів до безперервного пошуку та самовдосконалення. Профілізація навчання в «Академії творчості» забезпечується з урахуванням потреб і нахилів здобувачів освіти, мрії про майбутню професію.

ВИСНОВКИ. У школі налагоджено систему суб'єкт-об'єктного управління освітнім процесом, результатом якого є взаємний вплив директора школи і педагогічного колективу, а ознаками – діалогічність, саморозвиток, ініціативність, інтенсифікація, співробітництво та застосування досвіду роботи. Досвід академії творчості підтверджує, що активна співпраця учасників освітнього процесу має реальне втілення у конкретних справах з вагомими результатами, а педагогіка партнерства дає надію на незворотній динамічний процес розвитку нашого храму науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України: Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] — режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.03.2018).

2. Концепція Нової української школи (схвалено розпорядженням КМУ України від 14.12.2016р. № 988-р). [Електронний ресурс] – режим доступу – <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249613934> (дата звернення: 10.03.2018).

Галина Смирнова

На пути творчества и гармонии обучения и воспитания

В статье рассматривается содержание работы участников образовательного процесса в Скадовской специализированной общеобразовательной школе I-III ступеней «Академия творчества», перспективные планы и достижения.

Ключевые слова: педагогика партнерства, внутренний мониторинг, результативность образовательной работы.

Galina Smirnova

On the Way of Creativity and Harmony of Education and Education

The article reveals the content of the participants' work in the educational process at Skadovsk specialized secondary school of I-III degree «The Academy of Arts», the perspective plans and achievements.

Keywords: partner pedagogy, internal monitoring, performance.

Наші ювіляри

БІБІК Надія Михайлівна,

дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України, є одним із розробників стандарту початкової освіти Нової української школи, Концепції 12-річної школи, концепції профільного навчання в старшій школі, член редакційної ради нашого журналу і його автор;

ЖЕБРОВСЬКИЙ Борис Михайлович,

кандидат педагогічних наук, відомий фахівець зарубіжної освіти, інноваційного управління закладами освіти, підготовки керівників шкіл, знавець з гендерної політики, багаторічний очільник столичної освіти, а у якості заступника міністра – й української освіти України, автор вагомого науково-дослідницького доробку, засновник декількох управлінсько-педагогічних часописів, громадський діяч, ініціатор і керівник Педагогічного клубу європейських столиць, ініціатор і організатор спілки творчих учителів, оригінальних освітянських заходів, публіцист, поет, зокрема влучних людинознавчих поетизованих максимів, автор нашого журналу.

КУШЕРЕЦЬ Василь Іванович,

член-кореспондент НАПН України, доктор філософських наук, заслужений діяч науки і техніки України, голова правління Товариства «Знання» України, ініціатор створення і президент Університету сучасних знань, який забезпечує просвітницьку діяльність університетів третього віку й інших форм освіти дорослих, автор і співавтор понад 300 наукових праць, зокрема підручників для студентів і слухачів;

МАТВІЄНКО Ольга Василівна,

член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, член Американської національної асоціації з мультикультурної освіти, проректор з наукової роботи Київського національного лінгвістичного університету, досліджує мультикультурність в багатомовному середовищі, особливості підготовки вчителя в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, системи шкільної педагогічної освіти зарубіжних країн – в епіцентрі її уваги;

САВЧЕНКО Сергій Вікторович,

член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, фахівець з проблем соціалізації молоді в сучасних умовах, під його керівництвом здійснено перехід до європейської моделі управління навчальним закладом, за його участі створено науково-дослідницький центр «Вища освіта регіону» з вивчення проблем соціалізації студентської молоді в Україні, автор 60 наукових праць, серед яких 4 монографії, 2 підручника та навчальні посібники, зокрема «Нестандартний погляд на стандарти вищої освіти»;

ЩЕРБАК Ольга Іванівна,

член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, досліджує проблеми підготовки педагогічних кадрів для професійної школи, за її ініціативою науково обгрунтовано та впроваджено в Україні нову педагогічну спеціальність «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», розроблено кваліфікаційну характеристику та професіограму нової спеціальності «Педагог професійного навчання», яку введено до Державного класифікатора професій, внесено зміни та доповнення до законодавчих актів і типових штатів ПТНЗ, учасник проектів Європейського Союзу.

*Хай доля шле добро і щастя,
Міцне здоров'я,
море благ земних,
А щедрі дні,
мов рушники квітчасті,
Нехай ще довго
стеляться до ніг.*

